

IHMISKAUPPA, MITÄ SE ON?

**Yliopisto-opiskelijoiden ja yliopistosta valmistuneiden
mielikuvia ihmiskaupasta**

Terhi Hämäläinen
Pro gradu –tutkielma
Sosiaalipsykologia
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Tampereen yliopisto
Elokuu 2013

TAMPEREEN YLIOPISTO
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

HÄMÄLÄINEN, TERHI: Ihmiskauppa, mitä se on? Yliopisto-opiskelijoiden ja yliopistosta valmistuneiden mielikuvia ihmiskaupasta.

Pro gradu –tutkielma, 65 s., 26 liites.

Sosiaalipsykologia

Syyskuu 2013

Pro gradu –tutkielmani käsittelee korkeakouluopiskelijoiden tai korkeakoulussa opiskelleiden mielikuvia ihmiskaupasta yleisesti sekä erityisesti sen alalajeista eli työperäisestä ihmiskaupasta, seksikaupasta ja elinkaupasta. Mielikuvien tutkiminen on tärkeää, sillä mikäli tietoa ihmiskaupasta ei ole, ei ihmiskauppaa pystytä torjumaan. Monet yliopistosta valmistuvat voivat potentiaalisesti olla työssään tekemisissä ihmiskaupan kanssa.

Olen kerännyt aineistoni kirjallisesti lähettämällä Tampereen yliopiston eri sähköpostilistoille pyynnön vastata tutkimukseeni. Aineiston analysoin sisällönanalyysin ja sosiaalisten representaatioiden teorian avulla. Tutkimuskysymykseni koskivat vastaajien mielikuvia ihmiskaupasta ja sen alalajeista sekä sitä, kuinka näitä mielikuvia voidaan tulkita sosiaalisten representaatioiden teorian kautta.

Tutkimukseni perusteella ihmiskauppa ei ole vielä vakiintunut yleisesti ymmärretty käsite. Vastaajien käsitys ihmiskaupasta vaihteli ja he ilmaisivat tietonsa olevan epävarmaa. Tieto oli pääosin peräisin mediasta: lehdistä, kirjoista, tv:stä. Ihmiskauppa yleisesti nähtiin ihmisten ostamisena, myymisenä ja hyväksikäyttönä, jonka voi rinnastaa jopa orjuuteen. Ihmiskaupan nähtiin olevan maailmanlaajuista ja sitä tapahtuvan myös Suomessa, mutta ei suomalaisille. Yleisesti ottaen uhreja ajateltiin vietävän köyhistä maista rikkaampiin maihin. Uhrit nähtiin useimmiten maahanmuuttajina tai erityisesti naisina ja lapsina, huono-osaisina, köyhinä ja usein viattomina tai naiiveina. Uhriutumiseen johtivat köyhyys, kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema, huijaaminen tai uhrin paremman elämän etsintä. Työperäisen ihmiskaupan esiintymäsektoreihin laskettiin mm. kerjäläiset, tehdastyöläiset, ravintolatyöläiset ja kotiapulaiset. Ensimmäinen mielikuva ihmiskaupasta oli usein seksikauppa, joka osittain sekoittui vapaaehtoiseen prostituutioon. Elinkaupasta vastaajilla ei ollut tietoa. Myös lasten laitton adoptiokauppa mainittiin useissa vastauksissa mahdollisena ihmiskaupan lajina. Ihmiskauppaan liitettiin myös monia tunteisiin ja moraaliin liittyviä ilmaisuja: se tuntui olevan ahdistava ja moraalin vastainen aihe. Vastaajien oli välillä vaikeaa liittää käsitteitä tai mielikuvia ihmiskauppaan. Vaikuttaa siltä, että ihmiskauppa käsitteenä on vielä mielessämme varsin abstraktilla tasolla tai joillekin jopa tabu.

Ihmiskauppa tutkimusalueena on vielä kohtalaisen uusi, ja käsite kaipaisi yhtenäisempää kansainvälistä määritelmää jo viranomaistyön vuoksi –ei siis ole ihme, ettei termi ole selkeä tutkimuksen vastaajillekaan. Ihmiskaupan torjumiseksi siitä pitäisi puhua enemmän, jotta osaisimme tunnistaa ja auttaa ihmiskaupan uhreja.

Asiasanat: ihmiskauppa, mielikuvat, sosiaaliset representaatiot, sisällönanalyysi

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	1
2. AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	3
2.1 IHMISKAUPAN LAAJUUS	9
2.2 IHMISKAUPPA SUOMESSA	16
3. TUTKIMUSONGELMA	21
4. TEORIALUKU	22
4.1 SOSIAALISTEN REPRESENTAATIOIDEN TEORIA	22
4.2 IHMISKAUPPA	25
4.3 SEKSIKAUPPA	26
4.4 TYÖPERÄINEN IHMISKAUPPA	27
4.5 ELINKAUPPA	28
5. TUTKIMUSAINEISTO	29
6. SISÄLLÖNANALYYSI JA SEN ETENEMINEN TUTKIMUKSESSA.....	31
7. TULOKSET JA TULKINTA	36
7.1 IHMISKAUPPA	36
7.1.1 IHMISKAUPPAA YLEISESTI MÄÄRITTÄVIÄ PIIRTEITÄ	36
7.1.2 MISSÄ IHMISKAUPPA TAPAHTUU	38
7.1.3 IHMISKAUPPAAN LIITTYVIÄ HENKILÖITÄ: UHRIT JA TEKIJÄT	40
7.1.4 UHRIUTUMISEEN JA UHRIUDEN JATKUMISEEN JOHTAVIA SEIKKOJA	42
7.2 IHMISKAUPAN ALALAJIT.....	44
7.2.1 TYÖPERÄINEN IHMISKAUPPA	44
7.2.2 SEKSIKAUPPA	45
7.2.3 MUUT LAJIT	46
7.3 SOSIAALISIA REPRESENTAATIOITA KONSTRUOIVIA SEIKKOJA.....	47
7.3.1 TIETO	47
7.3.2 TUNTEET JA MORAALI	47
8. POHDINTA	49
8.1 TULOSTEN TULKINTA SOSIAALISTEN REPRESENTAATIOIDEN TEORIAN AVULLA TARKASTELTUNA	49
8.2 TUTKIMUKSEN TULOSTEN POHDINTA.....	55
8.3 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	59
LÄHTEET.....	62
LIITE 1: AINEISTONKERUUSEEN KÄYTETTY E-LOMAKE JA SÄHKÖPOSTIViesti.....	66
LIITE 2: AINEISTONKERUUPYYNNÖT SÄHKÖPOSTILISTOILLE	68

LIITE 3: ALKUPERÄISILMAISUJEN LUOKITTELU SISÄLLÖNANALYYSIN LUOKITUSJÄRJESTELMÄN MUKAAN.....	69
LIITE 4: AINEISTON SISÄLLÖNANALYYSIN TULOS.....	78
LIITE 5: LISÄTIETOA IHMISKAUPASTA KIINNOSTUNEILLE.....	90

1. JOHDANTO

Maya syntyi Nepalissa Sindhupalchokin maakunnassa, yhdessä maailman köyhimmistä paikoista, jossa ihmisten keskimääräiset vuositulot ovat 180 dollaria. Vanhemmat myivät Mayan 55 dollarilla töihin mattotehtaaseen, mutta agentti myi hänet eteenpäin ihmiskauppiaille, joka taas myi hänet bordelliin. Bordellin omistaja kertoi Mayan olevan velkaa 780 dollaria, joka hänen olisi maksettava harrastamalla seksiä kenen tahansa hänet valitsevan kanssa. Kun Maya kieltäytyi, miehet raiskasivat hänet eivätkä antaneet hänelle ruokaa. Maya alistui ja joutui kahden vuoden ajan ottamaan vastaan 20 miestä päivässä. Hän yritti karata kerran, mutta poliisi ei tehnyt mitään. Bordellissa odotti väkivaltainen rangaistus paosta ja paluu työhön. Maya myytiin vielä toisenkin kerran. Tästä paikasta pako suojapaikkaan onnistui, mutta Mayalla todettiin HIV. Isä ei suostunut ottamaan Mayaa takaisin kotiin, sillä kukaan ei ottaisi tätä vaimoksi HIV:n vuoksi ja tämä toisi vain häpeää perheelle. Yhteensä Maya vietti seksiorjana lähes neljä vuotta ja oli vapautuessaan 19-vuotias. (Mayan tarina lyhennettynä lähteestä Kara 2009, 2.)

Mayan kohtalo kuulostaa raa'alta, mutta ihmiskaupan uhrille se ei ole poikkeava –joskin enemmistö uhreista ei ole seksikaupan uhreja. Uhrien määrän arvioidaan olevan 20-30 miljoonaa ja ehkä enemmänkin, sillä heidän määräänsä on vaikea laskea. Maailmanlaajuisesti ihmiskauppa on järjestäytyneen rikollisuuden yksi kannattavimmista keinoista ja niin tuottoisaa, että se kasvaa jatkuvasti. (Bales ym. 2009, 18, 36, 43; ILO 2012, 13.) Ihmiskauppa ulottuu myös Suomeen, joka on sekä ihmiskaupan kauttakulku- että kohdemaana (Vähemmistövaltuutettu 2010, 7-8). Todella suuri osa tutkimistani kirjallisuudesta, raporteista, lakisäädöksistä ja muusta tiedosta ihmiskauppaa koskien on ilmestynyt vasta viimeisimpien vuosien aikana. Vaikuttaisi siltä, että ilmiöön on vasta lähivuosina alettu kunnolla herätä ja reagoida, vaikka ongelma on valtava.

Ihmiskaupan uhreja tunnustetaan paljon pienempi määrä kuin heitä arvioidaan olevan Suomessa tai kulkevan maan läpi. Suurin osa uhreista on ulkomaalaisia, mutta joukossa on myös suomalaisia. Osa on alaikäisiä. Erityisen tärkeää olisi, että poliisi, työsuojeluviranomaiset ja työmarkkinajärjestöt tunnistavat ihmiskaupan. Erityisesti seksuaalisen hyväksikäytön ja prostituution oheista ihmiskauppaa ei tunnusteta, vaan uhrin saatetaan vain käännyttää maasta, eivätkä he saa apua. Kansainvälisen siirtolaisjärjestö IOM:n mukaan uhrien oikeuksia auttavat parhaiten ennaltaehkäisy, suojeleminen, rikollisten asettaminen syytteeseen sekä kansalaisyhteiskunnan ja viranomaisten välinen yhteistyö. (Biaudet & Roth 2011.)

Tutkimuksessani selvitän, millainen on yliopisto-opiskelijoiden tai yliopistossa opiskelleiden mielikuva ihmiskaupasta. He ovat henkilöitä, jotka monissa tapauksissa voisivat työnsäkin puolesta ilmoittaa ihmiskaupasta viranomaisille ja näin auttaa uhreja, jotka eivät ehkä itse tiedä, mitä tehdä

tai tiedä oikeuksiaan. Monissa maissa poliisille meneminen voi jopa pahentaa uhrin tilannetta eikä tämä tiedä, mitä tehdä. Tällöin uhrien auttamisessa tarvitaan ulkopuolista apua. Ihmiskauppa on rikoksista pahimpia, sillä se voi riistää uhrilta koko elämän ja hyväksikäytön traumaista voi olla vaikeaa toipua koskaan. Se tekee tästä tutkimuksesta tärkeän. Monessakaan maassa ei ole niin hyvät lähtökohdat elämälle kuin Suomessa. Monissa muissa paikoissa ihmiskaupan uhriksi joutuminen saattaa jollekin olla päivittäinen uhka.

Selvitän tutkimuksessani, millaisia mielikuvia vastaajilla on ihmiskaupasta yleisesti sekä sen alalajeista: seksikaupasta, työperäisestä ihmiskaupasta ja elinkaupasta. Tulkitseen mielikuvia sosiaalisten representaatioiden teorian avulla. Sosiaaliset representaatiot ovat mielikuvia, joiden avulla yksilöt jäsentävät ja hallitsevat materiaalista ja sosiaalista maailmaansa. Niiden avulla he myös luokittelevat ja arvottavat asioita, mikä vaikuttaa heidän toimintaansa. Representaatiot ovat jatkuvasti muuttuvia ja ne luodaan yhdessä sosiaalisessa kanssakäymisessä. (Pirttilä-Backman 2012, 174.) Analysoin aineistoa sisällönanalyysin avulla, mutta sosiaalisten representaatioiden teorian avulla syvennän tietoutta. Selvitän millaisiin asioihin ihmiskauppa liitetään tai kuinka siihen liittyviä asioita luokitellaan –vai onko siitä tietoa ollenkaan. Mikäli tietoa ei ole, eivät mahdollisesti työssään ihmiskaupan uhreja kohtaavat henkilöt pysty tunnistamaan ja auttamaan uhreja. Vähemmistövaltuutetun (2012, 5) mukaan Suomen ihmiskaupan vastaisessa työssä suurin haaste on uhrien tunnistaminen. Ihmiskauppaa on viimeisimpien vuosien aikana tutkittu enenevässä määrin. En ole kuitenkaan törmännyt yhteenkään mielikuvia ihmiskaupasta käsittelevään tutkimukseen, vaikka jonkin verran on tutkittu, millaisia valmiuksia ammattilaisilla on auttaa ihmiskaupan uhreja. Ihmiskaupan torjumisen ei kuitenkaan pitäisi olla vain yksittäisten ammattiryhmien vastuulla, sillä kuka vain voi törmätä vapaa-ajallaankin ihmiskaupaan esimerkiksi ravintolassa ruokaillessaan.

Luvussa aikaisemmat tutkimukset esittelen tietoutta ihmiskaupasta sekä siitä erityisesti Suomessa tehtyjä tutkimuksia. Kirjoitan myös tilastotietoa ihmiskaupan laajuudesta sekä maailmanlaajuisesti että Suomessa. Tästä etenen tutkimusongelmaan: miksi aihetta kannattaa tutkia ja mitä haluan saada selville. Luvussa neljä avaen sosiaalisten representaatioiden teoriaa ja määrittelen käyttämäni käsitteet. Luku kuusi käsittelee käyttämiäni tutkimusmenetelmiä sekä tutkimuksen etenemistä. Seitsemäs luku sisältää aineiston sisällönanalyysin vaiheet ja tulokset. Viimeisessä luvussa analysoin tuloksia sosiaalisten representaatioiden teorian avulla ja teen yhteenvetoa niistä sekä pohdin tuloksia ja tutkimuksen tekemistä laajemmassa kontekstissa. Luvun lopussa käsitteelen myös tutkimuksen luotettavuutta. Liitteinä on aineistonkeruuseen liittyvät lomakkeet ja sähköpostilistat,

taulukot sisällönanalyysin tuloksista sekä kiinnostuneille aihepiiriä käsitteleviä kirjoja, dokumentteja, tv-sarjoja ja elokuvia, joihin olen itse tutustunut.

2. AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Orjuuden sallivia lakeja on kumottu, mutta orjuus ei ole silti kadonnut: se on vain muuttanut muotoaan. Orjuus voidaan jakaa vanhaan (lailliseen) orjuuteen ja uuteen moderniin orjuuteen, jota voidaan myös ihmiskaupaksi nimittää. Kun vanha orjuus oli paikallista, on uusi orjuus, kuten maailma muutoinkin, globalisoitunut. Tämän vuoksi orjuudesta on tulossa eri puolilla maapalloa yhä samanlaisempaa. Toinen olennainen ero on, että nykyään orjan haltijalla ei yleensä ole orjaan laillista omistussuhdetta. Näin ollen orjuus tilana voi olla entisen elinikäisen orjuuden sijasta joskus jopa vain kuukausia. Orjista on tulossa kertakäyttötavaraa: kun vanha ei enää toimi, sen voi hävittää. Yksi syy ihmiskaupan suureen kasvuun ovat suuret voitot pienillä kuluilla. Vanhan orjuuden aikaan oli kallista ostaa orja ja hän tuotti vain vähän voittoa. Nykyisin on erittäin halpaa ostaa orja ja tuotot ovat korkeat.¹ (Bales ym. 2009, 18, 27-29.) Ihmiskauppa on bisnestä suurilla voitoilla ja pienillä riskeillä. Orjan hankkiminen ei vaadi suurta sijoitusta, mutta ihmistä voidaan käyttää jatkuvasti rahan ansaitsemiseen. (Bales ym. 2009, 43.)

Suurien voittojen lisäksi syitä ihmiskaupan kasvuun ovat pienet rangaistukset ihmiskauppiaille, köyhyys, köyhien ihmisten syrjäytyminen, rajoittavat maahanmuuttolait, sosiaaliset ja kulttuuriset käytännöt, ennakkoluulot sukupuoliä tai etnisiä ryhmiä kohtaan, sotilaalliset konfliktit ja talouden romahtaminen sekä tiedonpuute ihmiskaupasta. Sekä tietenkin kysyntä: mitä halvempi hinta on esimerkiksi seksin ostamisella, sitä useampi pystyy sitä ostamaan. Ihmisen hinta kauppavarana on joustava: kun myydään halvalla, aiemmat asiakkaat ostavat enemmän ja syntyy myös uusia asiakkaita. (Bales ym. 2009, 43; Kara 2009, 23, 33-35.)

Ihmiskaupan uhrit hankitaan yleensä petoksella, sieppaamalla, viettelemällä romanssin kautta tai perhe tai ystävä myy uhrin tai entinen uhri itse hankkii uusia uhreja. Tavat ovat pääpiirteissään melko samat joka puolella maailmaa. (Kara 2009, 6.) Petos sisältää yleensä tarjouksen jonkinlaisesta tulonlähteestä kuten valheellinen työtarjous. Se voi olla myös lupaus avioliitosta rikkaan miehen kanssa. Tilaisuudet sijaitsevat usein ulkomailla. Useat ihmiset kyllä tietävät, että

¹ Laillinen orja maksoi nykyrahasa 20 000-40 000 dollaria, kun nykyorjan voi saada keskimäärin 90 dollarilla –jossain paikoissa paljon halvemminkin. Orjien kyky työskennellä on silti sama. Kalliista orjasta kannatti pitää huolta, mutta nykyisin on helpompaa heittää vanha menemään ja ostaa uusi. (Bales ym. 2009, 29.)

monet tällaiset tilaisuudet ovat aivan muuta kuin mitä on luvattu. He ovat kuitenkin epätoivoisia saamaan hyvin palkatun työn, kun vaihtoehtona on köyhyys, sota tai mahdottomuus saada töitä varsinkin naisena tai alaikäisenä. Avioliitto voi olla monissa maissa naiselle ainoa tapa saavuttaa edes perusoikeudet ja sosiaalinen hyväksyntä yhteisön silmissä. Otollinen paikka hankkia uhreja ovat pakolaisleirit, joilla maailmanlaajuisesti asuu 32,9 miljoonaa ihmistä kansanmurhien, sisällissotien, ympäristökatastrofien tai muun kriisin takia. (Kara 2009, 7.)

Länsimaalaiselle ehkä kaikista vaikeinta ymmärtää on, kuinka perhe voi myydä lapsensa. Vanhemmilla ei kuitenkaan ole aina vaihtoehtoja ja köyhyys, epätoivo tai kodista karkotus pakottavat heidät tähän. Lapsesta voidaan työtä vastaan tarjota perheen useamman kuukauden toimeentuloa vastaava summa, joka voi olla vain muutamia kymmeniä dollareita. Jotkut vanhemmat myyvät lapsensa ahneudesta kuukausittaista rahalähetystä vastaan, joka takaa heidän oman toimeentulonsa. Vanhemmat voivat myös toivoa, että lapsi pääsisi köyhyydestä ja saisi paremman tulevaisuuden jossain muualla. (Bales ym. 2009, 43; Kara 2009, 8.)

Sieppaus on yksi keino hankkia lisää orjia, mutta se ei ole läheskään yhtä yleistä kuin muut keinot. Sieppaaminen vaikeuttaa uhrin kuljetusta, sillä tällöin uhri ei matkusta vapaaehtoisesti ja yrittää karata aina tilaisuuden tullen. (Kara 2009, 8.) Erityisesti Keski- ja Itä-Euroopassa ”loverboy” viettelevät lahjoin ja avioliittolupauksen kauniita ja haavoittuvaisia nuoria tyttöjä. He lupaavat viedä tytöt rikkaaseen maahan ja hankkivat näille väärennetyt dokumentit matkaa varten. Usein tyttö lähetetään matkaan etukäteen ja ”loverboy” kertoo määränpäässä asuvan ystävänsä tulevan noutamaan tytön. Ystävä on orjakauppias tai bordellin omistaja. (Kara 2009, 9.) Joskus entiset ihmiskaupan uhrit palaavat hienoissa vaatteissa kotikyläänsä hankkimaan uusia uhreja lupauksilla työstä ja rikastumisesta (Kara 2009, 9.)² Orjuudella on muitakin erilaisia muotoja, jotka liittyvät kiinteästi edellä esiteltyihin keinoihin hankkia orjia. Pieni osa orjista elää vanhaa, laillista orjuutta muistuttavissa oloissa siepattuna, syntyneenä tai myytynä pysyvään orjuuteen. Tällöin ostajalla on usein määritelty omistussuhde orjaan. Tätä muotoa orjuudesta tavataan lähinnä Pohjois- ja Länsi-Afrikassa. (Bales ym. 2009, 33.) Eräs muoto on velkavankeusorjuus tai sitoutettu orjuus. Tällöin henkilö antaa itsensä pantiksi rahaa vastaan. Kun ehtoja ei ole määritelty kunnolla, työ ei koskaan

² Voi olla hankala käsittää, kuinka kukaan itse orjuutettu voi huijata tuttaviaan samaan kohtaloon. Ihmiset kuitenkin kehittävät äärimmäisissä olosuhteissakin itselleen selviytymismekanismia, joihin kuuluvat päihteiden väärinkäyttö tai kohtalonsa hyväksyminen orjana. Tällöin uhreista voi tulla liittolaisia omistajansa kanssa. Jotkut toimivat vapaaehtoisesti, jotkut pakotettuina esimerkiksi vähentääkseen omia velkojaan. (Bales ym. 2009, 81; Kara 2009, 9.)

riitä maksamaan velkaa takaisin. Velka siirtyy mieheltä vaimolle tai vanhemmalta lapselle.³ (Bales ym. 2009, 33.) Sopimusorjuus liittyy petokseen: siinä henkilölle luvataan työpaikka, mutta perillä odottaakin orjuus. Tätä harjoitetaan useimmiten Etelä- ja Itä-Aasiassa, Brasiliassa, joissakin arabimaissa sekä joissakin osissa Intian niemimaata. (Bales ym. 2009, 34.)

Yksi muoto on pakotettu työvoima, jolla tarkoitetaan erityisesti jonkin virallisen tahon harjoittamaa orjuutusta. Esimerkiksi Uzbekistanissa koululaisia ja opiskelijoita laitetaan työskentelemään vuosittain jopa kolmeksi kuukaudeksi puuvillapelloilla ilman palkkaa tai pienellä palkalla. (Bales ym. 2009, 34.)

Ihmiskauppa ja –salakuljetus sekoitetaan usein toisiinsa. Ilmiöt voivat liittyä toisiinsa, mutta eivät ole sama asia. Salakuljetettava saattaa maksaa matkastaan paljonkin ja matkustaa ilman passia tai muuta dokumenttia. Perillä hän kuitenkin on vapaa eikä koe ihmiskauppaan liittyvää hyväksikäyttöä, pakotusta tai riippuvuutta. Joissain tapauksissa salakuljetettava voi uhriutua, esimerkiksi jos hän on luvannut maksaa salakuljetusmaksun perillä palkastaan ja jää näin riippuvaiseksi. Rajanveto ihmiskaupan ja –salakuljetuksen välille on välillä vaikeaa erityisesti velkasuhteiden ja velan maksutapojen kohdalla. (Leppäkorpi 2011, 65-66.) Ihmiskauppaan toki liittyy salakuljetusta, kun monet uhrin viedään eri maahan, tyypillisesti köyhästä maasta rikkaaseen. Jotkut kulkevat omilla passeillaan, mutta jotkut matkustavat rajan yli väärennettyjen passien ja lahjottujen viranomaisen avulla, veneellä tai autolla tai jopa jalkateitse. Mikäli uhri matkalla tajuaa, ettei työ perillä olekaan luultua, hänet voidaan huumata tai pahoinpidellä tottelemaan. (Kara 2009, 10.)

Uhreja ja mahdollisia pakoyrityksiä kontrolloidaan paitsi väkivallalla myös viemällä passit ja muut dokumentit sekä psykologisella manipulaatiolla. Jälkimmäisen ansiosta uhrin eivät välttämättä edes yritä paeta, vaikka siihen olisi mahdollisuus. Väkivalta ja psykologinen pakottaminen saavat uhrin hyväksymään osansa.⁴ Vierassa paikassa, mahdollisesti ilman kielitaitoa, uhri on peloissaan ja hämmentynyt. Hänelle saatetaan kertoa, että mikäli hän pakenee ja poliisi löytää hänet, poliisi pidättää, pahoinpitelee tai jopa tappaa uhrin. Jotkut ihmiskauppiat tappavat tottelemattoman orjan varoituksena muille. (Bales ym. 2009, 30-31, 39-40; Kara 2009, 11-12.) Monissa maissa

³ Velkavankeusorjuus on kaikista yleisintä Etelä-Aasiassa ja saa usein alkunsa kriisistä, esimerkiksi sairaudesta tai pilalle menneestä sadosta. Ilman vaihtoehtoja köyhä perhe joutuu ottamaan velkaa lääkkeisiin tai rahaan. Työnantaja saattaa ottaa lisämaksuja esimerkiksi elämisestä tai työvälineistä eikä lähteminen ole väkivallan vuoksi mahdollista. (Bales ym. 2009, 33.)

⁴ Esimerkiksi thai-kulttuurissa naiset opetetaan olemaan tottelevaisia ja kuuliaisia, joten he voivat määritellä orjan roolinsa velvollisuudeksi tai katumusharjoitukseksi. Osana alistamista uuden uhrin saapuessa hänelle ei anneta ruokaa, eristetään lukkojen taakse eikä anneta nukkua. Tämän lisäksi hänet saatetaan useita kertoja raiskata, pahoinpidellä, kiduttaa, nöyryyttää tai huumata. (Bales ym. 2009, 30-31; Kara 2009, 11-12.)

ihmiskauppa saakin kukoistaa juuri poliisien ottamien lahjusten takia. Maksua vastaan voi välttää pidätyksen tai saada poliisilta apua karanneiden uhrien kiinni ottamiseen tai rankaisemiseen. Näin voi myös välttää ratsiat tai verot.⁵ (Bales ym. 2009, 60-61.)

Viralliset tahot eivät usein voi suojella uhria tai hänen perhettään lakiseikkojen, oman tietonsa tai puuttuvan rahoituksen takia. Tämän vuoksi uhrin eivät uskalla kertoa viranomaisille kokemistaan vääryyksistä. Viranomaisia pitäisi kouluttaa tunnistamaan ja auttamaan ihmiskaupan uhreja. (Bales ym. 2009, 42.) Alaikäisten myymiseen erikoistunut etsivä kertoo Karan (2009, 94) kirjassa Albanian mafiasta: ”This is how the Albanians keep the women from testifying. If a victim is arrested, her family is killed. If she does not have a family, her friends are killed. If she does not have friends, her neighbours are killed. It does not matter, they find someone to kill.” Ei siis aina riitä, että vain uhria suojellaan vaan myös hänen lähipiirinsä voi tarvita suojelua, jonka puuttuessa uhri ei uskalla ottaa vastaan apua tilaisuuden tullenkaan. Olisi suotavaa, että tarvittaessa uhri saisi jäädä maahan, johon hänet on kaupattu erityisesti, mikäli omassa maassa ei ole resursseja auttamiseen ja uhrin suojelemiseen. Ehtona apuun ei pidä olla esimerkiksi oikeudessa todistaminen. (U.S. Department of State 2012, 18.)

Lainsäädännön pitäisi olla uhrikeskeistä. Tällä hetkellä useat uhrin joutuvat karkotetuksi tai pidätetyksi asioista, jotka liittyvät heidän uhriutumiseensa. Tähän vaikuttaa esimerkiksi se, kuinka ihmiskauppa on lainsäädännössä määritelty, sillä liian kapean määritelmän mukaan uhria ei voida auttaa, mikäli häntä ei lain mukaan katsota ihmiskaupan uhriksi. (U.S. Department of State 2012, 14.) Rikosprosessilla ja auttamisjärjestelmällä on erilaiset lähtökohdat. Rikosprosessissa tavoite on saada syytetty vastuuseen rikoksestaan hänen oikeusturvastaan huolehtien, kun taas auttamisjärjestelmässä keskiössä ovat uhrien auttaminen ja suojeleminen. Rikoslaki ei saisi vaikuttaa liikaa auttamisjärjestelmään. Apua on myös syytä saada mahdollisimman pian uhrille eikä odottaa esimerkiksi hidasta päätöksentekoprosessia. Kynnys päästä auttamisjärjestelmään on suositeltavaa olla matala, jolloin sitä voitaisiin käyttää uhriutumisen ennaltaehkäisyynkin. (Vähemmistövaltuutettu 2010, 56-57, 80.)

Jatkossa on tärkeää, että uhrilla on oikeus ja mahdollisuus tehdä jotakin elannokseen. Ilman taloudellista tukea syntyy uudelleen riski ihmiskaupan uhriksi joutumiseen. (U.S. Department of

⁵ Esimerkiksi Moldovassa rajavahti tai poliisi tienaa keskimäärin 100 dollaria kuukaudessa ja tuomarikin vain 200-250 dollaria. Parinsadan dollarin lahjus on ihmiskauppiaille taskuraha, mutta suuri summa sen saajalle. (Kara 2009, 126-127.)

State 2012, 22.) Useimmat orjuudesta päässeet karkotetaan yhä samoihin oloihin, mistä he ovat lähteneet: köyhyyteen, kotiväkivaltaan, ennakkoluulojen keskelle. Uhri saattaa ajatella saavansa tehtyä paremman sopimuksen tällä kertaa ja joutua jälleen huijatuksi. (Kara 2009, 16.)

Edellä kirjoittamani asiat koskevat pääpiirteissään ihmiskauppaa yleisesti. Lähteinä käyttämistäni kirjoista esimerkiksi Karan (2009) kirjassa puhutaan pääsääntöisesti seksikaupasta ja Balesin ym. (2009) kirjassa paljon työperäisestä ihmiskaupasta. Ihmiskaupalla ei kuitenkaan ole yhtä selkeää määritelmää ja olen lähdekirjallisuutta ja muuta tietoa laajemmin tutkittuani havainnut, että kirjojen sisältö koskee painotuksestaan huolimatta ihmiskaupan yleisiä piirteitä. Molemmissa kirjoissa puhutaan hyvin paljon samoista asioista. Kuitenkin suuri osa kirjallisuudesta tuntuu koskevan seksikauppaa. Olen tutkielmassani käyttänyt myös melko paljon Internet-lähteitä, sillä ihmiskauppa on vielä verrattain uusi ilmiö eikä siitä varsinkaan Suomessa ole saatavilla suurta määrää kirjallisuutta. Myös useat Internetissä olevat erilaiset raportit ovat antaneet arvokasta ja uusinta tietoa. Kirjallisuuden vähäisyydestä johtuen olen käyttänyt lähteenä paljon samoja, muun lukemani perusteella hyväksi havaitsemiani kirjoja. Luvussa 4 syvennyn tarkemmin ihmiskaupan eri alalajeihin sekä tutkielmassani itse käyttämäni määritelmiin.

Tutkimusta ihmiskaupasta on alettu tehdä enemmän, ja lähivuosilta löytyykin paljon opinnäytetöitä aiheesta. Niitäkin on kuitenkin melko vähän yhteiskuntatieteiden saralla. Yksi yhteiskuntatieteiden alueella ihmiskaupasta tehty pro gradu –tutkielma on Riikka Viitalan (2011) Tampereen yliopistossa sosiaalipolitiikasta tekemä ”Diskurssianalyttinen tutkimus suomalaisten kansalaisjärjestöjen ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta”. Viitalan mukaan järjestöt tekevät ihmiskaupan vastaista työtä, mutta se ei ole heidän päätehtävänsä. Tämä tuottaa institutionaalista epävarmuutta, sillä toiminnalle ei ole sääntöjä tai normeja. Lisäksi järjestöt painottelevat ihmiskaupan uhrien ja viranomaisten ja lakien välissä. Tämän vuoksi järjestöjen toimijat joutuvat omaksumaan erilaisia asemia toimissaan. Viitala löysi näitä kolme eli neuvottelijan, etujen ajajan ja epävarmuuden leimaaman toimija-aseman. Toinen järjestöjen ihmiskaupan vastaista toimintaa määrittävä seikka oli luottamus. Uhreihin pääsääntöisesti luotettiin, mutta viranomaisiin aina ei. Ihmiskaupan vastaisessa toiminnassa mukana olevia instituutioita kohtaan oli sekä luottamuksen, että epäluottamuksen tunteita.

Jonkin verran on tutkittu juuri ihmiskaupan kanssa mahdollisesti työskentelevien henkilöiden ajatuksia ja tietoa ihmiskaupasta. Pullila ja Knuutila (2010) Laurea-ammattikorkeakoulusta ovat tutkineet opinnäytetyössään sosiaalialan työntekijöiden ammatillisia valmiuksia tunnistaa ja ohjata

ihmiskaupan uhreja. Heidän haastateltavansa liittivät ihmiskaupan hyötymistarkoituksessa tehtävään ihmisten välitystoimintaan: prostituutioon, huono-osaisiin kotiapulaisiin, omien oikeuksien tiedostamattomuuteen sekä lasten ja aikuisten sieppauksiin ja myymiseen. Myös elinkaupasta mainittiin. (Knuutila & Pullinen 2010, 23-24.) Haastateltavat näkivät ihmiskaupan uutena ilmiönä, jonka kanssa toimimiseen ei ole vielä käytäntöjä. Haasteita uhrin tunnistamisessa on, etteivät uhrin itse miellä olevansa ihmiskaupan uhreja, koska he tulevat samanlaisista oloista, tai ettei uhrilla ole voimia hakea apua yrittäessään selviytyä jokapäiväisistä asioista. Aiemmin tapahtunutta uhriutumista voi myös olla vaikeaa tunnistaa. Toisaalta saatetaan keskittyä esim. pakolaisuuteen, jolloin ihmiskauppa jää huomaamatta. Työntekijät toivoivat lisää koulutusta ihmiskaupan uhrien tunnistamisesta, sillä heidän valmiutensa siihen olivat heikot. Heidän mukaansa ihmiskaupasta ei juuri puhuta sen harvinaisuuden vuoksi Suomessa. (Knuutila & Pullinen 2010, 23-26; 29-30.) Myös Saimaan ammattikorkeakoulussa tehdyn tutkimuksen tulokset (Auvinen, Kahari & Kilpeläinen 2010) ihmiskaupasta ja uhrin tunnistamisesta ovat samansuuntaisia. Haastateltavat olivat tässä tapauksessa työssä sosiaalialalla ja työsuojelupiirissä. Ihmiskauppaa pidettiin uutena ilmiönä, josta heillä ei ole tarpeeksi tietoa, jolloin uhrin tunnistaminen on vaikeaa. Myös he sanoivat, ettei uhri itse välttämättä tiedosta asemaansa. Uhrien tunnistaminen nähtiin sekä sosiaalialan että muiden viranomaisten tehtäväksi –joskin enemmän muiden viranomaisten työksi. Jotkut mainitsivat, että uhrien täytyisi hakea itse apua. (Auvinen, Kahari & Kilpeläinen 2010, 42-49.) Tämä on huolestuttavaa, sillä sosiaalialan työntekijät ovat melko keskeisessä asemassa uhrien tunnistamisen suhteen. Ulkomailta tulleella uhrilla tuskin on tietoa siitä, kuinka hakea apua Suomessa.

Venla Roth (2010) on tutkinut ihmiskauppaa Turun yliopistossa oikeustieteellisessä tiedekunnassa tekemässään väitöskirjassa “Defining human trafficking, identifying its victims: A study on the impacts and future challenges of the international, European and Finnish legal responses to prostitution-related trafficking in human beings”. Tutkimuksessa arvioidaan, kuinka ihmiskaupan vastaiset toimet ovat tuottaneet tulosta. Roth ilmaisee, että tärkeintä on uhrien tunnistaminen, mutta suuri osa jää tunnistamatta ja sekoitetaan esimerkiksi paritukseen. Tällöin uhri ei pääse auttamisjärjestelmän pariin ja voi joutua karkotetuksi tai saada rangaistuksen.

Yhteisöpedagogi Heidi Kukkonen (2009) teki opinnäytetyönään etnografisen tutkimuksen ”Missing Daina, Liettua” Liettuassa. Tutkimus perustuu yhden liettualaisen ihmiskaupan uhriksi joutuneen tytön kertomukseen. Tarkoituksena on selvittää, mikä ihmiskauppaa aiheuttaa ja kuinka sitä voidaan ehkäistä Liettuassa sekä keitä ovat uhrin. Tutkimuksen tulokset, Dainan tarina, noudattaa pitkälti

yleistä tietoutta siitä, mitä olen kirjoittanut ihmiskaupasta. Tutkimus kuitenkin tuo ihmiskaupan lähemmäksi, sillä se esittää yhden henkilön tarinan.

Tiina Jääskeläinen (2010) on tutkinut pro gradu –tutkielmassaan ihmisten salakuljetusta ja ihmiskauppaa Helsingin Sanomien ja Dagens Nyheterin uutisoinnissa. Tutkielma on tehty kulttuurimaantieteessä, mutta Jääskeläinen on tutkinut uutisia diskurssianalyysin avulla, joten tutkimus on kiinnostava myös yhteiskuntatieteilijän kannalta. Erityisesti olen kiinnostunut kahdesta Jääskeläisen tutkimuskysymyksestä, joista ensimmäisessä pyrkimys on selvittää, millaisia identiteettejä toimijoille artikkeleissa tuotetaan ja kuinka valta-asemia rakennetaan heidän välilleen. Toisessa tutkimuskysymyksessä Jääskeläinen selvittää vallitsevia yhteiskunnan moraalikäsitteitä. (Jääskeläinen 2010, 4.) Nämä kaksi tutkimuskysymystä ovat olennaisia itse tutkimieni mielikuvien kannalta. Jääskeläisen saamien tulosten mukaan ihmiskauppa ja –salakuljetus nähtiin usein uhkana: jos eivät nämä itsessään niin uhka oli mm. ilmiöihin liittyvä rikollisuus tai laiton maahanmuutto. EU nähtiin instituutiona, joka kykenee toimimaan yhtenäisesti ja estämään ihmiskauppaa yli valtioiden rajojen. Uhkien nähtiin tulevan lähinnä EU:n ulkopuolelta kuten esimerkiksi uusista jäsenmaista. (Jääskeläinen 2010, 51, 57-58.) Maahanmuuton kannalta nähtiin, että EU:n jäsenet saivat vapaasti liikkua, mutta erityisesti laittomien maahanmuuttajien oikeuksia saivat säädellä valtion viranomaiset ja toimijat, ja maahanmuuttajat saatettiin nähdä hyväksikäyttäjinä tai uhkina. Seksityön osalta keskityttiin uutisoinnissa seksin ostamisen ja ihmiskaupan välisiin kytköksiin (Jääskeläinen 2010, 63-64, 69). Ruotsissa ihmiskaupan uhreina nähtiin erityisesti naiset ja lapset, kun taas miehistä ei juuri puhuttu. Ihmiskaupan uhreista puhuttaessa erottui neljä tapaa: uhrin hyväksikäytön uhreina ja orjina, viittaukset prostituutioon, uhrin naiivius, poikkeuksellisuus tai rikastumistoiheet ja viimeisenä seksikaupan uhrin työttömyys. (Jääskeläinen 2010, 77-80.)

2.1 IHMISKAUPAN LAAJUUS

Lähteestä riippuen ihmiskauppa on maailmanlaajuisesti järjestäytyneen rikollisuuden toiseksi tai kolmanneksi suurin tulonlähde. Tuottoisinta on huumekauppa, jonka kanssa toisesta sijasta ihmiskaupan kanssa kilpailee asekauppa. (Bales ym. 2009, 36; Malarek 2003, 19.) Kansainvälinen poliisi (Interpol) kertoo ihmiskaupan olevan järjestäytyneen rikollisuuden multibiljoonaluokan

bisnestä.⁶ Ihmiskauppaa harjoittavat kuitenkin myös pikkurikolliset ja yksittäiset henkilöt (Kara 2009, 22).

Ihmiskauppa on globaali ongelma, mutta maat voidaan jakaa alkuperä-, läpikulku- ja kohdemaihin tai -maanosiin. Esimerkiksi Afrikasta viedään paljon orjia, Aasia on sekä alkuperä- että kohdemaanosa ja Euroopassa orjia viedään Keski- ja Kaakkois-Euroopasta Länsi-Eurooppaan. Johtuen köyhyydestä, jyrkistä sukupuolirooleista ja vähemmistöjen huonoista vaikutusmahdollisuuksista erityisesti Etelä- ja Itä-Aasia sekä Keski- ja Itä-Eurooppa ovat alkuperämaiden kärjessä. (Bales ym. 2009, 36; Kara 2009, 10-11, 25.) Myös ihmiskaupassa pätevät kysynnän ja tarjonnan lait. Kohdemaissa on kysyntää halvalla työvoimalle tai seksille – alkuperämaissa ihmiset haaveilevat paremmasta elämästä niin itselleen kuin elätettävälle kotiin jääville perheenjäsenilleenkin. (Aronowitz 2003, 89.) EU on tehnyt liikkumisesta helpompaa ja uhreista näkymättömiä. Kun viisumia ei tarvita ja voidaan käyttää passia tai henkilökorttia (oli se sitten alkuperäinen tai mustasta pörssistä), on uhreja vaikeaa suojella tai jäljittää. (Kara 2009, 116-117.)

On tekijöitä, joiden mukaan voidaan ennustaa, kuinka paljon maassa harjoitetaan ihmiskauppaa. Näitä ovat uhriutumisen suhteen korruptio, syntyvien lasten kuolleisuus, kuinka paljon maassa on alle 14-vuotiaita, ruokatuotannon suuruus, asukastiheys sekä konfliktien ja levottomuuksien määrä. Mitä suurempia paineita ihmisillä on esimerkiksi ruoan saamisen ja yleisesti köyhyyden suhteen, sitä suuremmaksi kasvaa ihmiskaupan riski. Ihmiskaupan uhrien tuomista johonkin maahan taas ennustavat maan yli 60-vuotiaiden miesten määrä, korruptio, alhainen syntyvien lasten kuolevuus sekä ruoantuotannon taso. Helpointa ihmiskauppaa on harjoittaa maassa, joka on suhteellisen rikas, mutta tarpeeksi korruptoitunut alhaisemman riskin takaamiseksi. (Bales ym. 2009, 43-45.)

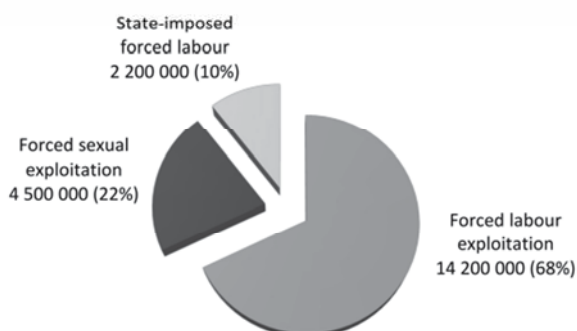
Balesin ym. (2009, 18-19, 36-38) mukaan maailmassa on nykyisin 27 miljoonaa orjaa. Heistä suurin osa, arviolta 15-20 miljoonaa, on Etelä-Aasiassa. Intiassa vähintään 10 miljoonaa ihmistä työskentelee kotitalouksissa, pakotettuna prostituutioon, velkaorjuudessa tai on pakotettu avioliittoon. Muita keskittymiä ihmiskaupalle ovat Kaakkois-Aasia, Pohjois- ja Länsi-Afrikka ja

⁶ Esimerkiksi seksikaupassa rikollisryhmät toimivat usein kolmella tasolla. Ylimmän tason ryhmä hoitaa uhrien kuljetuksen sekä on yhteydessä viranomaisiin ja järjestää ihmisten myymisen. Keskitason toimijat valvovat tiettyjä kohteita, kuten bordellia ja järjestävät väärennetyt paperit sekä lahjoivat poliisit. Alimman tason toimijat kuljettavat uhrin viimeiseen kohteeseen. Eri mafioilla on omat alueensa sekä toimintatapansa: joku voi olla keskittynyt seksikauppaan, joku huumeisiin ja joku orjien hankkimiseen työvoimaksi. Rikollisryhmät voivat kuitenkin toimia yhteistyössä esimerkiksi niin, että jossakin maassa hoidetaan uhrien hankkiminen ja toiseen myydään heidät hyväksikäyttöä varten. (Kara 2009, 23, 92-93.)

jotkin osat Etelä-Amerikkaa. Suurinta osaa orjista käytetään perinteisissä töissä kuten maataloudessa. Vain teollistuneissa maissa, erityisesti USA:ssa ja Länsi-Euroopassa, on seksikaupan osuus Balesin mukaan noin 75% orjista. Maiden rajojen yli kuljetetaan vuosittain 800 000 ihmistä, joista noin 80% on naisia ja noin 50% lapsia. Suurin osa viedään seksikauppaa varten. Kuljetusta tapahtuu myös maiden sisällä ja maakuntien välillä, kun köyhältä alueelta viedään ihmisiä rikkaammalle seudulle. Balesin 27 miljoonan orjan arvio on suurempi kuin seuraavana esitetty ILO:n arvio, mutta on otettava huomioon, että ensimmäinen näistä sisältää myös pakkoavioliitot. Bales tosin ei kirjoita pakkoadoptioista eikä elinkaupasta.

International Labour Organization ILO:n arvion mukaan vuosien 2002-2011 välillä pakkotyöhön on joutunut maailmanlaajuisesti 20,9 miljoonaa ihmistä. Koska ihmiskauppa on piilossa oleva rikos, ovat luvut arvioita. Tutkimuksen mukaan oikean määrän voidaan sanoa olevan 19,5-22,3 miljoonan välillä 68% varmuudella.⁷ ILO:n arviossa ovat mukana työhön pakotetut tai huijatut sekä työhön, mukaan lukien pakotettu prostituutio, kaupatut henkilöt. Nämä kaikki lasketaan raportissa pakkotyöksi. Arvio ei sisällä elinkauppaa tai pakkoaviota ja -adoptiota elleivät olosuhteet näissä johda pakkotyöhön. (ILO 2012, 13.) Eri lähteissä on hyvin erilaisia arvioita ihmiskaupan määristä. Käytän ILO:n tutkimusta perustana, sillä se on laajin ja uusin (julkaistu kesäkuussa 2012) tilasto, jonka olen löytänyt.

Figure 1. Global estimate by form of forced labour

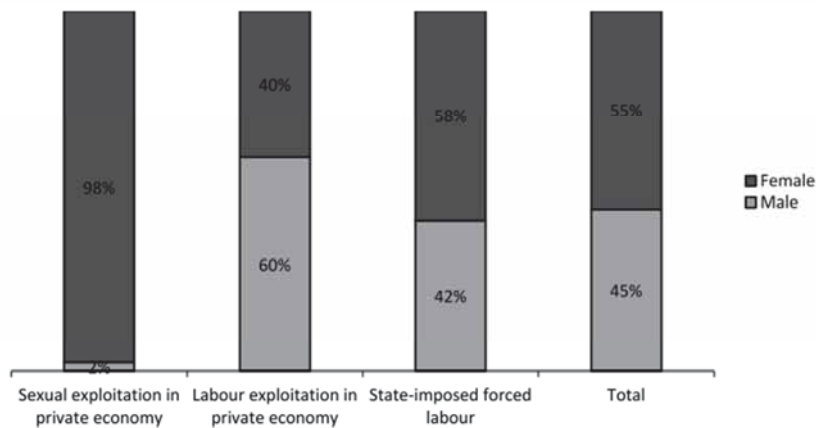
Kuva 1. Pakkotyöhön joutuneiden ihmisten määrä maailmanlaajuisesti (ILO 2012, 14).

ILO on tutkimuksessaan jakanut pakkotyön valtion määräämään pakkotyöhön (10%) sekä yksityisten ja yritysten harjoittamaan ihmiskauppaan (90%) sisältäen seksityön (22%) ja pakkotyön

⁷ Käytettyihin metodeihin voi tutustua tarkemmin lukemalla ILO:n raportin (2012) luvut 4-7.

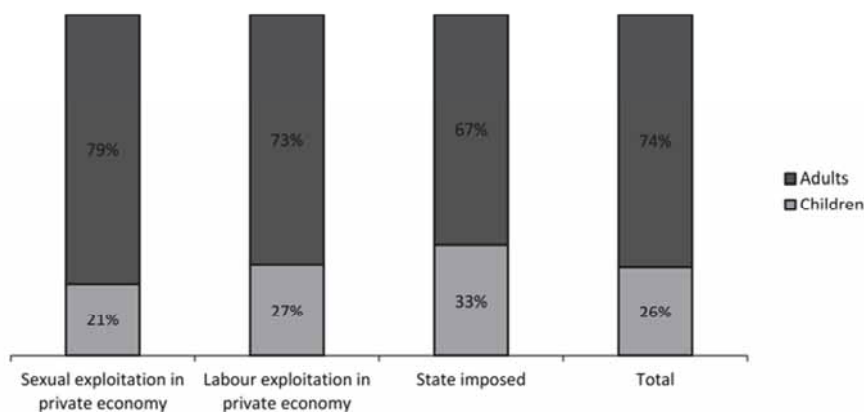
(68%). Valtion pakkotyö käsittää esimerkiksi vankilan, jos olosuhteet täyttävät ILO:n standardit pakkotyöstä⁸, tai asevoimat. Yksityisten ja yritysten harjoittama pakkotyö sisältää esimerkiksi maatalouteen, rakennustöihin, kotityöhön ja teollisuuteen liittyviä töitä. (ILO 2012, 13-14.)

Figure 2. Global estimate by sex of victims of forced labour

Kuva 2. Pakkotyöhön joutuneiden sukupuolijakauma hyväksikäyttösektorin mukaan jaoteltuna (ILO 2012, 14).

Figure 3. Global estimate by age group of victims of forced labour

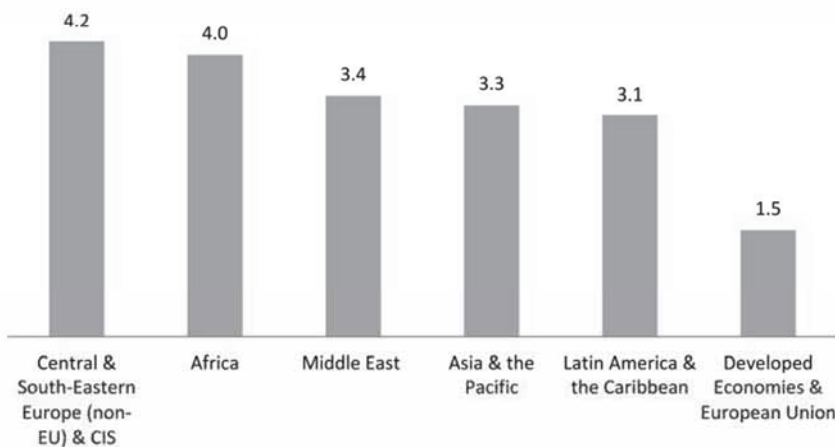
Kuva 3. Pakkotyön uhrien ikäryhmät sektoreittain (ILO 2012, 15).

Kaiken kaikkiaan ihmiskaupassa naiset edustavat suurinta osaa: koko osuudesta 55% eli 11,4 miljoonaa ihmistä. Seksikauppa kohdistuu lähes täysin naisiin (98%). Miehiä on enemmän uhreina

⁸ Katso ILO 2012, 19-20: What is forced Labour?

ainoastaan yksityisen ekonomin sektorilla (60%). Kaikista uhreista aikuisia on 74% ja lapsia (alle 18-vuotiaita) 26%. (ILO 2012, 14-15.)

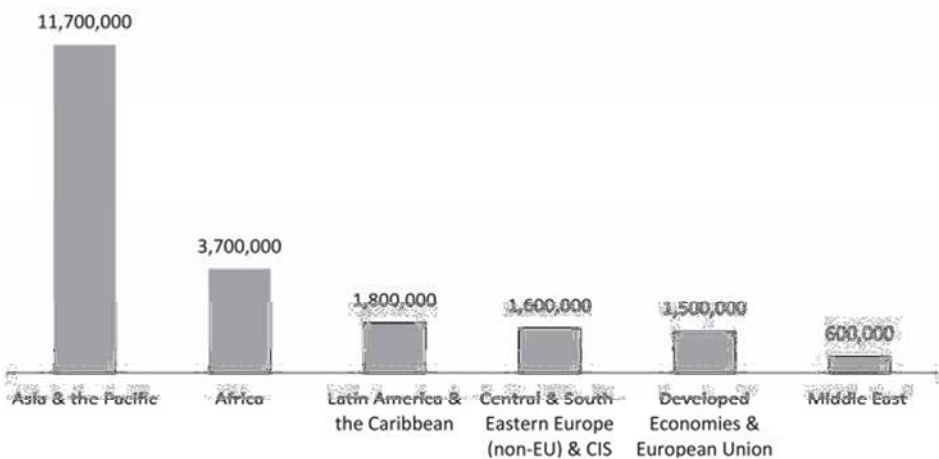
Figure 4. Prevalence of forced labour by region (per 1,000 inhabitants)

4 Regional classification is based on that used in ILO Key Indicators of the Labour Market (2011). The listing of countries by region is presented in Annex 1. It should be noted that the regional classification, and country composition of regions, differ from those used in the 2005 global estimate.

Kuva 4. Uhrien määrä tuhatta ihmistä kohden alueittain (ILO 2012, 15).

Figure 5. Estimate of forced labour by region

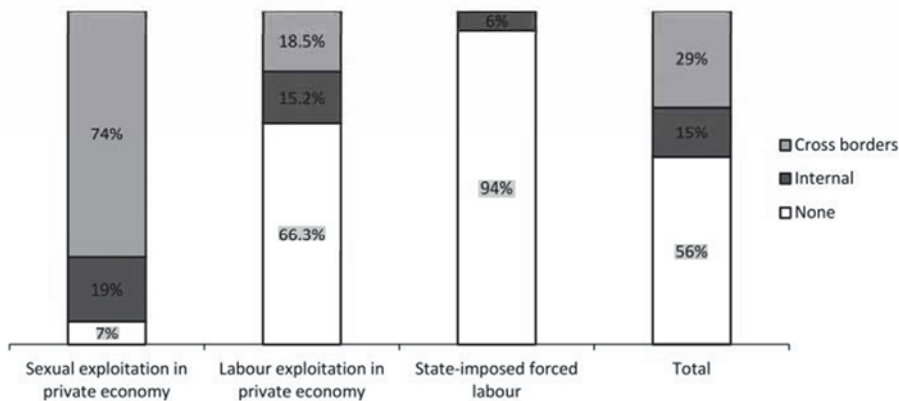
Kuva 5. Uhrien kokonaismäärä alueittain (ILO 2012, 16).

Kuvassa 4 ja 5 on eritelty uhrien määrää alueittain. Ensimmäisessä kuvassa ovat uhrien määrä 1000 asukasta kohden: esimerkiksi Keski- ja Kaakkois-Euroopassa sekä EU:n kuulumattomissa maissa sekä CIS-maissa⁹ uhreja on 4,2 tuhannesta asukkaasta. Kuvan 5 kaavio näyttää hyvin erilaiselta,

⁹ CIS-maita ovat Armenia, Azerbaidžan, Belarus, Georgia, Kazakstan, Kyrgyzstan, Moldova, Venäjän federaatio, Tajikistan, Turkmenistan, Ukraina ja Uzbekistan (ILO 2012, 43).

sillä siinä on kuvattu uhrien kokonaismäärä. Kokonaismäärässä johtaa selkeästi Aasia ja Tyynenmeren alue. On kuitenkin otettava huomioon, että kyseisellä alueella on ihmisiä huomattavasti enemmän, kuin kuvan 4 johtavissa maissa: kuvan 4 kärjessä olevissa maissa on siis suhteellisesti todennäköisempää joutua pakkotyön uhriksi. (ILO 2012, 15-16.)

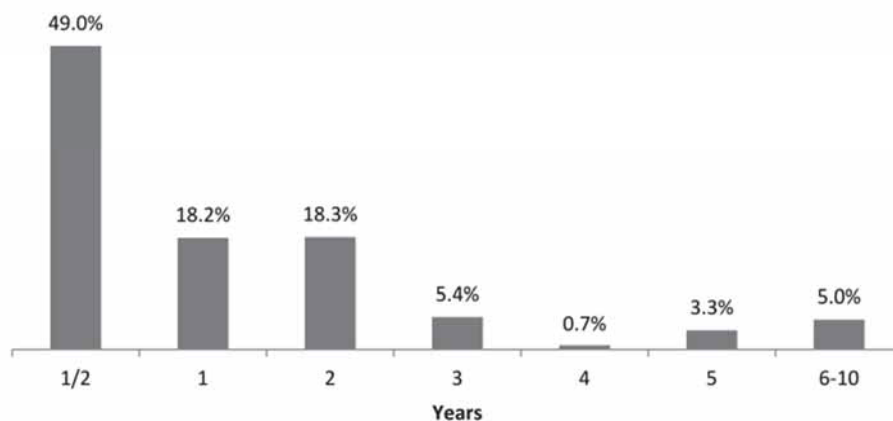
Figure 6. Global estimate by migration of the victims of forced labour

Kuva 6. Uhrien liikkuvuus sektoreittain (ILO 2012, 16).

Kuvasta 6 näkyvät selkeät erot uhrien liikkeissä. Seksikaupassa 93% uhreista viedään pois kotipaikkakunnaltaan, joista valtaosa (74%) toiseen maahan. Tämä on merkittävä haavoittuvuustekijä. Yksityisekonomian uhreista yli puolet, 66,3%, pysyy omalla paikkakunnallaan. Valtion määräämässä pakkotyössä lähes kaikki työ (94%) on paikallista. (ILO 2012, 16-17.)

Figure 9: Duration in Forced Labour

Kuva 7. Pakkotyön kesto vuosina (ILO 2012, 37).

Suurin osa (49%) joutui olemaan pakkotyössä korkeintaan puoli vuotta. Kaikkien tutkimuksessa olleiden ihmiskaupan muotojen suhteen keskimääräinen aika uhrina oli noin 1,5 vuotta. On kuitenkin otettava huomioon, että kestoista oli mahdollista kerätä tietoa vain tapauksien suhteen, joista on tehty ilmoitus esimerkiksi viranomaisille. Tällöin tilanteessa on tapahtunut jonkinlainen interventio, joka on pelastanut uhrin. Ilmoittamattomien tapauksien kesto voi siis olettaa olevan pidempi. Monet uhrit joutuvat myös uudelleen kaupatuksi tai ovat pakkotyössä esimerkiksi jonkin kauden ajan vuodessa. (ILO 2012, 37-38.) Vain pieni osa ihmiskauppatapauksista tunnistetaan ja päättyy viranomaisten tiedoksi (Vähemmistövaltuutettu 2010, 8).

Väestönkasvua seurannut köyhyys on yksi suuri syy ihmiskaupan olemassaololle. Taloudellinen kasvu ja talouden globalisoituminen ovat pahentaneet eroja rikkaiden ja köyhien välillä. Ilman mahdollisuuksia toimeentuloon köyhät ihmiset ovat erittäin haavoittuvaisia ihmiskauppioiden suhteen. Kaikista köyhimmät ihmiset elävät alle dollarilla päivä – yli biljoona ihmistä maailmassa. He asuvat usein kaupunkien ulkopuolella tavoitteenaan selvitä päivä kerrallaan. He ovat epätoivoisia. Erityisesti slummeissa asuvat ihmiset elävät noin 1-2 dollarilla päivä. Näillä ihmisillä ei juurikaan ole vaihtoehtoja. Köyhät ihmiset asuvat usein köyhässä valtiossa: kun valtiolla on velkaa, ei ole rahaa auttaa köyhiä tai tukea koulutusta, lainsäädäntöä tai taloudellista kasvua. Kun tähän kuvioon lisätään korruptio, tulee ihmiskaupasta vielä helpompaa: sitä voidaan harjoittaa lakipykälästä välittämättä.¹⁰ (Bales ym. 2009, 53-59.) Laajuudestaan huolimatta ihmiskauppa on rikos, josta ei usein rangaista.

Kulttuuriset ajattelutavat vaikuttavat siihen, että erityisesti naiset ovat otollisempia uhreja ihmiskaupalle. Köyhälle perheelle voi olla houkuttelevampaa myydä tyttö kuin maksaa sulhaselle myötäjäisiä –erityisesti, jos naiset ajatellaan alempiarvoisena kuin miehet. Erityisesti maaseudulla naiset tekevät kotityöt eivätkä ansaitse rahaa. Mikäli mies kuolee tai lähtee, ei naisella ole mitään. Sosiaaliset normit voivat sanella, mitä työtä nainen saa tehdä. Kotitöitä tekevällä työllä ei myöskään ole aikaa opiskella kunnolla, mikä entisestään huonontaa hänen työnsaantimahdollisuuksiaan. Joissakin paikoissa on kulttuurisesti hyväksyttävää pahoinpidellä,

¹⁰ Dokumentissa Liv D: Stacey ja ihmiskaupan nuoret uhrit Stacey Dooley vieraili Kambodzassa. Phnom Penhissa, yhdellä maan köyhimmistä alueista, 80% köyhistä elää maalla. Ihmiskauppiat kiertelevät taloissa tekemässä tarjouksia, ja mikäli ei myy itseään, on suuri riski, että joutuu jonkun muun myymäksi. Myös ihmiskaupan torjunnassa näkyivät köyhyys ja korruptio. Stacey oli poliisien mukana ratsiassa, mutta bordellia ei pystytty sulkemaan, koska joku oli varoittanut sen pitäjää. Koko alueesta vastaava poliisi ei osannut tai halunnut sanoa, kuinka monta onnistunutta ratsiaa oli tehty. Pääministeri oli kieltänyt bordellit ja alaikäisten seksikaupan, mutta tästä huolimatta useat bordellit olivat varsin näkyvästi avoinna tai ne suljettiin hetkeksi, jotteivat viranomaiset pysty keräämään todisteita niitä vastaan.

raiskata tai käyttää naisia hyväksi. Tällöin nainen on helpompaa suostutella lähtemään ihmiskauppiiaan mukaan. (Bales ym. 2009, 83-85, Kara 2009, 32.)

2.2 IHMISKAUPPA SUOMESSA

Globalisaatio on tehnyt ihmiskaupasta entistä helpompaa. Yritykset voivat esimerkiksi hankkia tehtaan ja työvoimaa sieltä, missä ne ovat kaikista halvimpia. Näin olleen yhden maan hallituksen on hyvin vaikeaa kontrolloida sitä, onko firman toiminta laillista. Ihmiskaupan torjunnasta tekee vaikeaa se, että ilmiö on maailmanlaajuinen ja kauppiaat sekä orjat liikkuvia, mutta maiden rajat pysyvät paikoillaan ja lainsäädäntö niiden sisällä eroaa toisistaan. (Bales ym. 2009, 48-49; Blair ym. 2009, 143.) Paljon tavaraa tai niiden osia tulee Suomeenkin eri puolilta maapalloa ja on joskus mahdotonta selvittää, ovatko ne lasten tai orjien tekemiä.

Suomen lainsäädännön mukaan ihmiskaupaksi lasketaan ”toisen henkilön paritusrikoksen kaltainen seksuaalinen hyväksikäyttö, pakkotyö tai muunlainen ihmisarvoa loukkaaviin olosuhteisiin saattaminen sekä elinkauppa taloudellisessa hyötymistarkoituksessa” (Keskusrikospoliisi).¹¹ Poliisin mukaan Suomi on jopa satojen uhrien kauttakulkumaa vuosittain, ja yleisin ihmiskaupan muoto on kuljettaa naisia Venäjältä ja Baltian maista Suomeen tai muihin Pohjoismaihin seksin myymistä varten. Vähemmistövaltuutetun (Vähemmistövaltuutettu 2010, 7) mukaan Suomessa aloja, joilla ihmiskauppaa potentiaalisesti esiintyy, ovat puutarha-, rakennus-, ravintola- ja siivousala sekä marjanpoiminta¹² ja näiden lisäksi epävirallisina aloina prostituutio ja siihen liittyvä paritus sekä kerjääminen. On mahdollista, että myös Suomessa järjestetään pakkoavioliittoja. Riskiryhmiä ovat paljon ulkomaalaista työvoimaa käyttävät sektorit.

Suomi on sekä ihmiskaupan kohde- että läpikulkumaa. Todisteiden puuttuessa monia läpikulkutapauksia on kuitenkin vaikeaa tuomita ihmiskaupaksi, jolloin tuomiona saattaa olla esimerkiksi laittoman maahantulon järjestäminen. Voi olla vaikeaa arvioida, mitä kesken matkan kiinni saadulle uhrille olisi ollut tarkoitus tehdä. Suomessa on annettu hyvin vähän tuomioita ihmiskaupasta, mutta huomattavasti enemmän sen lähirikoksista. Vähemmistövaltuutettu huomauttaakin, että on todennäköisempää, ettei ihmiskauppaa vielä tunnisteta riittävästi omana rikoksenaan. (Vähemmistövaltuutettu 2010, 7-8, 103-104.)

¹¹ Tarkempiin säädöksiin voi tutustua esimerkiksi Vähemmistövaltuutetun (2010, 105-106) raportissa.

¹² Marjanpoiminnassa jotkut poimijat ovat velkaantuneet, mikä saattaa heidät alttiiksi ihmiskaupalle. Poimijoilla pitäisi olla vähimmäisiansiotaso ja heidät Suomeen tuovan yrityksen kuuluisi pitää huolta, etteivät poimijat matka-, majoitus- ja työvälinekulujen jälkeen jää tappiolle. (Vähemmistövaltuutettu 2010, 21.)

Poliisiin tietoon tulleet ihmiskaupparikokset 2004–2011 (RL 25:3–3a).

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ihmiskauppa	0	2	2	1	4	1	11	24
Törkeä ihmiskauppa	0	0	1	0	1	0	2	6
Yhteensä	0	2	3	1	5	1	13	30

Lähde: Tilastokeskus. Luvut sisältävät myös yritykset.

Taulukko 1. Ihmiskaupparikokset Suomessa vuosina 2004-2011 (Tilastokeskus; katso Honkatukia ym. 2012, 288).

Suomen rikoslakiin lisättiin vuonna 2004 ihmiskauppaa koskevat säädökset. Ihmiskaupparikosten määrä onkin kasvanut joka vuosi (kts. taulukko 1). Piilorikollisuutta arvioidaan olevan paljon, sillä uhrin eivät ole aina halukkaita tai kykeneväisiä viranomaisyhteistyöhön tai pelkäävät liikaa. Erityisesti paritus ja ihmissalakuulutus Suomessa ovat suurin osin ulkomailta johdettuja, jolloin rikoksia on vaikeaa selvittää ja syyllisiä usein mahdotonta saada kiinni. Suomessa ihmiskauppaepäilyt liittyvät pääosin ”etnisen yritystoiminnan työvoimanhankintaan, paritusrikollisuuteen tai Suomen kautta lentoteitse Schengenin sopimusalueelle suuntautuvaan ihmissalakuulutukseen”. (Honkatukia ym. 2012, 288.) Ihmiskauppa sekoitetaan usein lähirikoksiinsa, joten olen tutkinut tilastoja hieman myös niiden osalta. Seksuaalipalvelujen ostamisesta parituksen tai ihmiskaupan kohteena olevalta henkilöltä on kirjattu vuosina 2010-2011 yksi rikos.¹³ Esimerkiksi vuonna 2011 parituksia tuli ilmi 19 rikosta, seksuaalipalvelujen ostamista nuorelta 57 rikosta ja seksuaalista hyväksikäyttöä tai sen yrityksiä 315. (Lappi-Seppälä & Niemi 2012, 114-115.) Kiskonnantapaista työsyryntää kirjattiin vuonna 2011 35 tapausta, vuonna 2010 31 tapausta ja vuonna 2009 43 tapausta (Danielsson 2012, 180).¹⁴ Elinkauppaa ei ole Suomessa havaittu (Keskusrikospoliisi). Poliisi on panostanut ihmiskauppaan vuonna 2012 perustamalla ihmiskauppaan erikoistuneen asiantuntijaverkoston ja tiedottamalla eli laatimalla ihmiskauppatapauksia koskevan ohjeen ja lisäämällä tietoa ihmiskaupasta poliisikoulutukseen (Vähemmistövaltuutettu 2012, 10-11). Poliisin tietoisuuden kasvaessa voi myös ihmiskaupparikollisuuden ilmitulon olettaa kasvavan.

Arvioidun piilorikollisuuden vuoksi olen tutkinut myös ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmän tilastoja. Esittelen Suomen tilastot tarkemmin teoriaosuudessa myös sen vuoksi, että tämä tutkimus

¹³ Laki on ollut voimassa vuodesta 2007 alkaen. Vuonna 2008 kyseisiä rikoksia kirjattiin 163. Mukana voi kuitenkin olla samaan henkilöön kohdistuneita useita samalla kertaa ilmi tulleita tapauksia.

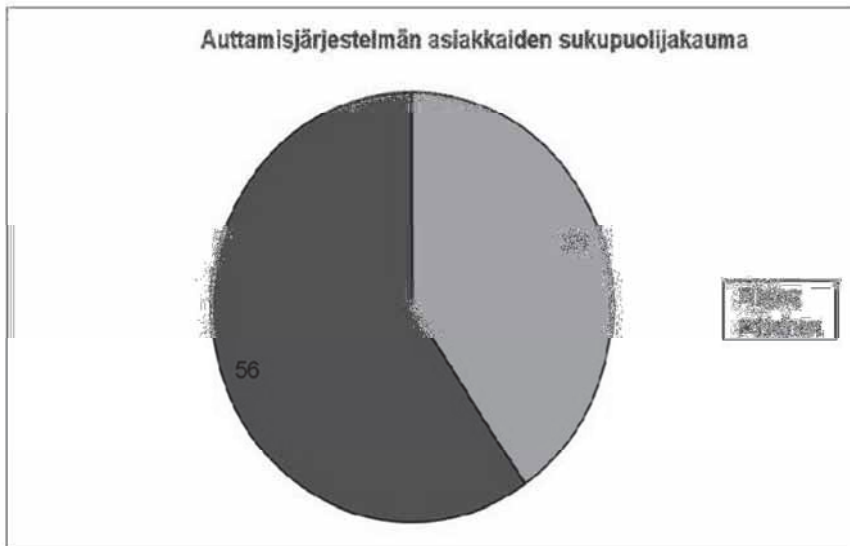
¹⁴ Kiskonnantapainen työsyryntä lisättiin lakiin vuonna 2004. Lisätietoja ja koko tilasto luettavissa Danielssonin (2012) artikkelista sivuilta 179-180.

on tehty Suomessa ja näin ollen heijastaa erityisesti Suomen ihmiskauppatilannetta. Suomessa ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmää hallinnoi Joutsenon vastaanottokeskus. Aiemmin vastaanottokeskuksia oli kaksi, joista toinen sijaitsi Oulussa alaikäisiä uhreja varten, mutta marraskuussa 2012 keskitettiin kaikkien uhrien auttaminen Joutsenon vastaanottokeskukseen. (Joutsenon vastaanottokeskus 2012, 5.) Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä aloitti toimintansa vuonna 2006 työministeriön poikkihallinnollisen työryhmän selvityksen perusteella (Vähemmistövaltuutettu 2010, 38-39). Tämän vuoksi ei auttamisjärjestelmän parissa ole tilaston alkupäässä juurikaan uhreja. Vähemmistövaltuutettu (2010, 41) huomautti vuoden 2010 raportissaan auttamisjärjestelmän kokonaisuudessaan vaativan vielä kehittelyä. Systemin sanottiin olevan niin uusi, etteivät monet viranomaiset tiedä siitä tarpeeksi, jotta voisivat hyödyntää sitä. Vuoden 2012 (Vähemmistövaltuutettu 2012, 5) raportissa kerrottiin auttamisjärjestelmän kehittyneen, mikä näkyy myös tilastossa uhrien tunnistamisen suhteen. Ihmiskaupan vastainen toiminta ja erityisesti uhrien tunnistaminen vaatii silti vielä työtä. Vuonna 2012 Joutsenon vastaanottokeskus koulutti sidosryhmien edustajia ihmiskauppaan. Keskus osallistuu myös kansainväliseen keskusteluun sekä jatkaa sidosryhmäyhteistyötä ympäri Suomea. (Joutsenon vastaanottokeskus 2012, 4-5.)

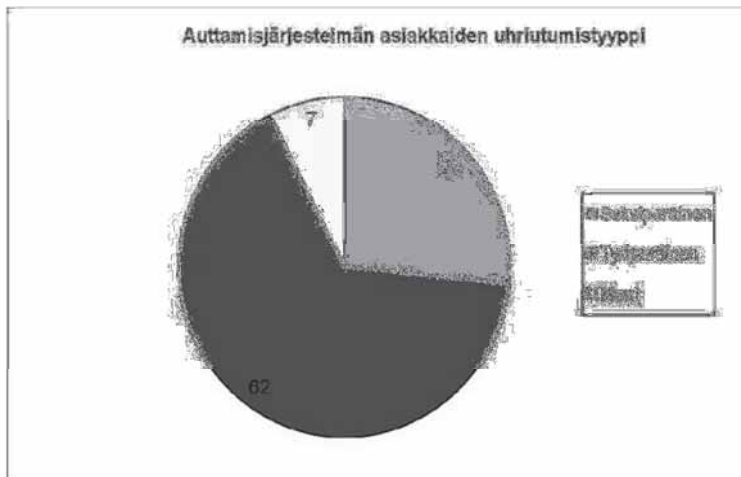
Vuoden 2012 aikana auttamisjärjestelmään otettiin 48 uutta uhria määrän ollessa vuonna 2011 52. Keskimäärin uhreja hakeutuu järjestelmään 4-5 kuukaudessa. Esityksiä uhrien ottamisesta järjestelmään tekivät 2012 viranomaiset (75%), järjestöt (14%) ja uhri itse tai tämän avustaja (11%). Suurin osa (83%) esitetyistä tapauksista hyväksyttiin järjestelmään. Taulukossa näkyvät kaikki auttamisjärjestelmän piirissä olevat uhrit. On otettava huomioon, että tilasto koskee vain tunnistettuja uhreja, jotka ovat halunneet apua. Todellisuudessa uhreja on enemmän. Joutsenon vastaanottokeskuksen tilastot eivät sisällä myöskään alaikäisiä uhreja. Vuoden 2013 tilastointiin otetaan mukaan myös alaikäiset. Alaikäisiä uhreja oli kuitenkin esimerkiksi vuonna 2012 vain kaksi. (Joutsenon vastaanottokeskus 2012, 1-2, 6.)

Kuva 7. Auttamisjärjestelmän asiakasmäärän kehitys (Joutsenon vastaanottokeskus 2012, 2).

Kuva 8. Auttamisjärjestelmän asiakkaiden sukupuolijakauma: henkilöitä vuoden 2012 aikana (Joutsenon vastaanottokeskus 2012, 3).

Kuva 9. Auttamisjärjestelmän asiakkaiden uhritumistyyppi: henkilöitä vuoden 2012 aikana (Joutsenon vastaanottokeskus 2012, 4).

Joutsenon vastaanottokeskuksen tietojen perusteella Suomessa todennäköinen uhri on Kaakkois-Aasiasta ja joutuu hyväksikäytetyksi työperäisesti, useimmiten ravintolatyössä. Usein uhri on oleskellut Suomessa laillisesti. Uhrit ovat kokeneet vahvaa psyykkistä kontrollointia lähes kaikissa tapauksissa. Ihmiskauppatapauksia ilmenee koko maassa mutta erityisesti paikkakunnilla, joissa on paljon maahanmuuttajataustaisia henkilöitä. Niin tekijöinä kuin uhreinakin on kuitenkin myös suomalaisia. Seksuaalisesti hyväksikäytetyt henkilöt auttamisjärjestelmän piirissä ovat olleet usein kotoisin Länsi-Afrikasta. Heistä 72% on turvapaikanhakijoita. (Joutsenon vastaanottokeskus 2012, 3-4.) Vähemmistövaltuutettu (Vähemmistövaltuutettu 2012, 19) huomauttaa olevan huolestuttavaa, jos muut kuin turvapaikanhakijat eivät seksiperäisen ihmiskaupan suhteen ohjaudu auttamisjärjestelmään.

Joutsenon vastaanottokeskus ennustaa uhrien lukumäärän nousevan tietoisuuden ihmiskaupasta parantuessa. Uhrien lisääntyvään määrään voivat vaikuttaa myös mahdolliset muutokset lainsäädännössä, mikäli useammat henkilöt määritellään oikeutetuiksi apuun. Tietoisuus ihmiskaupasta Suomessa on parantunut mutta vaatii edelleen lisäämistä. Auttamisjärjestelmän uhrit ovat saattaneet olla vuosia hyväksikäytön kohteena, mutta heitä ei ole tunnistettu. Tietoutta ihmiskaupasta on edistetty esimerkiksi Ihmiskauppa ei ole satua-kampanjalla. (Ammattiliitto Pro ym.; Joutsenon vastaanottokeskus 2012, 6.)

Suomen lisäksi on otettava huomioon ulkomaille tehtävät seksimatkat. Halpojen hintojen takia suomalaiset matkaavat ostamaan seksiä esimerkiksi Viipurista. Seksiä on mahdollista ostaa jopa 12-

13-vuotiailta. (Malarek 2003, 281-283.) Näidenkin prostituoitujen joukkoon mahtuu varmasti niitä, jotka eivät tee työtään vapaaehtoisesti. Alaikäisten kohdalla ihmiskaupan tunnusmerkit voivat täyttyä, vaikka uhri olisi ollut suostuvainenkin (Valtiosopimukset 71/2006). Joka tapauksessa muun muassa seksiturismin vuoksi on tärkeää lisätä tietoisuutta ihmiskaupasta myös Suomessa, jossa se ei ole niin yleistä. Turisti voi hyvin ostaa seksiä naiselta eikä ymmärrä, ettei tämä myy sitä vapaaehtoisesti. Interpol (kts. alaisuus Types of Human Trafficking) huomauttaa, että halpalentojen ja suhteellisen alhaisen kiinnijäämisriskin takia erityisesti seksin ostaminen lapsilta on jo vuosia ollut ongelma Aasiassa ja on nyt yleistynyt myös Afrikassa sekä Keski- ja Etelä-Amerikassa.

3. TUTKIMUSONGELMA

On tärkeää tutkia ihmiskauppaa koskevia mielikuvia, sillä jos tietoa ihmiskaupasta ei ole, ei uhreja pystytä tunnistamaan tai kunnolla auttamaan tunnistettujakaan uhreja. Rikolliset eivät saa ansaitsemiaan rangaistuksia –sen sijaan ihmiskaupan uhri voidaan tuomita. Liian kapeat määritelmät ja stereotyyppit ihmiskaupasta johtavat siihen, ettei tiedetä, mitä ilmiö pitää sisällään. Toisaalta ihmiskauppa sekoitetaan läheisilmiöihinsä kuten prostituutioon, salakuljetukseen, laittomaan maahantuloon ym., mikä voi johtaa uhrin rankaisemiseen, sulkemiseen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmästä ja puutteisiin ihmiskaupan ja rikollisuuden torjunnassa. Uhrien löytämiseksi on tärkeää, että myös yritykset, kolmannen sektorin toimijat kuin myös tavalliset kansalaiset ovat tietoisia ihmiskaupasta. Suomen kansallisen ihmiskaupparaportoin, vähemmistövaltuutetun, mukaan suurin haaste Suomessa on ihmiskaupan uhrien tunnistaminen. (U.S. Department of State 2012, 25, 30; Vähemmistövaltuutettu 2010, 8, 11.) Myös luvussa 2 esittelemistäni aikaisemmista tutkimuksista kävi ilmi, etteivät monet ihmiskauppaa mahdollisesti kohtaavat ammattilaiset koe tunnistavansa ihmiskaupan uhria. Tämän vuoksi haluan tutkia mielikuvia ihmiskaupasta. Haluan tietää, millaista tietoutta ihmiskaupasta yliopisto-opiskelijoilla ja yliopistosta valmistuneilla on, sillä he voivat useilla aloilla työssään törmätä ihmiskaupaan. Ihmiskauppaa ei voida torjua, mikäli vallitsee oletus siitä, ettei sitä ole tai jos siitä ei tiedetä tarpeeksi.

Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia mielikuvia yliopisto-opiskelijoilla ja yliopistosta valmistuneilla on ihmiskaupasta yleisesti sekä sen alalajeiksi määrittelemistäni seksikaupasta, työperäisestä ihmiskaupasta ja elinkaupasta?
2. Miten näitä mielikuvia voidaan tulkita sosiaalisten representaatioiden teorian kautta?

4. TEORIALUKU

Teorialuvussa käyn läpi käyttämäni teorian ja käsitteet. Alaluvat käsittelevät sosiaalisten representaatioiden teoriaa, ihmiskauppaa, seksikauppaa, työperäistä ihmiskauppaa ja elinkauppaa.

4.1 SOSIAALISTEN REPRESENTAATIOIDEN TEORIA

Serge Moscovici on kehittänyt sosiaalisten representaatioiden teorian. Hänen mukaansa kyse on arvojen, ajatusten ja käytäntöjen järjestelmästä. Sosiaalisilla representaatioilla on kaksi tehtävää. Ensimmäinen on luoda järjestys, jonka avulla yksilö voi hallita ja suunnistautua aineellisessa maailmassaan, sekä toiseksi helpottaa yhteisön jäsenten viestintää keskenään. Sosiaaliset representaatiot ovat ympäristö, jossa yksilö tai ryhmä elää. Tällöin ne ovat myös tietyssä määrin erilaisia eri yhteiskunnissa. Niiden avulla yksilö voi tulkita sosiaalista ja aineellista ympäristöään: esimerkiksi nimetä ja luokitella eri asioita. Sosiaaliset representaatiot antavat asioille merkityksen, sillä monet tavat tai tapahtumat näyttäytyvät omituisina, mikäli ei ymmärrä syitä niiden takana. Tuntematon kiehtoo ja pelottaa meitä, koska siinä on yhtä aikaa jotakin tuttua ja jotakin erilaista, kuten henkilö toisesta kulttuurista. Representaatiot liittyvät arkitietoomme, johon kasvamme osana kulttuuria. Näin ollen käytännöt, ajatukset, attribuutiot, kategoriat ja arvot ovat niissä tiiviisti yhteydessä toisiinsa. Ne ovat kuitenkin vain osa sosiaalisia representaatioita, sillä representaatiot ovat niitä laajempia. (Helkama ym. 1998, 185-186; Moscovici 1984, 23, 25; Pirttilä-Backman 2010, 267.)

Sosiaalisilla representaatioilla oletetaan olevan figuratiivinen ydin. Tällä tarkoitetaan representaation muistiin tallentunutta osaa joko kuvallisena tai metaforisena. Figuratiivinen ydin liittyy toiseen sosiaalisten representaatioiden teorian kahdesta perusprosessista eli objektivointiin. Siinä tuntemattomat ja abstraktit käsitteet ja ajatukset muutetaan konkreettiseksi arkea koskeviksi realiteeteiksi, vastaamaan jotakin mitä on fyysisessä maailmassa. (Helkama ym. 1995, 186-187.) Objektivointi on ankkurointia paljon aktiivisempi prosessi. Representaatioiden figuratiivinen ydin koostuu useista kuvista ja tuottaa useita ideoita. Tästä esimerkkinä on psyuke, joka voidaan jakaa tietoiseen ja tiedostamattomaan. On kuitenkin sanoja, joita ei voi liittää mihinkään kuvaan mielessä. Tämä johtuu siitä, ettei sanalle ole käytettävissä kuvaa tai että siitä tulevat mielijohteet ovat tabu. Yhteiskunta vaikuttaakin siihen, mille sanoille muodostuu arkisempi mielikuva. Tähän vaikuttavat aiemmin tunnetut mielikuvat ja uskomukset. Kun yhteiskunnassa hyväksytään jokin figuratiivinen ydinkäsite tai paradigma, siitä on helpompi puhua. Tällöin siihen viittaavia käsitteitä aletaan käyttää

useammin. Myöhemmin käsitteeseen liitetään kliseitä, jotka yhdistävät siihen aiemmin kaukaiset mielikuvat. Käsitettä käytetään hyväksi sosiaalisissa tilanteissa ja näin siitä tulee itsenäinen ja kaikkien ymmärtämä. Seuraavassa vaiheessa mielikuvasta tulee täysin ymmärretty, kun sanasta tulee osa todellisuutta pelkän ajatuksen sijasta. Representaatio liitetään objektiin, joka on olemassa todellisuudessa kuten esimerkiksi johonkin fyysiseen asiaan. Ympäristömme koostuu mielikuvista ja muokkaamme sitä jatkuvasti hylkäämällä joitakin kuvia ja omaksumalla toisia. (Moscovici 1984, 38-42.)

Toinen perusprosessi on ankkurointi, jossa tuntemattomat kohteet nimetään ja luokitellaan aiemmin tuttujen kategorioiden avulla (Helkama ym. 1995, 187). Tuntemattomasta asiasta etsitään yksittäisiä piirteitä ja muokataan sopimaan tuttuun prototyypin kategoriaan. Voimme olla tietoisia siitä, että kyseinen asia ei ehkä aivan sovi kategoriaan, mutta pidämme kiinni siitä säilyttääksemme jotakin yhteneväisyyttä asioiden välillä. Nimeämättömät asiat tuntuvat uhkaavilta tai eivät ole olemassa. Kun asia on luokiteltu jollain tapaa, siitä voi puhua ja representoida sitä muille. Ankkuroidessamme käsitteen samalla myös arvotamme sen, sillä kaikilla käsitteillä on joko positiivinen tai negatiivinen arvo. Vertaamme objektia normiin ja pohdimme, onko se siihen kuuluva vai siitä poikkeava. Tiettyyn luokkaan voi kuulua sääntöjä ja rajoitteita siitä, kuinka siihen kuuluvien henkilöiden on sopivaa käyttäytyä tai millaista käytöstä odotamme heiltä. Meillä kaikilla on omat ennakkoluulomme, jotka vaikuttavat ankkurointiin ja siihen, kuinka muuntelemme esimerkiksi kulttuurin luomia representaatioita. Objektivoinnissa ja ankkuroinnissa muunnamme siis ensin vieraan asian vastaamaan itsellemme tuttuja käsityksiä, jotta voimme sitten vertailla ja tulkita sitä. (Moscovici 1984, 29-33.)

Sosiaalisten representaatioiden avulla yksilö voi luoda sosiaaliseen ja materiaaliseen maailmaansa järjestyksen, jonka avulla hallita sitä. Kuitenkaan ne eivät voi olla vain yksilön pään sisällä, vaan ne ovat jaettuja. Representaatiot käsittävät ajattelun ja toiminnan, mutta myös tunteet, joista kaikki näistä toteutuvat vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Ajattelussa ja puheissa piilevät sisällöt, jotka ovat saaneet vaikutteensa yhteiskunnasta, ovat sosiaalisissa representaatioissa tärkeitä. Representaatiot ovat yhteisön tai ryhmän kanssa yhteisesti muodostamia. Toinen tärkeä seikka on representaatioiden mielikuvallisuus. (Pirttilä-Backman 2010, 266; Pirttilä-Backman 2012, 174-175.) Tämän vuoksi sosiaaliset representaatiot soveltuvat erinomaisesti tutkimusaiheeseen.

Halutessani kerätä ihmisten mielikuvia ihmiskaupasta selvitän niitä keräämällä heidän ajatuksiaan kirjallisesti. Onko ihmisillä mielessään figuratiivista ydintä ihmiskaupalle? Millaisiin arkisempiin,

tutumpiin asioihin he sen objektivoivat ja ankkuroivat vastauksissaan? Näiden vastausten perusteella on mahdollista päätellä, miten ihmiskauppa mielletään yhteiskunnassa ja miten sitä arvotetaan.

Seksikauppa on ollut paljon esillä mediassa. Esimerkiksi lähdeluettelon perään kokoamani lista ihmiskauppaa koskevista kirjoista, elokuvista ja tv-ohjelmista keskittyy lähes kokonaan seksikauppaan, koska muusta en ole löytänyt muuta kuin tietokirjallisuutta¹⁵. Näin ollen voisi olettaa, että mikäli henkilö ei ole erityisen kiinnostunut ihmiskaupasta, perustuvat hänen ajatuksensa mediasta saatuihin tietoihin, mikä koskee paljolti seksikauppaa. Seksikaupasta käytetyistä nimityksistä taas voi nähdä mm. arvotuksia eli on eri asia liittää seksikauppaan mielikuvia prostituutiosta tai henkilön tyhmyydestä kuin hyväksikäytetystä uhrista. Esimerkiksi seksin myyjä voidaan ajatella uhrina tai päinvastoin itsenäisenä ammatinharjoittajana. Mikäli tietoa ei ole paljoa, voi olla, että osa ihmiskaupan muodoista jää mainitsematta, ja kuva ihmiskaupasta yhteiskunnassa vääristyy.

Uskon, että ihmiskauppa suhteellisen uutena terminä ei vielä ole yhteiskunnassa kaikkien tuntema ydinkäsite. Se voi ehkä olla jopa tabu, jonka ajatellaan olevan jossakin suomalaisen yhteiskunnan ulkopuolella eikä liikuttavan meitä. Tämä on ymmärrettävää, sillä ihmiskauppa ei ole meidän sosiaalista todellisuuttamme –eihän se ole edes rikosnimikkeenä kovin käytetty. Siksi voisi olettaa, että sitä liitetään tutumpiin käsitteisiin kuten prostituutio, pakkotyö tai vaikkapa huonot työolot. Kun ihmiskauppaan liitetään edes jonkinlaisia käsitteitä, vaikka ei oltaisi varmoja niiden sopivuudesta, on aiheesta mahdollista ylipäättään puhua. Puhuttaessa siitä yhteisesti liitetään aiheeseen lisää käsitteitä, jolloin käsitys termistä kehittyy. Tämä ei välttämättä ole todenmukainen käsitys, mutta siitä syntyy yhteiskunnassa ihmiskaupasta vallitseva käsitys joka taas vaikuttaa siihen, kuinka asiaan suhtaudumme ja miten toimimme sen suhteen. On myös mahdollista, ettei opiskelijoilla ole minkäänlaisia käsityksiä ja näin ollen sanoja puhua ihmiskaupasta.

Käytän tutkielmassani paljon sanaa mielikuva. Ajattelen sen tarkoittavan vastaajien kokonaiskuvaa ihmiskaupasta eli sitä kaikkea mitä ihmiskauppaan liitetään ja kuinka se ajatellaan. En pidä mielikuvaa täysin synonyymina sosiaaliselle representaatiolle, vaan tutkin vastaajien mielikuvia sisällönanalyysin ja sosiaalisten representaatioiden teorian avulla.

¹⁵ Uutisissa on viime aikoina ollut esillä myös työperäinen ihmiskauppa mm. Tampereen tapausten suhteen. Kesäkuussa 2012 vietnamilainen yrittäjäpariskunta tuomittiin mm. ihmiskaupasta ja marraskuussa 2012 toista vietnamilaisyrittäjää syytettiin ihmiskaupasta. (Aamulehti 2012; MTV3 2012.)

4.2 IHMISKAUPPA

Ihmiskaupalla on erilaisia muotoja, jotka eivät välttämättä ole aina tarkkarajaisia ja jotka voivat liittyä toisiinsa. Myös ihmiskaupan määritelmät poikkeavat jonkin verran toisistaan esimerkiksi erilaisissa kansainvälisissä sopimuksissa. Yksi asia on kuitenkin selvä: ihmiskauppa sotii ihmisoikeuksia vastaan ja on usein rinnastettavissa orjuuteen. Ihminen ei ole esine, jota saa kaupata kuin tavaraa. (Nieminen 2006, 194.) Kara (2009, 4-5) korostaakin ihmiskaupan määrittelyssä orjuutta. Hänen mukaansa sekaannusta syntyy usein siitä, sisältävätkö ihmiskauppaan liittyvät värväys, kuljetus ja siirto hyväksikäyttötarkoitusta varten itse hyväksikäytön. Kara kritisoi sitä, että useat ihmiskaupan vastaiset lait ja ohjelmat keskittyvät enemmän uhrien liikkumiseen kuin hyväksikäyttöön. Ihmiskaupassa ei kuitenkaan ole kyse liikkumisesta, vaan orjuudesta. Hän itse määrittelee ihmiskaupan prosessina, jossa voidaan ostaa, värvätä, tarjota suojapaikkaa, vastaanottaa tai kuljettaa ihminen, millä keinoin tahansa. Kuinka pitkälle henkilö kuljetetaan ei ole merkittävää vaan se, että ihmistä kohdellaan kuin orjaa tai käytetään hyväksi orjuuden kaltaisissa oloissa. Orjuudella tarkoitetaan pakkotyötä tai muita palveluja vangitulta.

Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisessa Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirjassa, joka tunnetaan myös Palermon sopimuksena (Valtiosopimukset 71/2006), ihmiskauppa määritellään seuraavanlaisesti: ”Hyväksikäyttötarkoituksessa tapahtuvaa henkilöiden värväystä, kuljettamista, siirtämistä, kätkemistä tai vastaanottamista voimankäytöllä uhkaamisen tai voimankäytön tai muun pakottamisen, sieppauksen, petoksen, harhaanjohtamisen, vallan väärinkäytön tai haavoittuvan aseman hyödyntämisen avulla, taikka toista henkilöä vallassaan pitävän henkilön suostumuksen saamiseksi annetun tai vastaanotetun maksun tai edun avulla. Hyväksikäytöksi katsotaan vähintään toisen hyväksikäyttö prostituutiotarkoituksessa tai muut seksuaalisen hyväksikäytön muodot, pakkotyö tai pakollinen palvelu, orjuus tai muu orjuuden kaltainen käytäntö, orjuuden kaltaiset olot tai elinten poistaminen.” Ihmiskaupan määritelmä voi täyttyä, vaikka uhri olisi ollut suostuvainen hyväksikäyttöön. Lasten (alle 18-vuotiaiden) kohdalla ”värväys, kuljetus, siirtäminen, kätkeminen tai vastaanottaminen hyväksikäyttötarkoituksessa katsotaan ”ihmiskaupaksi” myös silloin, kun siihen ei liity mitään tämän artiklan a (katso edellinen lainaus) kohdassa mainittua keinoa.” Kansainvälinen työjärjestö ILO (2012, 20) määrittelee ihmiskaupan hyvin samalla tavoin kuin Palermon sopimus jättäen siitä

pois vain elinkaupan. ILO:n tutkimuksessa mainitaan myös aikuisten tai lasten myyminen pakkoavioliittoon ja adoptioon, mutta niitä ei oteta huomioon määritelmässä.¹⁶

Olen edellä esitellyn Palermon sopimuksen mukaisesti ottanut tutkielmassani pääasiallisiksi ihmiskaupan alakategorioiksi seksikaupan, työperäisen ihmiskaupan ja elinkaupan. Näiden lisäksi ihmiskaupaksi lasketaan monissa lähteissä myös pakkoavioliitot ja adoptiokauppa (esimerkiksi Bales 2009, 19; Blair & Chalke 2009, 81-82; Cummings & Parrot 2008, 57-58 ; Vähemmistövaltuutettu 2010, 6).¹⁷

Balesin ym. (2009, 35) määritelmän mukaan ihmiskauppa on vain kanava, jonka kautta ihmiset joutuvat orjuuteen. Tämän määritelmän mukaan ihmiskauppa on orjuuden alamuoto, osa orjuuttamisen prosessia. Tutkielmassani käsitän asian päinvastoin: orjuus on osa ihmiskauppaa. Käsitän ihmiskaupan Karan (2009), Niemisen (2006), Palermon sopimuksen (Valtiosopimukset 71/2006) mukaisesti orjuutta laajempänä tai sen sisältävänä ilmiönä. Ihmiskaupan päämuotoina näen seksikaupan, työperäisen ihmiskaupan ja elinkaupan. Otan kuitenkin huomioon myös muut vastauksissa mahdollisesti esille nousseet ihmiskaupan muodot. Käytän tutkielmassani orjaa tai orjuutta osittain synonyymina ihmiskaupalle tai sen uhrille.

4.3 SEKSIKAUPPA

18-vuotias moldovalainen Tatyana näki ilmoituksen, jossa etsittiin taloudenhoitajaa Italiaan. Kun hän lähti kotoa agenttien kanssa, he raiskasivat Tatyanan, eivät antaneet hänelle ruokaa päiviin ja pakottivat hänet virtsaamaan vaatteisiinsa. Matka jatkui Serbiaan, Albaniaan, Kreikkaan ja Milanoon, jossa Tatyana myytiin yökerhoon. Siellä sanottiin, että velan korvaamiseksi ja kotiin pääsemiseksi hänen on maattava 400 miehen kanssa. Parittaja hankki tästä alle kahdessa kuukaudessa 12 000 euroa, Tatyana ei mitään. Hän ei päässyt kotiin, vaan hänet myytiin uudelleen. Uudesta paikasta pako epäonnistui, ja Tatyanaa kidutettiin useita päiviä. Mikäli Tatyana ei halunnut juoda alkoholia, hänelle syötettiin eläimille tarkoitettuja rauhoittavia lääkkeitä. Toisin kuin monet, Tatyana onnistui myöhemmin pakenemaan. Hän kärsi painajaisista, hallusinaatioista, muistinmenetyksestä ja oli saanut sukupuolitaudin sekä kaksi murtunutta sormea. Lisäksi hänen kohtunsa oli niin vaurioitunut, ettei Tatyana koskaan pystyisi saamaan lapsia. (Tatyanan tarina lyhennettynä lähteestä Kara 2009, 86-87.)

¹⁶ Tämä johtuu siitä, että ILO keskittyy pakkotyöhön, johon ei lasketa pakotettua avioliittoa tai adoptiota, elleivät nämä johda pakkotyöhön. Pakkotyö sisältää seksikaupan ILO:n määritelmässä.

¹⁷ Balesin ja Cummingsin & Parrot:n kirjoissa ei mainita adoptiokauppaa. Tämä voi johtua myös siitä, että kirjat keskittyvät seksikauppaan eivätkä niinkään ihmiskauppaan kokonaisuudessaan.

Seksikauppaa tapahtuu pääosin kuudessa erilaisessa paikassa, joista useimpia löytyy lähes joka maasta: bordellit, klubit, hierontapaikat, asunnot, hotellit ja kadut (Kara 2009, 12).¹⁸ Ihmiskaupan uhria voi olla vaikea tunnistaa vapaaehtoisesta prostituoidusta, sillä he käyttäytyvät samalla tavoin: hymyilevät ja houkuttelevat asiakkaita. Erona on, että uhri ei ole vapaa lähtemään, ei saa rahaa ja saa rangaistuksen ellei tee, mitä käsketään. (Malarek 2003, 18.) Vaikka henkilö olisi suostuvainen prostituutioon vapaaehtoisena, voi tapaus muuttua ihmiskaupaksi, mikäli hän ei voi lähteä halutessaan tai uhria kohtaan käytetään psyykkistä manipulaatiota tai väkivaltaa (U.S. Department of State 2012, 33). Prostituutioon lisäksi uhreja voidaan käyttää hyväksi myös seksiteollisuudessa esimerkiksi pornografian tuottamisessa (Vähemmistövaltuutettu 2010, 6).

Prostituoidut ovat yhä nuorempia, sillä miehet pelkäävät HIV-tartuntaa ja muita sukupuolitauteja. Myös kysyntä neitsyille on kasvanut, esimerkiksi Intiassa useimmiten 10-12-vuotiaille. (Kara 2009, 49-50.)

4.4 TYÖPERÄINEN IHMISKAUPPA

Burmalaiselle Rajulle luvattiin työtä Thaimaassa ravintolassa tai tehtaassa 6000 bahtin kuukausipalkalla, jos hän ensin maksaisi 12 000 bahtia välityspalkkiota. Koska hänellä ei ollut vaihtoehtoja, oli otettava lainaa. Oikea työ olikin kalastusaluksella, jossa aseella uhaten pakotettiin työskentelemään päivin ja öin. Työntekijät hakattiin, jos he ottivat kalaa syödäkseen eikä palkkaa koskaan maksettu. Rannassa heidät lukittiin huoneeseen. Pakoa yrittänyttä miestä kidutettiin sähköllä ja tupakan natsoilla ja lopulta ammuttiin. Raju onnistui kuitenkin pakenemaan uimalla kuuden tunnin matkan rantaan. (Rajun tarina lyhennettynä lähteestä U.S. Department of State 2012, 28.)

Alat, joilla ihmiskauppaa useimmiten esiintyy, ovat kotityö, maataloustyöt, kerjääminen, teollisuus- ja rakennustyöt (Kara 2009, 17). Varsinaisen pakkotyön lisäksi työperäistä ihmiskauppaa voivat olla myös liian pienen palkan maksaminen, kohtuuttoman pitkät työpäivät ilman lisäkorvausta, työ ilman lomaa ja huonot asuinolosuhteet (Vähemmistövaltuutettu 2010, 6).

Erityisesti naisia ja lapsia käytetään kotityössä yksityisissä talouksissa. Kotityöläinen tekee töitä vuoden jokaisena päivänä kellon ympäri, ehkä nukkuu lattialla ja syö muiden tähteitä. Kotityöhön

¹⁸ Bordellit sijaitsevat yleensä punaisten lyhtyjen alueilla, ja niitä on pienistä useiden satojen prostituoitujen kokoiisiin paikkoihin. Klubibordellit eivät usein poikkea päältä katsoen tavallisista strippibaareista. Orjat elävät takahuoneissa tai kellarissa, missä myös seksipalvelut tapahtuvat. Hierontapaikkoja käytetään peitetoimena prostituutioon ollessa laitonta: oikeaa hierontaa niistä ei välttämättä saa. Euroopassa ja USA:ssa yleisimpiä ovat pienet, alle kymmenen hengen asuntobordellit. Hotelleja ei käytetä paljoa ihmiskaupaan, sillä se on ympäristönä vaikeampi valvoa. Samoin kaduille lähetetään orjia, joiden parittaja tietää tottelevan. Edes poliisille meneminen ei usein hyödyttäisi, sillä poliisit ostavat seksiä ja ottavat sitä sekä muita lahjuksia vastaan antaen bordellien ja klubien jatkaa toimintaansa. (Kara 2009, 12-14.)

liittyy usein seksuaalista hyväksikäyttöä. Mikäli uhria pidetään yksityisasunnossa ilman muita työntekijöitä, on hänen tilanteensa vaikea havaita. (Bales ym. 2009, 77-78; U.S. Department of State 2012, 34.)

Kalastusaluksilla ympäri maailmaa on havaittu suhteellisen paljon ihmiskauppatapauksia. Usein tähän liittyy laitonta kalastusta. Laivalla on helppo pitää ihmisiä vangittuna ilman kunnollista ruokaa, asuinoloja ja terveydenhuoltoa. (U.S. Department of State 2012, 38.) Karan (2009, 169) kirjaan haastateltu poliisi kertoo kalastuksen olevan yksi julmimmista ihmiskaupan muodoista. Hänen mukaansa aluksilla pakotetaan poikia kalastamaan lähes vuorokauden ympäri amfetamiinin voimalla. Kalastuskauden loputtua monet ammutaan ja heitetään mereen.

Lapsikerjäläiset ovat yksi pakotetun työn muoto. Lasta saatetaan pahoinpidellä tai nälkiinnyttää, jotta hän herättäisi enemmän sääliä. Heidä saatetaan aivopestä kertomalla, että vanhemmat ovat hylänneet ja poliisi tappaa heidät, jos he jäävät kiinni. Myös lapsille annetaan huumeita, jotta he jaksaisivat kerjätä yötä päivää. (Kara 2009, 146-148.) Lapsisotilaat voidaan laskea ihmiskaupaksi, mikäli heidät pakotetaan tai huijataan työhön. Lapsia käytetään sotilaina, mutta myös esimerkiksi armeijan kokkina, vakoojana tai muuna palvelijana. Lapsisotilaita, niin tyttöjä kuin poikiakin, käytetään usein seksuaalisesti hyväksi. (U.S. Department of State 2012, 35.)

Ihmiskauppa vaikuttaa talouteen. Kun käytetään työvoimana orjia huonolla tai olemattomalla palkalla, huonontaa tämä tavallisten työläisten palkkoja. Orjilla ei ole rahaa kuluttamiseen, mikä vaikuttaa paikalliseen talouteen. Erityisesti köyhät paikat tarvitsisivat kuluttajia. Köyhyys synnyttää orjuutta, mutta myös orjuus synnyttää köyhyyttä. (Bales ym. 2009, 63.)

4.5 ELINKAUPPA

Esimerkiksi munuaisista, maksasta tai sydäimestä saa mustassa pörssissä tuhansia dollareita. (Kara 2009, 149.) Interpolin mukaan (kts. alaisuviu Types of Human Trafficking) erityisesti munuaisten kauppaaminen on nopeasti kasvava ilmiö laillisten jonotuslistojen ollessa pitkiä. Leikkaukset saatetaan tehdä epämääräisissä olosuhteissa, jolloin potilaan henki on vaarassa. Teollisuusmaiden ikääntyvä väestö ja diabeteksen yleistymisen lisäävät elinten kysyntää.

On otettava huomioon, että elinten, kudosten ja solujen myyminen¹⁹ on eri asia kuin ihmisten myyminen, jonka tarkoituksena on ottaa elimiä. Tämä on olennaista esimerkiksi lakien ja uhrin suojelun vuoksi. Ihmisten myymiseen tähän tarkoitukseen voi sisältyä myös muita hyväksikäytön muotoja. (Caplan ym. 2009, 55.)

Joskus oman elimen myyminen voi olla ainoa keino selvitä köyhyydessä. Tällöin voi miettiä, kuinka vapaaehtoinen annettu suostumus elinluovutukseen todella on. Myös elinluovutus, vapaaehtoinen tai pakotettu, voi olla stigmatisoivaa ja aiheuttaa syrjintää. Muut ihmiset saattavat nähdä itsensä myymisen häpeällisenä, oli sitten kyseessä seksi tai elimen myynti. Lisäksi seurauksena voi olla terveysongelmia, jos erityisesti köyhissä olosuhteissa ei ole jälkiseurantaa. (Caplan ym. 2009, 55.)

Elinten laillisesta myymisestä on paljon tietoa, mutta laittomasta myynnistä ja uhreista huonosti. Tilastot eivät ole kansainvälisesti yhtenäisiä, ja monet tapaukset jäävät ilmoittamatta viranomaisille. Osa elinkaupasta sekoittuu muuhun ihmiskauppaan, joten tapauksia on vaikeaa tutkia määrällisesti. (Caplan ym. 2009, 57.)

5. TUTKIMUSAINEISTO

Kohderyhmäkseni valitsin yliopisto-opiskelijat, sillä ryhmä oli jollakin tapaa rajattava. Monet yliopistossa opiskelevat saattavat tavalla tai toisella tulevassa työssään olla tekemisissä ihmiskauppailmiön kanssa, joten on kiinnostavaa tietää, onko heillä tietoa siitä. Yliopistossa käsitellään suuria määriä tietoa ja tuotetaan uusinta tutkimusta, joten opiskelijoiden suhde tietoon on erityinen. Tämän perusteella heidän voisi olettaa olevan myös keskimääräisesti enemmän yhteiskunnallisesti valveutuneita.

Päätin tehdä aineistonkeruun lomakekyselynä käyttäen yliopiston sähköpostilistoja. Lomakkeen lisäksi oli mahdollista vastata minulle myös suoraan sähköpostitse. Halusin antaa vastaajille molemmat vaihtoehdot, sillä lomakkeella vastaaminen oli anonyymia. Suurin osa vastaajistani todella on yliopisto-opiskelijoita tai valmistunut yliopistosta, koska he ovat yliopiston sähköpostilistalla. Lomakkeessa vastaajat on jaettu ryhmiin opiskelija/työssäkäyvä/muu sekä sukupuolen ja iän mukaan. Muutoin lomake on avoin. Samoihin kysymyksiin vastasivat myös

¹⁹ Useissa dokumenteissa mainitaan ainoastaan elinten myyminen, mutta myös kudosten, solujen ja muiden ruumiinosien myymiseen olisi syytä kiinnittää huomiota (Caplan ym. 2009, 56).

sähköpostitse vastanneet. (Kts. liite 1.) Halusin käyttää tällaista kirjallista kyselyä, sillä saan siten tutkimukseen mukaan useampia vastaajia kuin esimerkiksi haastatteleamalla. Olen lähettänyt kyselyn useille Tampereen yliopiston eri yksiköiden sähköpostilistoille, jotta saisin mahdollisimman monipuolisia vastauksia. (Kts. liite 2.)

Aloin kerätä vastauksia lähettämällä pyyntöni ensin vain oman ainejärjestöni Interaktion sähköpostilistalle. Tässä vaiheessa en lainkaan tiennyt, kuinka hyvin ihmiset vastaisivat ja tarvitsisinko muuta aineistoa. Lähettelin pyyntöjä vähän kerrassaan useammille listoille, kun kävi ilmi, etteivät muutaman listan vastaukset riittäisi millään. Toisaalta ajatukseni tutkielmasta kypsyivät koko ajan. Kun ensin olin ajatellut tutkia vain yhteiskuntatieteilijöitä päädyin lopulta siihen, että on parempi kerätä tietoa eri alojen opiskelijoilta, sillä ihmiskauppa on niin laaja ilmiö, että siihen voi törmätä useassa ammatissa.

Vastauksia kertyi lomakkeen avulla 35 ja sähköpostitse 4, eli yhteensä 39²⁰. Vastaukset olivat usein ilahduttavan pitkiä, joskin ne vaihtelivat muutamasta lauseesta noin 1,5 sivun pituiseen tekstiin. Keräsin kaikki vastaukset Word-tiedostoon, jonka kokonaispituus on 22 sivua (fontti Times New Roman koko 12, riviväli 1,5). Katson tämän riittävän hyvin tutkimusaineistoksi, sillä vastauksissa oli erittäin paljon käyttökelpoista materiaalia. Verrattuna esimerkiksi haastatteluun ne tavallaan ovat jo valmiiksi karsittua tekstiä, sillä niissä ei ole juurikaan ”turhaa” puhetta.

Vastaajista (N=39) naisia oli enemmistö, eli 31 ja miehiä 8. Suurin osa ilmoitti olevansa opiskelijoita (35), työssäkäyviä oli 3 ja yksi vastaaja ilmoitti tilanteekseen ”muu”. Vastaajien iät vaihtelivat 19-37 ikävuoden välillä. Vastaajien iän keskiarvo oli 23,9 vuotta, mediaani (kahden keskimmäisen luvun keskiarvo) 23 ja moodi (aineistossa useimmiten esiintyvä arvo) 21 vuotta. Koska kaikki vastaajat eivät olleet enää opiskelijoita, nimesin heidät yliopisto-opiskelijoiksi ja yliopistossa opiskelleiksi. Sähköpostilistoille ei pääse ellei ole kuulunut ainejärjestöön, joten kaikki vastaajat ovat ainakin joskus opiskelleet yliopistossa.

²⁰ Alkuperäisilmauksissa on vastaajia lukuun 40 asti. Tämä johtuu siitä, että vastaus 1 oli lomakkeen testivastaus, joten oikeiden vastausten numerointi alkaa luvusta 2.

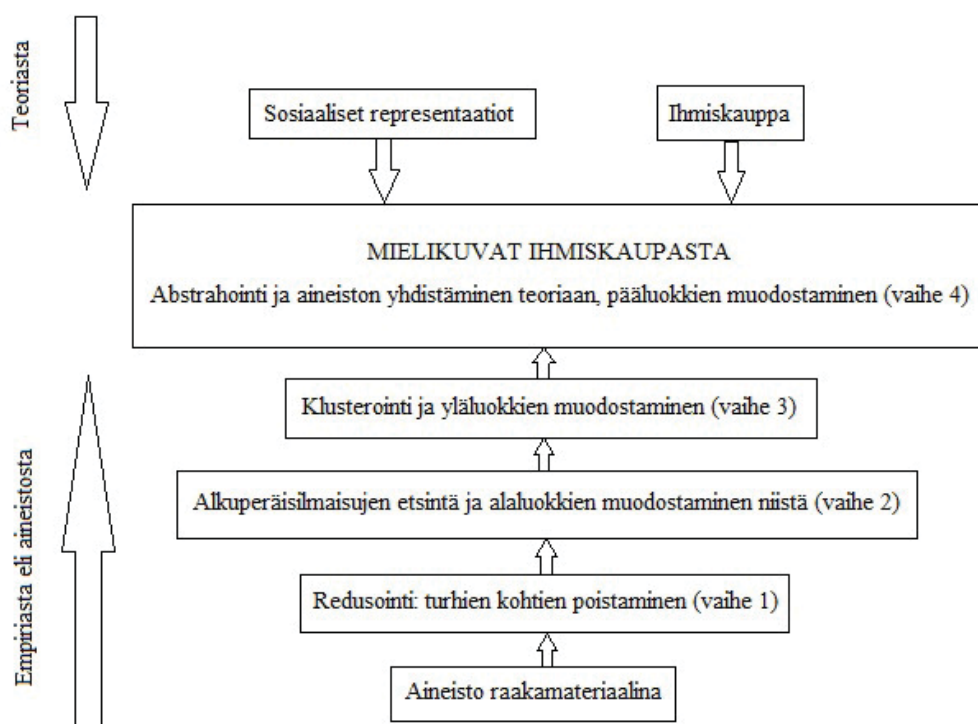
6. SISÄLLÖNANALYYSI JA SEN ETENEMINEN TUTKIMUKSESSA

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää hyvin monenlaisten aineistojen analyysiin. Yleensä sitä käytetään laadullisessa tutkimuksessa, mutta joissain tapauksissa se soveltuu myös määrälliseen tutkimukseen. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa valitaan, mistä aineistossa ollaan kiinnostuneita. Tämä liittyy jo tutkimussuunnitelmassa määriteltyihin tutkimusongelmiin ja aineiston rajaukseen. On tärkeää, että vaikka aineistosta löytyisi muita mielenkiintoisia asioita, pysytään silti aiheessa. Toisessa vaiheessa käydään läpi aineistoa ja kerätään kiinnostuksenkohteena olevia asioita. Kolmas vaihe sisällönanalyysissa on aineiston luokittelu, tyypittely tai teemoittelu, jota seuraa yhteenveto. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 91–94.) Valitsin sisällönanalyysin, sillä se sopii aineistoni analyysiin ja on minulle jo ennestään tuttu menetelmä kandidaatintutkielmastani. Haluan löytää vastaajien kirjoitetuista teksteistä sisältömerkitykset eli mielikuvat ihmiskaupalle. Ottamalla selville mitä mielikuvat ihmiskaupasta merkitsevät vastaajille voin tehdä johtopäätöksiä siitä, millaista tietoisuus ihmiskaupasta on ja kuinka se vastaa todellisuutta. Juuri tässä sisällönanalyysissa onkin kyse: analysoida aineisto, järjestää se ja tehdä järjestetyn aineiston avulla johtopäätöksiä. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 103.)

Laadullisen analyysin päättelyssä voidaan käyttää induktiivista (yksittäisestä yleiseen), deduktiivista (yleisestä yksittäiseen) tai myös harvemmin mainittua abduktiivista päättelyä. Abduktiivisessa päättelyssä aineistosta havaintoja tehdessä käytetään jotakin johtoajatusta tai johtolankaa. (Alasuutari teoksessa Sarajärvi & Tuomi 2009, 95.) Päätin tehdä tutkimuksessani näin ja valita analyysitavaksi teoriaohjaavan sisällönanalyysin. Koska haluan tutkia paitsi ihmiskauppaa yleisesti myös graduni teoriaosuudessa esittelemiäni ihmiskaupan alalajeja, olisi puhtaasti aineistolähtöinen lähestymistapa huono valinta, sillä havainnot olisi vaikeaa tai jopa mahdotonta pitää erillään teoriasta. Kuitenkin tahdon ottaa huomioon myös ne mielikuvat, jotka eivät välttämättä sovi mihinkään ihmiskaupan alalajiksi määrittelemääni lokeroon, vaan nousevat esille aineistosta. Teoriaohjaavan analyysin mukaan teoria toimii apuna analyysin etenemisessä. Aikaisempi tietoni auttaa ja hieman ohjaakin analyysia, mutta analyysi ei perustu kokonaan siihen. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 97.)

Redusoinnissa aineistosta etsitään tutkimuksen kannalta olennaisia ilmauksia ja pelkistetään ne yksinkertaisempaan muotoon, jolloin aineisto tiivistyy. Tutkimuskysymyksen mukaisesti etsin vastaajien mielikuvia ihmiskaupasta yleisesti sekä mielikuvia ihmiskaupan alalajeista, mutta myös aineistosta nousevia asioita. Alkuperäisilmaisuista pelkistettyinä muodostuivat alaluokat. (Sarajärvi

& Tuomi 2009, 108-109.) Seuraava vaihe sisällönanalyysissä on aineiston klusterointi eli ryhmittely. Tällöin pelkistämävaiheessa kerätyistä ilmaisuista etsitään eroja ja samanlaisuuksia ja muodostetaan niistä yläluokkia. Aineisto tiivistyy jälleen ja tulee helpommin kuvattavaksi, kun alaluokista luodaan yleisempiä yläluokkia. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 110.) Klusterointia seuraava vaihe on abstrahointi eli aineiston käsitteellistäminen. Tällöin edetään alkuperäisilmauksista teoreettisiin käsitteisiin ja yhdistellään jälleen luokkia. Klusterointi on osaltaan jo alkua abstrahoinnille. Abstrahoinnin avulla aineisto saadaan liitettyksi teoriaan. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 111-113.) Kuvassa 10 ovat näkyvissä oman analyysin vaiheet. Liitteessä 4 näkyvät alkuperäisilmaisut ja kaikki analyysissä luodut luokat.

Kuva 10: Sisällönanalyysin eteneminen. Vaiheet selitetty tekstissä.

Sisällönanalyysi eteni tutkielmassani seuraavanlaisesti:

- 1) Aloitin analyysin kopioimalla kaikki vastaukset tekstinkäsittelyohjelman tiedostoon. Merkitsin jokaiseen vastaukseen vastaajan numeron, iän, sukupuolen ja työ/opiskelija/muustatuksen. Tämän jälkeen luin aineiston läpi monta kertaa. Aineistoa lukiessani olivat tutkimuskysymykset ja teoria taka-alalla mielessäni, mutta mietin myös aineistossa toistuvia ja sieltä tulevia asioita. Tämän jälkeen kopioin vastaukset uuteen dokumenttiin ja poistin

aineistosta joitakin hyvin selkeästi tutkimuksen kannalta turhia kohtia luettavuuden helpottamiseksi. Näitä olivat esimerkiksi tsemppaukset graduntekoon tai vastaajan omasta gradunteosta kertominen. Aineisto ei juurikaan lyhentynyt tämän seurauksena. Tämä oli alkua redusoinnille.

- 2) Seuraavassa vaiheessa avasin tekstinkäsittelyohjelmalla uuden tiedoston, johon loin kaksi taulukkoa alkuperäisilmauksia ja alaluokkia varten (katso liite 3). Tästä alkoi varsinainen redusointi. Toinen luomani taulukko oli naisten vastauksille ja toinen miesten. Koska lähes kaikki vastaajat olivat opiskelijoita ja suurin osa melko samanikäisiä, en kokenut tarpeelliseksi erotella vastauksia näiden seikkojen perusteella. Toki suurin osa vastaajista oli myös naisia, mutta halusin kuitenkin tarkastella, eroavatko naisten ja miesten vastaukset toisistaan, sillä vaikka en tässä vaiheessa ollut kuin lukenut tekstejä, minulla oli tunne siitä, että näin voisi olla. Miesten vastaukset korostin eri värillä, jotten vahingossa siirtäisi niitä naisten vastausten taulukkoon. Ensin etsin alkuperäisilmauksia melko satunnaisesti tai jonkin toistuvaksi huomaavan aiheen perusteella, mutta huomasin tämän pian huonohkoksi tavaksi. Järkevämpää oli tutkia vastauksia henkilö kerrallaan, sillä lukemalla useamman kerran jotakin tiettyä vastausta sain selville, mitä henkilö kokonaisuudessaan ajatteli ihmiskaupasta. Yritin löytää vastauksen punaista lankaa ja siinä korostuvia seikkoja sen sijaan, että olisin suoraan tarttunut mainintaan esimerkiksi jostakin ihmiskaupan lajista. Välillä oli hyvin vaikeaa päättää, pelkistäisinkö jonkin ilmauksen esimerkiksi työperäiseksi ihmiskaupaksi vai seksikaupaksi, mutta tein päätökset sillä perusteella, minkä kuvan sain tekstistä kokonaisuudessaan. Yksittäisiä vastauksia lukiessakin oli tausta-ajatuksena kuitenkin koko aineisto, siitä havaitsemani seikat sekä tutkimuskysymykset ja teoria. Alaluokat ovat näkyvissä taulukossa 2.
- 3) Seuraava vaihe oli klusterointi. Tässä vaiheessa katsoin parhaaksi hylätä hetkeksi tietokoneen ja käyttää perinteistä leikkaa-liimaa-taktiikkaa. Tulostin taulukot, joissa olivat sekä alkuperäisilmaukset että alaluokat ja leikkasin erilleen samat ilmaisut. Miesten taulukko oli edelleen erivärinen kuin naisten, joten vaikka yhdistin taulukot näen edelleen helposti, mitkä ilmauksista ovat miesten ja mitkä naisten. Lajittelin tekstit lattialle alaluokkien mukaisiin ryhmiin. Tämän jälkeen mietin ja luin useita kertoa alaluokkia alkuperäisilmauksineen ja etsin niistä samankaltaisuuksia tai eroja. Näiden muodostuessa siirtelin tekstiotteita alustaviin yläluokkiin, kunnes olin tyytyväinen ja saanut yläluokat muodostettua ja nimettyä (katso taulukko 2).

- 4) Abstrahointia jatkoin samalla periaatteella kuin tein klusteroinninkin, eli tutkin ja yhdistelin tekstisisältöjä (katso taulukko 2 ja liite 4). Tämän vaiheen jälkeen tein taulukon kaikista luokista. Kokoava käsite muodostaa pääluokat ja se muodostuu tutkimuskysymyksistä. Alaluokkien perään merkitsin sulkuihin, kuinka monta alkuperäisilmaisua kukin alaluokka sisältää. Taulukkoon on laskettu sekä miesten että naisten ilmaisut. Mikäli en nähnyt niissä olevan olennaisia eroja, ei vastaajien sukupuolesta ole mainittu tekstissä. Abstrahoinnissa teoria yhdistyy aineistoon. Liitteessä 4 on näkyvillä analyysin tulokset eli kaikki luokat ja myös alkuperäisilmaisut.

Joissakin alkuperäisilmaisuissa on tekstin keskellä (...) merkintä. Tämä tarkoittaa, että olen poistanut välistä jotakin tekstiä, joka ei ole olennaista kyseisessä ilmaisussa. Muutamia ajanjaksoja ja paikkoja korvasin myös X-merkinnällä vastaajan tunnistettavuuden minimoimiseksi. Alkuperäisilmaisiin on merkitty sulkuihin vastaajan sukupuoli nainen/mies eli N/M ja numero. (Liite 3.)

Joissakin kohtaa halusin lisäksi myös kvantifioida aineistoa. Tällöin lasketaan, kuinka monta kertaa jokin asia esiintyy aineistossa. Aineiston kvantifiointi voi selkeyttää aineistoa tai tuoda siitä lisätietoa. (Sarajärvi & Tuomi 2009,120-122.) Juuri näiden seikkojen vuoksi halusin käyttää kvantifiointia lisänä, vaikka aineistoni onkin kohtalaisen pieni. Sen käyttö kuitenkin tuo jossakin kohdissa selkeyttä asioihin, jotka katsoin oleellisiksi mutta jotka eivät samalla tavoin olisi muutoin tulleet esille. Olen aineistoa auki kirjoittaessani kuvaillut vielä tarkemmin, miksi halusin käyttää kvantifiointia tietyissä kohdissa.

Kokoava käsite	PÄÄLUOKAT / Abstrahointi	YLÄLUOKAT / Klusterointi	ALALUOKAT	
Mielikuvat ihmiskaupasta	Ihmiskauppa	Ihmiskauppaa yleisesti määrittäviä piirteitä	Ihmisen osto ja myynti (9)	
			Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen (12)	
			Ihmiskauppa sekoittuu ihmissalakuljetukseen (1)	
			Taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen (9)	
			Muita ihmiskaupan piirteitä (4)	
		Missä ihmiskauppa tapahtuu	Ihmiskauppa Suomessa (5)	
			Ihmiskauppa on maailmanlaajuisia (8)	
			Uhrien liikkuvuus (12)	
			Erot maiden välillä siinä mikä on ihmiskauppaa (2)	
			Tapahtuu jossakin muualla (2)	
		Ihmiskauppaan liittyviä henkilöitä: uhrit ja tekijät	Kauppiaat (7)	
			Asiakkaat (1)	
			Rikollisuus liittyy ihmiskauppaan (6)	
			Uhreina naispuoliset henkilöt (7)	
			Uhrit muitakin kuin naisia (8)	
			Lailliset tai laittomat maahanmuuttajat uhreina (6)	
			Lasten myynti työvoimaksi (2)	
			Lasten myynti seksityöhön (2)	
		Uhriutumiseen ja uhriuden jatkumiseen johtavia seikkoja	Köyhyys ja kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema edistävät uhriutumista (10)	
			Uhri huijattu mukaan tarjoamalla olematonta työtä tai mahdollisuuksia (9)	
			Uhrin hallintakeinot (11)	
			Paremmen elämän etsintä (5)	
		Ihmiskaupan alalajit	Työperäinen ihmiskauppa	Huono/olematon palkka ja pitkät työajat joihin ei usein voi itse vaikuttaa (9)
				Esimerkkejä työstä (7)
			Seksikauppa	Prostituutio ja seksikauppa (13)
				Vapaaehtoinen prostituutio liittyy ihmiskauppaan (4)
				Myyminen seksityöhön (3)
Muut lajit	Elinkauppa (1)			
	Laiton adoptiokauppa (3)			
	Puoliso ulkomailta (2)			
Sosiaalisia representaatioita konstruoivia seikkoja	Tieto	Tieto saatu mediasta (10)		
		Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista (11)		
		Tieto saatu paikallisilta (1)		
	Tunteet ja moraalit	Tunteisiin liittyvät ilmaisut (8)		
Moraaliin liittyvät ilmaisut (3)				

Taulukko 2. Alkuperäisilmaisujen luokittelu sisällönanalyysin luokitusjärjestelmän mukaan. Alaluokissa sulussa alkuperäisilmaisujen määrä.

7. TULOKSET JA TULKINTA

Tulokset ja tulkinta-luvussa avaan sisällönanalyysin avulla muodostamiani luokkia. Sisällönanalyysin tuloksena muodostin kolme pääluokkaa, joita ovat ”ihmiskauppa”, ”ihmiskaupan alalajit” ja ”sosiaalisia representaatioita konstruoivia seikkoja”. Kaikki luokat ovat näkyvillä taulukossa 2 ja luokat alkuperäisilmaisuiheen liitteessä 4.

7.1 IHMISKAUPPA

Luokkaan ihmiskauppa kokosin piirteitä, jotka liittyvät kaikenlaiseen ihmiskauppaan. Hain sen avulla tutkimuksen vastaajien määritelmää termistä ihmiskauppa. Jaosta muodostui hieman samankaltainen kuin tutkielmani teoriaosuudessaakin: ensin määrittelen ihmiskauppaa yleisellä tasolla, ja siitä liikun kohti spesifimpejä seikkoja. Pääluokka ”ihmiskauppa” muodostuu yläluokista ”ihmiskauppaa yleisesti määrittäviä piirteitä”, ”missä ihmiskauppa tapahtuu”, ”ihmiskauppaan liittyviä henkilöitä: uhrit ja tekijät” ja ”uhriutumiseen ja uhriuden jatkumiseen johtavia seikkoja”.

7.1.1 IHMISKAUPPAA YLEISESTI MÄÄRITTÄVIÄ PIIRTEITÄ

Yhtenä ihmiskaupan piirteenä nähtiin ”ihmisen osto ja myynti” eri tarkoituksiin. Jotkut vastaajista olivat antaneet esimerkin siitä, millaiseen työhön ihmisiä myydään, mutta useimmat puhuivat myymisestä ja ostamisesta yleisellä tasolla. Useissa vastauksissa mainittiin, ettei myytävä henkilö saa itse päättää siitä, mitä tekee tai minne hänet myydään. Vastaus ” *Määrittelin ihmiskaupan toiminnaksi, jossa jokin taho (yksittäinen henkilö tai järjestö) myy yksilön vapauden ja itsemääräämisoikeuden vastoin tämän tahtoa kolmannelle osapuolelle rahallista, materiaalista tai muuta etua vastaan (M39).*” tiivistääkin melko hyvin ihmisten myymiseen ja ostamiseen liittyvät piirteet aineistossa.

Alaluokassa ”taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen” on nähtävissä samoja piirteitä kuin ihmisten myymisessä ja ostamisessa. Tein näistä kuitenkin eri luokat, sillä näen taloudellisen hyväksikäytön ja alistamisen jatkeena ihmisen myymiselle; se on tila, johon myyminen johtaa. Taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen on ihmisten hyväksikäyttöä työvoimana ja heidän palvelujensa myymistä. Hyväksikäyttöä työstä tekevät mm. seuraavat seikat: ” *kun ihmistä hyödynnetään toisten ihmisten tai ryhmien tarkoituksiin ilman, että hän sitä haluaa tai ilman asianmukaista korvausta (N9)*”, ” *polkemalla työ- ja palkkaehtoja (N27)*”, ” *pakkotyönä, johon voi*

liittyä hyvin vakavia ihmisoikeusrikkoksia (N28)” tai ”muunlaisen ihmisten ”kustannuksella” tehdyn työn (esim. lapsityövoima) (N35)”. Syy, miksi käyttö työvoimana on laitettu luokituksessa tähän kohtaan eikä työperäisen ihmiskaupan alle on, että vastaajat puhuvat työstä yleisesti ja vastauksissa korostuu ihmisten hyväksikäyttö. ”Ihmiskauppa tarkoittaa sitä, että toista ihmistä käytetään hyväksi ja sen avulla tehdään rahaa. Hyväksikäyttö voi olla seksuaalista tai se voi liittyä pakkotyöhön . (N21)” Työllä voidaan siis tarkoittaa niin seksityötä kuin ns. tavallisempiakin töitä, mutta keskiössä on se, että joku muu hyötyy toisen pakolla ja ilman korvausta tekemästä työstä.²¹

Hyvin monissa vastauksissa rinnastettiin ihmiskauppa myös joko kokonaan tai osittain orjuuteen. Ihmiskaupan sanottiin olevan ”modernia orjuutta (N27)” tai ”tietyllä tavalla nykypäivän orjakauppaa (N24)”. Eräs vastaaja näki nykyisen orjakaupan, ihmiskaupan, eroavan niin että ” ihmisiä ei vain myydä toreilla kaikkien nähtävillä vaan se tehdään salaa kenenkään tietämättä, kunnes jos hyvin käy siitä jäädään jossain vaiheessa kiinni (N22)”. Kuten ihmisten myymistä ja hyväksikäyttöä, määrittivät orjuuteen vertauksia myös myytävän henkilön oman valinnanvapauden vieminen, pitkät työpäivät tai olematon tai huono korvaus työstä. Kaikki eivät viitanneet aivan suoraan orjuuteen, vaan muutama vastaaja puhui ”orjuudenkaltaisesta työstä (N22)” tai ”melkeinpä orjuudesta (M6)”.

Alaluokkaan ”muuta ihmiskaupan piirteitä” keräsin ilmaisia, joissa oli usein lueteltu samassa lauseessa monia ihmiskaupasta mieleen tulevia asioita. Mainittujen vapaudenriiston, hyväksikäytön ja alistamisen lisäksi piirteet liittyivät erityisesti ihmisarvoon ja ihmisten tasa-arvoiseen kohteluun. Tulkitsin vastauksia niin, että ihmisarvoiseen elämään kuuluu, että muita ihmisiä kunnioitetaan, kohdellaan tasa-arvoisesti sekä jokaisella on vapaus päättää tekemisistään. Ihmiskauppaan liitettiin juuri päinvastaisia ominaisuuksia, kuten esimerkiksi ”epäoikeudenmukaisuus, epätasa-arvo ja kunnioituksen puute (N35)”, ”ihmisen kauppaaminen tuo mieleen vapaudenriiston, hyväksikäytön, alistamisen ja ihmisarvon lyttäämisen (N5)” tai ”ihmisistä ei välitetä (N34)”.

Yhdessä vastauksessa sekoittui ihmiskaupan käsite hieman ihmissalakuljetukseen: ” Yksi ihmiskaupan piirre on se, että ihmiset maksavat ”kuljettajilleen/kauppaajilleen”, jotta pääsisivät huonoista oloista parempiin (N34)”. Pelkästään kuljetuksesta maksaminen on ihmisten salakuljetusta. Ihmiskauppaa siitä voi tulla, mikäli uhri esimerkiksi velkaantuu ja jää riippuvaiseksi

²¹ Välillä oli hyvin vaikeaa määrittää, mihin luokkaan sijoittaisin nämä ilmaiset. Tein rajanvedon sillä perusteella, että mikäli vastauksessa selkeästi puhuttiin tietynlaisesta työstä, sijoitin sen ihmiskaupan alalajeihin. Samaan ongelmaan törmäsin jo teoriaosuuttani tehdessä: esimerkiksi ILO (ILO 2012, 13) laskee myös seksityön pakkotyöhön, kun taas joissain lähteissä seksityöstä puhutaan erillisenä.

salakuljettajastaan (Leppäkorpi 2011, 65-66). Vaikka näitä vastauksia oli vain yksi, halusin ottaa sen mukaan osoitukseksi siitä, että ihmiskauppa käsitteenä ei useimmille ollut aivan selkeä.

7.1.2 MISSÄ IHMISKAUPPA TAPAHTUU

Siitä, missä ihmiskauppaa tapahtuu tai minkä maalaisille, oli aineistossa paljon viittauksia. Tämä luultavasti osaltaan johtuu siitä, että käytin sitä yhtenä apukysymyksenä aineistoa kerätessäni. Useille ihmisille tuli ensimmäisenä mieleen, että ihmiskauppaa tapahtuu jossakin köyhissä tai kehitysmaissa: yleensä Aasiassa, Itä-Euroopan maissa tai Afrikassa. Seuraavaksi he usein kuitenkin ilmaisivat ihmiskauppaa tapahtuvan muuallakin. Tyypillinen tämänkaltainen vastaus on esimerkiksi: *”Ensimmäinen mielikuva on, että sitä tapahtuu enimmäkseen Aasiassa ja yleensäkin kehitysmaissa. (...) Kun mietin asiaa tarkemmin, tulee mieleen, että ihmiskauppaa tapahtuu varmasti aivan kaikkialla, myös Suomessa ja sen lähimaissa (etenkin Itä-Euroopassa ja Baltian maissa). (N14)”* Jotkut pohtivat syitä siihen, miksi ihmiskauppaa ei kaikkialla ole yhtä paljon: *”Vähemmän niissä maissa, joissa on toimiva poliisi- ja oikeuslaitos. Olettaisin yleisen elintason olevan melko hyvin käänteisessä korrelaatiossa ihmiskaupan kanssa. (M26)”* Muutama vastaaja ajatteli ihmiskaupan määrittelyn erilaiseksi eri maissa, jolloin esimerkiksi *”kiinalaiset, joille ei maksettu suomen lakien mukaisia palkkoja oli määritetty ihmiskaupan uhreiksi. Toisaalta Kiinassa ks. tilanne olisi luokiteltu normaaliksi. (M6)”*.

Ihmiskaupan tapahtumamaiden lisäksi moni kirjoitti uhrien liikkuvuudesta. Yleensä puhuttiin maiden tai mannerten välisestä ihmiskaupasta, mutta osa mainitsi, että sitä voi tapahtua maan sisälläkin. Alkuperämaiksi nähtiin köyhät maat, erityisesti aiemmin mainitut Aasia, Itä-Euroopan maat ja Afrikka. Uhrien liikkuvuutta koskevissa sitaateissa kuitenkin korostuivat Itä-Euroopan maat. Kohdemaiksi mainittiin rikkaammat, erityisesti Euroopan maat: *”viedään läntiseen Eurooppaan (N29)”*, *” He päätyvät ihmiskaupan uhreina korkeamman elintason maihin pohjoiselle tai läntiselle pallonpuoliskolle. (N36)”*, *”Eurooppaan tai muihin maihin (N33)”*, *”myydään länsimaihin (N24)”* jne. Taulukon 3 perusteella uhrien alkuperäalueiden kärjessä ovat Aasia ja Itä-Eurooppa tai entiset Itäblokin maat. Kauttakulkumaista suoria mainintoja oli vain kaksi, jotka viittasivat Suomeen. Tämä luultavasti siksi, että asumme Suomessa joten ihmiset pohtivat tilannetta omassa maassaan. Kaukaisemmista alkuperä- ja kohdemaista puhuttaessa ihmiset eivät ehkä koe niin tarpeelliseksi pohtia, minkä maiden kautta uhreja kuljetetaan.

”Kaikesta huolimatta käsitykseni mukaan Suomi on vielä kuitenkin joutunut kärsimään verrattuna moniin muihin Eurooppalaisiin(kin) maihin melko vähän ihmiskaupasta. (N21)” Osa näki ihmiskaupan ongelmana myös Suomessa, vaikkakaan ei suurena sellaisena. Suomi mainittiin sekä läpikulkumaana että kohdemaana. Luokittelun suhteen Suomi oli ylivoimaisesti eniten mainittu kohdemaana. Esimerkit Suomessa tapahtuvasta ihmiskaupasta keskittyivät pitkälti Tampereelle uutisissa olleisiin ihmiskaupatapauksiin ravintoloissa: *” Ihmiskaupasta tulee ensimmäisenä mieleen hiljattain Tampereella paljastuneet itämaisten ravintoloiden tapaukset. (N28)”*

Tutkimukseni vastauksia verrattaessa ILO:n tilastoihin (ILO 2012, 15-16; katso luku 2.1) ovat vastaajat oikeilla jäljillä. Ei ole ihme, että suuren osan uhreista nähdään tulevan Aasiasta tai Itä-Euroopasta, sillä Aasiassa ja Tyynenmeren alueella on uhreja lukumääräisesti eniten, kun taas Keski- ja Kaakkois-Euroopassa sekä CIS-maissa on asukaslukuun suhteutettuna todennäköisintä joutua ihmiskaupan uhriksi. Afrikasta sen sijaan on vähemmän mainintoja, vaikka se on molempien edellä mainittujen laskutapojen mukaan toisena tilastoissa. Lukumääräisesti tarkastellen kolmanneksi eniten uhreja on Latinalaisen Amerikan ja Karibian alueella, joista mainintoja ei ollut lainkaan. EU ja taloudellisesti kehittyneet maat ovat vasta toiseksi viimeisenä tilaston kuudesta alueesta. Suomessa ihmiskaupan auttamisjärjestelmään tulevat uhrit ovat työperäisen hyväksikäytön suhteen yleensä kotoisin Kaakkois-Aasiasta tai Suomen lähialueilta (Joutsenon vastaanottokeskus 2012, 19). Tämän suhteen ovat vastaajani oikeassa ajatellessaan uhrien tulevan eniten Aasiasta tai Itä-Euroopasta.

Käytin tässä kohtaa apuna kvantifiointia, jotta vastauksista saisi paremman kokonaiskuvan sen suhteen, missä ihmiskauppaa nähdään tapahtuvan. Vastauksissa tosin oli paljon mainintoja köyhistä maista mutta laskin vain viittaukset, jotka voidaan selkeästi yhdistää johonkin maahan/maihin tai maanosaan. Esimerkiksi mainintoja länsimaista en laskenut, koska se ei ole selkeä maantieteellinen alue. Mikäli vastaaja mainitsi vain maanosan, laskin vastauksen siihen, mutta mikäli hän mainitsi tarkemman maaryhmän tai maan, laskin vastaukset siihen. Maanosien kohdilla olevat luvut siis eivät ole yhteenlaskettuja lukuja vaan mainintoja maanosasta. En halunnut yhdistää vastauksia maanosittain, sillä esimerkiksi Itä-Eurooppa tuli niin monta kertaa ilmi. Joitakin mainintoja tiivistin, mikäli se ei mielestäni vienyt olennaista tietoa pois: esimerkiksi maininnat Virosta ja Baltian maista niputin Itä-Eurooppaan.

Maantieteellinen alue	Alkuperä (n=28)	Kauttakulku (n=2)	Kohde (n=17)	Mainittu yleisesti ihmiskaupan tapahtumapaikkana (n=9)
Aasia	8			2
Lähi-itä	1		1	
Kiina	2			
Afrikka	3			1
Eurooppa			4	
Itä-Eurooppa / entisen Itäblokin maat	11			2
Länsi-Eurooppa			3	
Ranska				1
Suomi		2	9	3
Balkanin maat	1			
Venäjä	2			

Taulukko 3. Vastaajien mielikuvat uhrien alkuperä-, kauttakulku- ja kohdealueista.

7.1.3 IHMISKAUPPAAN LIITTYVIÄ HENKILÖITÄ: UHRIT JA TEKIJÄT

Uhreina nähtiin nähdäkseni ensisijaisesti tytöt ja naiset, vaikka määrällisesti uhreina naispuoliset henkilöt-alaluokkia ei olekaan kuin seitsemän. Tämä johtuu siitä, että monissa vastauksissa mainittiin naiset muun tekstin seassa, mutta lainaus oli olennaisempaa laittaa johonkin toiseen kategoriaan. Siksi olen tässä kohtaa myös kvantifioinut aineistoa ja laskenut ilmaukset uhrin sukupuolesta. Vastauksissa, joissa naiset tai tytöt suoraan mainittiin kuvailtiin uhrien olevan mm. ”erityisesti ja pääasiassa naisia (N24)”, ”nuori ja viaton tyttö (N29)”, ”tyttöjä ja naisia seksityöläisiksi (N21)” tai ”uhreja ovat esimerkiksi nuoret tytöt (N14)”.

Mikäli uhreiksi mainittiin muita kuin naisia, sisältyivät ajatukseen usein myös naiset kuten ” ja vaikka varmasti normaalisti ajatellaan, että sen kohteeksi joutuvat vain naiset niin mielestäni sen

kohteena voivat olla ihan yhtä hyvin myös lapset ja miehet (N35)”. Eräs vastaaja pohti, ”ettei poikiin kohdistuvasta ihmiskaupasta puhuta mediassa kovinkaan paljon (N14)”. Ongelmaksi tässä kohtaa luokittelua nousi se, että osa vastaajista puhui lapsista ja osa tytöistä ja pojista. Tällöin on mahdotonta tietää, minkä ikäiseksi kirjoittaja ajattelee tytöt ja pojat. Tämän vuoksi esimerkiksi alaluokassa ”uhreina naispuoliset henkilöt” on mainintoja myös tytöistä. Erilliset alaluokat tein maininnoista lasten myymisestä seksityöhön ja työvoimaksi, joihin molempiin viitattiin muutaman kerran. Seksityöhön liitettiin ”alaikäisenä ihmiskaupatut tytöt ja pojat (M39)”. Eniten seksityöhön liitettiin naisia, mutta miehistä ei aineistossa ollut tähän yhtään viittausta, ainoastaan lapsista tai pojista. Työperäisen ihmiskaupan kohdalla vastaajille tuli mieleen ”lasten myynti työvoimaksi esim. jonnekin tehtaisiin (N17)”, lasten riistäminen vanhemmilta työvoimaksi sekä köyhät perheet, jotka ”saattavat myydä lapsiaan rahaa ja ruokaa vastaan (N7)”.

Selkeyttääkseni erityisesti sukupuolieroja vastauksissa otin kvantifioinnin avuksi. Sukupuoleen liittyvien ilmauksien lisäksi aineistossa oli toki paljon ilmaisuja, joiden perusteella vastaajan voi ajatella tarkoittavan molempien sukupuolien edustajia kuten esimerkiksi ”aasialaisia (N15)”. Taulukko sisältää ilmaisut, joista voi selkeästi päätellä vastaajan ajattelevan uhrien olevan naisia/tyttöjä tai miehiä/poikia. Samalta vastaajalta voi olla laskettuna molempiin sukupuoliin kohdistuvat ilmaisut. Naiset ja tytöt nähtiin ylivoimaisesti suurimpana enemmistönä uhrien suhteen. ILO:n (ILO 2012, 14-15) mukaan naiset kyllä edustavat suurinta osaa ihmiskaupan uhreista mutta vain pienellä ylivoimalla eli heitä oli 55% uhreista. Seksikauppa sen sijaan kohdistuu lähes täysin naisiin, sillä naisuhreja oli 98%.²² Laskin viittaukset uhreihin kaikkien ihmiskaupan lajien suhteen, jolloin naiset ovat ehkä hieman yliedustettuina uhreina vastaajieni mielessä. Toisaalta suurimman osan ihmiskaupasta nähtiin liittyvän seksikauppaan (katso luku 7.2), mikä osittain selittää että naiset nähdään suurimpana uhriryhmänä.

	Ilmaukset uhrin sukupuolesta (n=27)
Nainen/tyttö	23
Poika/mies	4

Taulukko 4. Aineistossa esiintyneet ilmaukset uhrin sukupuolesta . Yhdeltä vastaajalta sama sukupuoli laskettu vain kerran.

²² Lisätietoja luvussa 2.1

Eräs toistuva ryhmä uhrien suhteen olivat lailliset tai laittomat maahanmuuttajat. Moni vastaaja näki, että *"ihmiskauppa voi usein liittyä laittomaan maahanmuuttoon (N34)"* ja uhreja ovat *"usein maahanmuuttajataustaiset tai laittomasti maassa oleilevat työntekijät (N38)"*. Onkin totta, että laittomat maahanmuuttajat voivat olla otollisia uhreja ihmiskauppiaille. He voivat joutua uhriksi esimerkiksi velkaantuessaan mahdolliselle salakuljettajalleen (Leppäkorpi 2011, 65-66). Ollessaan vieraassa maassa ovat ulkomaiset työntekijät usein myös riippuvaisessa asemassa suhteessa työnantajaansa ja turvattomia (Kontula 2010, 55).

Ihmiskaupan tekijöistä oli varsin kirjavia ilmaisuja. Yhtenäisimmät liittyivät viittauksiin rikollisuudesta. Vastaukset tiivistää hyvin lausuma *"ihmiskauppaa harjoittavat sekä yksittäiset rikolliset että suuremmat järjestäytyneet rikollisorganisaatiot (M39)"*, joskin painotukset järjestäytyneen rikollisuuden ja yksittäisten rikollisten välillä vaihtelivat. Tekijöihin viitattiin lisäksi sanoilla *"parittajia tai myyjiä, jotka myyvät kohteikseen joutuneita ihmisiä eteenpäin (N35)"*, *"lipevä vanhempi mies, joka vähät välittää naisten tunteista (N19)"* tai *"naisia kuljettavat kokaiiniaddiktit (M31)"*. Ihmiskauppa onkin yksi järjestäytyneen rikollisuuden suurimmista tulonlähteistä. Sitä kuitenkin harjoittavat myös pikkurikolliset ja yksittäiset henkilöt. (Interpol; Kara 2009, 22.)

Muutamassa vastauksessa tuli ilmi, etteivät kauppiatkaan välttämättä tee ihmiskauppaa täysin omasta tahdostaan, eikä välttämättä henkilöllä *"itsellään ole kunnollisia edellytyksiä (esim. kielitaito, toimeentulo, uskonto kieltää työssäkäynnin naisilta, huumeriippuvuus ja ylimääräisen rahantarve tms.) tulla muuten toimeen ja siksi ajautuvat tai ajetaan kiristämällä tai uhkailemalla tähän (N3)"*. Tavallaan myös tekijän nähtiin siis voivan osittain olla uhri. Asiakkaista oli aineistossa vain yksi viittaus: *"ne, jotka eivät tiedä tai välitä muiden kaltoinkohtelusta (M26)"*.

7.1.4 UHRIUTUMISEEN JA UHRIUDEN JATKUMISEEN JOHTAVIA SEIKKOJA

Köyhyys, kouluttamattomuus ja vaihtoehtojen puute nähtiin pääsyinä ihmiskaupan uhriksi joutumiseen. Taloudellisesti ja sosiaalisesti heikossa asemassa olevalla henkilöllä ei juuri ole vaihtoehtoja elääkseen. Muutama näki ihmiskaupan uhriksi joutumisenkin ikään kuin vaihtoehtona: *"voisi ajatella ehkä niinkin, että ihmiskauppaan ei aina jouduta, vaan jotkut voivat haluta sen "kohteeksi" jos ei ole muutakaan tapaa "tienata" tai elää (N35)"*. Paremman elämän etsintä mainittiin monessa vastauksessa syyksi uhriksi joutumiselle. *"Omissa mielikuvissani uhri on henkilö, joka lähtee ehkä jopa vapaaehtoisesti etsimään parempaa elämää mutta jossain vaiheessa*

hänestä tulee ihmiskaupan uhri monien tekijöiden seurauksena. (N29)” Uhrien huijaaminen mukaan tarjoamalla olematonta työtä tai mahdollisuuksia nähtiin yleisenä. Yleisesti työstä puhuttaessa vastaajat näkivät uhrin huijattavan muualle, yleensä pois kotimaastaan, tarjoamalla työpaikka, joka ei vastannutkaan odotuksia. Prostituutiosta puhuttaessa vastaajat mainitsivat tarjottaviksi työpaikoiksi tai mahdollisuuksiksi tanssiopinnot, kampaamot ja kauneushoitolat ja esiintymisen, mutta todellisuudessa uhrin ”*houkutellaan muka töihin ja myydäänkin sitten eteenpäin esim. huoriksi (N14)*”.

Ihmiskaupan uhriksi joutumisen jälkeen nähtiin uhrin tilanne huonona niin työolojen kuin vapautumisenkin suhteen. Yksi vastaajista ilmaisi asian seuraavanlaisesti: ” *ns. työnantajan asemassa oleva taho sitoo ihmiskaupan uhrin itseensä taloudellisin pakottein, ehkä myös henkisen ja fyysisen väkivallan avulla. (...)Ylipäätään ihmiskaupassa vaikuttaisi rakentuvan tilanteita, joista uhrin on mahdotonta pyristellä irti ilman, että seuraus on jollakin tasolla hänelle epädullinen. (M39)*” Moni kertoi uhreihin käytettävän henkistä ja fyysistä painostusta, väkivaltaa ja uhkailua. Syitä siihen, miksi uhri ei pääse lähtemään tilanteesta olivat omaisuuden ja erityisesti passin takavarikoiminen tai papereiden puuttuminen/laiton oleskelu maassa, kielitaidottomuus vieraassa maassa, lukutaidottomuus, rahattomuus, ei ketään auttamassa ja yhdessä vastauksessa velkaannuttaminen: ”*pidätetään palkka määrittelemättömän kauan, verukkeena että pääsivät länteen/pois Kiinasta ja katettiin osa matkakuluista (M4)*”.

7.2 IHMISKAUPAN ALALAJIT

Pääluokka ”ihmiskaupan alalajit” muodostuu yläluokista ”työperäinen ihmiskauppa”, ”seksikauppa” ja ”muut lajit”. Ihmiskaupan alalajit oli yksi kohta, jossa halusin käyttää numeerisen tarkastelun antamaa lisäarvoa. Lähes jokaisessa vastauksessa mainittiin seksikauppa (35/39:stä). Elinkauppa oli selvästi tuntemattomampi käsite, sillä sen mainitsi vain yksi henkilö. Mikäli vastauksen perusteella vaikutti siltä, että henkilö laskee seksikaupan työperäisen ihmiskaupan muodoksi viitaten myös muunlaiseen työhön, olen laskenut vastauksen ilmaisuksi sekä seksikaupasta että työperäisestä ihmiskaupasta. Yhtä alalajia on saman henkilön vastauksesta laskettu vain kerran, vaikka se toistuisikin useammassa kohdassa. Seuraavissa alaluvuissa olen syventynyt tarkemmin ihmiskaupan alalajeihin.

Seksikauppa	35
Työperäinen ihmiskauppa	27
Elinkauppa	1

Taulukko 5. Ihmiskaupan alalajit vastauksissa.

7.2.1 TYÖPERÄINEN IHMISKAUPPA

Työperäinen ihmiskauppa vastaajien kirjoituksissa osoittautui hankalahkoksi määrittää, sillä kuten aiemminkin mainitsin, puhuttiin myös seksityöstä sisältyen työtä yleisesti koskeviin ilmaisiin.²³ Omassa tutkimuksessani olen määritellyt työperäisen ihmiskaupan ja seksikaupan eri ihmiskaupan alalajeiksi. Kuitenkin vastauksissa oli paljon myös seksityötä koskevia ilmaisuja, joten tein myös tuloksissa näistä erilliset luvut. Seksityön ohella eniten mainintoja aineistossa oli ravintolatyöhön liittyvästä hyväksikäytöstä. Tämän lisäksi vastaajat mainitsivat esimerkkeinä työperäisestä ihmiskaupasta romanikerjäläiset mahdollisena ryhmänä, tehdastyön, thaimaalaiset marjanpoimijat Suomessa sekä kotiapulaiset.

Työperäiseen ihmiskauppaan liittyviä olosuhteita olivat erittäin huono tai olematon palkka ja/tai pitkät työajat, joihin henkilö itse ei usein voi vaikuttaa. Myös vapaa-aikaa kontrolloitiin tai sitä ei ole. Jotkut mainitsivat yhtenä osana huonot työ- tai asumisolosuhteet. Eräs mainituista eroista oli se, että normaalista työstä voi erota: ihmiskaupasta ei, sillä työ voi olla pakkotyötä.

²³ Katso luku 7.1.1.

”tarkoituksena hyötyä ihmisistä alipalkattuna tai ilmaisena työvoimana. (...) Ihmiskaupan uhreja ovat myös esimerkiksi ravintoloissa tai tehtaissa toisinaan jopa ympäri vuorokauden väkisin pidetyt alipalkatut tai ilman palkkaa työskentelevät (N38)”

”Epäinhimillisyys tässä yhteydessä tarkoittaa liian pitkiä työtunteja, liian pientä korvausta työstä ja esim. vapaa-ajanvieton rajoittamista. (N29)”

7.2.2 SEKSIKAUPPA

Useissa vastauksissa seksikauppa oli ensimmäinen mielikuva ihmiskaupasta. Näitä olivat esimerkiksi *”Ensimmäisenä ja vahvimpana tulee mieleen seksikauppa ja prostituutio, jossa seksinostajan maksama korvaus ei mene ainakaan kokonaisuudessaan seksiä hänen kanssaan harjoittaneelle, vaan jollekin ”ylemmälle” taholle. (N3)”* ja *” Kuvittelisin että ihmiskauppa liittyy ennen muuta prostituutioon, (N12)”* Seksikauppaan liitettiin prostituutioon pakottamista, seksuaalista hyväksikäyttöä ja erityisesti paritusta, jolloin henkilö itse ei saa ainakaan kaikkea rahaa tekemästään työstä. Useimmat kertoivat yleisesti tyttöjen tai naisten kauppaamisesta, mutta yksi vastaaja määritteli ihmiskaupan suuntautuvan tarkemmin sekä tyttöjen myymiseen yksityiseen käyttöön että myös ilotaloihin: *”Ihmiskauppa on käsitykseni mukaan esimerkiksi tyttöjen myymistä seksityöläisiksi joko yksityiseen käyttöön tai johonkin ilotaloon yms. (N5)”*.

Monesti vapaaehtoinen prostituutio tuntui vastauksissa limittyvän ihmiskaupan tai pakotetun prostituution kanssa. *”On vaikea erotella omia mielikuvia ihmiskaupasta siitä mielikuvasta, joka minulla näyttää olevan prostituutiosta. (N29)”*, totesi yksi vastaajista. Voikin olla vaikeaa määrittellä, missä kulkee raja vapaaehtoisen ja pakotetun prostituution välillä, ja mitä osaa tässä näyttelee esimerkiksi paritus. Tähän vaikuttaa toki vastaajan suhtautuminen prostituutioon yleisesti: näkeekö hän sen ihmiskauppaan liittymättömänäkin olevan pakkovaihtoehto vai yksi mahdollinen vapaaehtoinen valinta. Anna Kontulan (2008, 184) tutkimuksessa seksityöstä mainitaan prostituution vapaaehtoisuuteen vaikuttavan niin seksityöntekijän henkilökohtaiset tavoitteet, kuin myös yhteiskunta ja sieltä tulevat odotukset, rajoitukset ja velvoitteet. Esimerkiksi köyhyys voi olla rakenteellinen pakko myydä seksiä, vaikka henkilö toimisikin omasta aloitteestaan. Tätä pohtii eräs tutkimukseni vastaajakin: *”Ahdingossa ja huonossa elämäntilanteessa olevat ihmiset joutuvat turvautumaan esimerkiksi prostituutioon, jotta saisivat hankittua edes tyydyttävän elintason. (...) Esim. prostituoiduksi ihminen voi joutua maksaakseen velkansa; toisaalta tilanne on itseaiheutettua, toisaalta olosuhteiden pakosta se lienee monille ainoa varteenotettava vaihtoehto. (M6)”* Mikäli prostituutio on lähes ainut vaihtoehto pysyä hengissä, voidaanko sitä sanoa vapaaehtoiseksi, vaikei siihen liittyisikään pakotusta? Kontula (2008, 185) toteaa pakon ja vapaaehtoisuuden voivan

vaihdella samankin henkilön kohdalla, jolloin pakossa keskeisintä on tunne siitä. Esimerkkinä hän mainitsee seksityöntekijän tulevan maahan tietoisesti myymään seksiä, mutta joutuvan sitten parituksen tai taloudellisten olosuhteiden muodostamaan loukkuun. Pelkästään tämä ei kuitenkaan tee tapauksista ihmiskauppaa. Ihmiskaupan kohdalla on otettava huomioon mm. sisältykö paritukseen mahdollisuus lopettaa seksityö, henkistä tai fyysistä väkivaltaa tai uhkailua, velkaannuttamista tai millaiset olosuhteet muutoin ovat. (Vähemmistövaltuutettu 2010, 115-118.)

7.2.3 MUUT LAJIT

Vastauksissa oli jonkin verran mainintoja ihmiskaupan muodoista, joita ei edellisiin alaluokkiin voinut sijoittaa. Alun perin kolmantena ihmiskaupan alalajina olin itse määritellyt mm. Palermon sopimuksen mukaisesti elinkaupan, mutta tästä oli kaikissa vastauksissa ainoastaan yksi maininta: ”*Pohdin myös onko esimerkiksi elinkauppa jonkin sortin ihmiskauppaa? Siinähan kaupataan ihmisen osaa rahaa vastaan, joten voisin ajatella myös sen joksikin ihmiskaupan kategoriaksi. (N19)*” Vastaajat eivät siis tiedä elinkaupasta tai eivät miellä sitä osaksi ihmiskauppaa. Sen sijaan laitonta lasten adoptiokauppaa piti useampikin ihmiskauppana. Laitonta tästä teki ”*lasten kauppaaminen adoptioon muuten kuin virallisen adoptiojärjestelmän kautta (N38)*”, eli esimerkiksi ryöstetyn lapsen myyminen tai ”*lasten ostaminen pimeästi (N38)*” vanhemmilta. Laiton adoptiokauppa onkin usein laskettu myös ihmiskaupaksi (Blair & Chalke 2009, 81-82; Vähemmistövaltuutettu 2010, 6). Länsimaiset ihmiset haluavat adoptoida lapsia, jolloin lapsikauppa voi yleistyä köyhissä maissa. Esimerkiksi Guatemalassa tapahtuu vuosittain 3500 adoptiota, joista jopa 30% arvioidaan olevan hämäräperäisiä. Myös kaappauksia tapahtuu päivittäin. (LIV D: Adoption nurja puoli.)²⁴

Muutamassa vastauksessa esille nousivat deittimatkat ja vaimon hankinta ulkomailta. Kuten toisessa näistä ilmaistiinkin, on aihe moniselkoinen: ” *ristiriitainen aihe: Thaimaalainen vaimo, ihmiskauppaa, onnen etsimistä, prostituutiota, huijausta vai rakkautta?(M23)*”. Palermon sopimuksen mukaan ihmiskaupan merkit täytyvät, mikäli toista ihmistä hyväksikäytetään prostituutioon tai muutoin seksuaalisesti, pakkotyöhön, orjuuteen tai orjuutta muistuttaviin käytäntöihin tai oloihin tai elinkauppaan käyttäen keinoina esimerkiksi väkivaltaa tai sillä uhkaamista, petosta, harhaanjohtamista tai sieppausta tai hyödyntäen uhrin haavoittuvaista asemaa. Uhri itse on voinut olla suostuvainen hyväksikäyttöön. Vähemmistövaltuutettu (2010, 7) mainitsee

²⁴ Lisätietoja adoptiokaupasta myös esimerkiksi dokumentista Ajankohtainen kakkonen special: Espanjan varastetut lapset.

avioliittotarkoituksessa maahan tulleiden naisten voivan olla ihmiskaupan riskiryhmää, mikäli he eivät ole kunnolla integroituneet yhteiskuntaan ja ovat riippuvaisia miehestään.

7.3 SOSIAALISIA REPRESENTAATIOITA KONSTRUOIVIA SEIKKOJA

Viimeinen pääluokka ”sosiaalisia representaatioita konstruoivia seikkoja” muodostuu yläluokista ”tieto” ja ”tunteet ja moraalit”. Nimesin sen representaatioita konstruoiviksi seikoiksi, sillä siihen sisältyvät asiat ovat seikkoja, jotka rakentavat mielikuvia.

7.3.1 TIETO

Seikka, jonka huomasin jo hyvin varhaisessa vaiheessa aineistoa lukiessani oli tapa, jolla vastaajat puhuivat tiedoistaan ihmiskaupasta. Kirjoituksiin liittyi paljon ilmaisia oman tiedon epävarmuudesta tai vaillinaisuudesta. Nämä liitettiin lähes aina ihmiskauppaan kokonaisilmiönä tai määritelmänä. Tällaisia olivat esimerkiksi ”*En ole varma miten ihmiskauppa määritellään.(N5)*” ja ”*Oma tietämykseni ihmiskaupasta on melko heikkoa. (N11)*” ja ”*Aluksi täytyy sanoa, että en oikeastaan tiedä, mitä ihmiskaupan käsitteellä varsinaisesti tarkoitetaan. (N36)*” Lähes kaikki kertoivat saaneensa tietonsa ihmiskaupasta tavalla tai toisella median ja tiedotusvälineiden kautta. Mainittuja välineitä olivat lehtijutut, tv-sarjat, elokuvat, televisio, uutiset sekä kirjallisuus. Yksi vastaaja nosti esille Eva Biaudet²⁵ vaikutuksen ” *(hänen toimiessaan EU:n jossain asiaan liittyvässä virassa) esiin nostamat asiat laajensivat käsitettä minulle (N32)*”. Yksi vastaajista oli matkaillessaan saanut tietoa paikallisilta ihmisiltä, jotka asuinpaikkansa vuoksi tiesivät enemmän ihmiskaupasta.

7.3.2 TUNTEET JA MORAALI

Ihmiskauppa on usein tunteita herättävä aihe, joten myös tutkimuksen vastaajat liittivät mielikuviaan tunteisiin. Tämän lisäksi moraaliset ilmaisut liittyivät aiheeseen, ja ihmiskaupan nähtiin olevan ”*aina väärin (N35)*”, ”*todella tuomittavaa (N9)*” ja ”*sekä moraalin että normien vastaista toimintaa (N36)*”. Tunteisiin liittyvät ilmaisut olivat välillä varsin voimakkaitakin:

”*Kun prostituution takana on ihmiskaupaa, jossa ihmiset pakotetaan tähän työhön, se on jotain niin käsittämättömän kauheaa, ettei sitä sanoin voi kuvailla.(N34)*”

”*Ennen tätä gradukyselyä olen aina ohittanut aiheen liian ahdistavana ja halunnut olla ajattelematta koko asiaa.(N12)*”

²⁵ Eva Biaudet on vähemmistövaltuutettu ja Suomen kansallinen ihmiskaupparaportoiija. Lisätietoa esimerkiksi Kansallisen ihmiskaupparaportoinnin kertomuksesta (Vähemmistövaltuutettu 2010).

”Ja tällä hetkellä suurin pelkoni on ihmiskaupan kohteeksi joutuminen. Jo pelkästään sana ihmiskauppa saa ihokarvani pystyyn. (...)Tämä aihe saa usein myös tunteeni pintaan.(N33)”

Yllä olevien lainausten lisäksi ihmiskauppaa kuvailtiin mm. vastenmielisenä ja ikävänä, suututtavana väärytenä, negatiivisena sekä itselle herkkänä ja kamalana asiana. Kaikki tunteisiin ja moraaliin liittyvät ilmaisut olivat naisten kirjoittamia. Tämä voi tietenkin olla sattumaakin, sillä naisten osuus vastaajista oli huomattavasti suurempi, eikä kaikissa muissakaan alaluokissa ole miesten ilmaisuja.

8. POHDINTA

Pohdintaluvussa käyn ensin läpi tuloksia sosiaalisten representaatioiden teorian näkökulmasta samalla niitä yhteenvetäen. Alaluvussa 8.2 pohdin tuloksia mm. aiemman tutkimuksen sekä jatkotutkimuksen kannalta. Viimeisessä alaluvussa käyn läpi tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen vaikuttavia seikkoja.

8.1 TULOSTEN TULKINTA SOSIAALISTEN REPRESENTAATIOIDEN TEORIAN AVULLA TARKASTELTUNA

Luvussa 4.1 kirjoitin arvelevani, ettei ihmiskauppa välttämättä ole vielä kovin tunnettu käsite. Arvelin myös, että koska erityisesti seksikauppa on ollut paljon esillä mediassa, saattaa se olla ihmiskaupan parhaiten tunnettu puoli. Tässä luvussa selvitän, millaisia sosiaalisia representaatioita vastaajillani todellisuudessa on ihmiskaupasta.

Sosiaalisten representaatioiden toisessa perusprosessissa, ankkuroinnissa, tuntemattomat kohteet nimetään ja luokitellaan aiemmin tuttujen kategorioiden avulla. Asia on luokiteltava jotenkin, jotta pystymme puhumaan siitä. Tällöin etsimme uudesta asiasta piirteitä, joiden avulla voimme muokata sen sopimaan johonkin itsellemme tuttuun kategoriaan. (Helkama ym. 1995, 187; Moscovici 1984, 29-33.) Palaan tässä kohtaa sisällönanalyysin luokitusjärjestelmätaulukkoon (taulukko 2). Taulukosta voi nähdä, millaisia luokkia aineistosta on noussut esille (Katso myös liite 4, jossa alkuperäisilmaisut ovat mukana). Erityisesti alaluokat ovat ankkuroinnin kannalta mielenkiintoisia, sillä olen merkinnyt suluissa luokan perään myös ilmaisujen määrän. Taulukon tarkastelu antaa siis tietoa siitä, millaisiin luokkiin vastaajat ovat ihmiskaupan liittäneet. Mielikuvia ihmiskaupasta ankkuroidaan kategorioihin kuten ihmisen osto ja myynti, orjuus, taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen, ilmiön maailmanlaajuisuuteen mutta myös Suomessa tapahtuvaan ihmiskauppaan, rikollisuuteen, naisiin, lapsiin ja maahanmuuttajiin, köyhyyteen ja kouluttautumattomuuteen, uhrin huijaamiseen ja hallintaan, huonoon tai olemattomaan palkkaan ja pitkiin työaikoihin, prostituutioon ja seksikauppaan jne. En avaa tässä kohtaa luokkia enempää, sillä olen kuvannut niitä tarkemmin luvuissa 7.1-7.3.

Kokoava käsite	PÄÄLUOKAT / Abstrahointi	YLÄLUOKAT / Klusterointi	ALALUOKAT	
Mielikuvat ihmiskaupasta	Ihmiskauppa	Ihmiskauppaa yleisesti määrittäviä piirteitä	Ihmisen osto ja myynti (9)	
			Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen (12)	
			Ihmiskauppa sekoittuu ihmissalakuljetukseen (1)	
			Taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen (9)	
			Muita ihmiskaupan piirteitä (4)	
		Missä ihmiskauppa tapahtuu	Ihmiskauppa Suomessa (5)	
			Ihmiskauppa on maailmanlaajuisia (8)	
			Uhrien liikkuvuus (12)	
			Erot maiden välillä siinä mikä on ihmiskauppaa (2)	
			Tapahtuu jossakin muualla (2)	
		Ihmiskauppaan liittyviä henkilöitä: uhrit ja tekijät	Kauppiaat (7)	
			Asiakkaat (1)	
			Rikollisuus liittyy ihmiskauppaan (6)	
			Uhreina naispuoliset henkilöt (7)	
			Uhrit muitakin kuin naisia (8)	
			Lailliset tai laittomat maahanmuuttajat uhreina (6)	
			Lasten myynti työvoimaksi (2)	
			Lasten myynti seksityöhön (2)	
		Uhriutumiseen ja uhriuden jatkumiseen johtavia seikkoja	Köyhyys ja kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema edistävät uhriutumista (10)	
			Uhri huijattu mukaan tarjoamalla olematonta työtä tai mahdollisuuksia (9)	
			Uhrin hallintakeinot (11)	
			Parempaan elämään etsintä (5)	
		Ihmiskaupan alalajit	Työperäinen ihmiskauppa	Huono/olematon palkka ja pitkät työajat joihin ei usein voi itse vaikuttaa (9)
				Esimerkkejä työstä (7)
			Seksikauppa	Prostituutio ja seksikauppa (13)
				Vapaaehtoinen prostituutio liittyy ihmiskauppaan (4)
				Myyminen seksityöhön (3)
Muut lajit	Elinkauppa (1)			
	Laiton adoptiokauppa (3)			
	Puoliso ulkomailta (2)			
Sosiaalisia representaatioita konstruoivia seikkoja	Tieto		Tieto saatu mediasta (10)	
		Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista (11)		
		Tieto saatu paikallisilta (1)		
	Tunteet ja moraalit	Tunteisiin liittyvät ilmaisut (8)		
		Moraaliin liittyvät ilmaisut (3)		

Taulukko 2. Alkuperäisilmaisujen luokittelu sisällönanalyysin luokitusjärjestelmän mukaan. Alaluokissa sulussa alkuperäisilmaisujen määrä.

Objektivoinnissa käsite muutetaan konkreettisemmaksi, esimerkiksi vastaamaan jotakin, mitä on fyysisessä maailmassa. Sosiaalisilla representaatioilla oletetaan olevan figuratiivinen ydin. Tällä tarkoitetaan representaation muistiin tallentunutta osaa joko kuvallisena tai metaforisena. (Helkama ym. 1995, 186-187; Pirttilä-Backman 2012, 175.) Käyn ihmiskauppaan liittyvää objektivointia läpi muodostamiini pääluokkien mukaisesti ja nostan esiin keskeisinä pitämiäni ja usein mainittuja asioita. Tässä vaiheessa palasin lukemaan uudelleen myös alaluokkien alkuperäisilmaisuja (katso liite 4).

Ihmiskauppa Ihmiskaupan liittäminen orjuuteen oli usein mainittu metafora. Usein orjuus esitettiin nykyaikaisena esimerkiksi sanomalla että ”*ihmiskauppa on modernia orjuutta (N27)*”. Ihminen rinnastettiin myös esineeseen, sillä ihmiskaupan ajateltiin tarkoittavan ihmisen ostamista ja myymistä vastoin hänen omaa tahtoaan. Ihminen on kauppatavara, josta joku muu hyötyy. ”*Ihminen on ihmiskaupassa vaihdon välineenä (N37)*”.

Luvussa 7.1.2 kävin läpi maita, joissa ihmiskauppaa nähdään tapahtuvan. Vastaajat liittivätkin mielikuviinsa paljon maita, maanosia tai alueita, mikä on ihmiskaupan objektivoimista maantieteellisesti. Ihmiskauppaa ajateltiin tapahtuvan erityisesti köyhissä ja kehitysmaissa, joskin useimmat vastaajat olivat sitä mieltä, että ainakin jossain määrin sitä tapahtuu kaikkialla. Vastaajat olivatkin hyvin perillä ihmiskaupan globaalista luonteesta. Useimmiten alkuperämaanosina mainittuja olivat Aasia ja Itä-Eurooppa tai entisen Itäblokin maat. Kohdemaista Suomi keräsi eniten mainintoja, ja myös Tampere mainittiin useissa vastauksissa. Maantieteellisyyden lisäksi ihmiskauppaa ajateltiin tapahtuvan köyhissä maissa ja kehitysmaissa, kun kohdemaina nähtiin rikkaat maat. Ihmiskauppaongelmaa Suomessa ei kuitenkaan pidetty yhtä suurena kuin se useissa muissa maissa on. Vaikka Suomi nähtiin ihmiskaupan kauttakulkumaana ja kohdemaana, liitettiin ihmiskaupan ongelmat kuitenkin aina jonnekin muualle. Uhrin Suomessa nähtiin muun maalaisina, ja ihmiskaupattujen henkilöiden palvelujen ostajia ei pohdittu.

Uhreihin ja muihin ihmiskauppaan liittyvien henkilöiden ilmauksissa oli paljon mielikuvien objektivointia. Erityisesti uhrien nähtiin olevan naisia tai tyttöjä (katso taulukko 4 luvussa 7.1.3): ”*itä-eurooppalaisia naisia (N15)*”, ”*nuori ja viaton tyttö, (...) prostituoiduksi (N29)*”, ”*nuoret tytöt (N14)*” jne. Usein mielikuvaan liitettiin tarkentavia seikkoja, kuten ilmaisut uhrin viattomuudesta, nuoruudesta tai syntyperästä. Miehistä tai pojista ilmaisuja oli vähemmän ja yleensä heihin ei liitetty näitä henkilöä tarkentavia seikkoja. Tämä voi johtua osittain siitä, että suurin osa vastaajistani oli naisia, ja heidän on ehkä helpompi kuvitella itsensä naisuhrin asemaan, jolloin

mielikuvastakin tulee tarkempi. Uhrien suhteen usein mainittu ryhmä objektivoinnin suhteen olivat myös maahanmuuttajat. Uhrit objektivoitiin myös lapsiksi. Yleisesti ottaen uhrit nähtiinkin henkilöinä, joilla ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa tilanteeseensa: kurjista elinoloista tulevana, köyhinä, kouluttamattomina, kielitaidottomina vieraassa maassa, lukutaidottomina, alistettuina tai huijattuina parempaa elämää etsiessään. Mielikuvat uhreista edustavat tyypillistä uhridiskurssia. Lehdon ja Saaren mukaan (katso Kontula 2008, 58) tällöin uhri nähdään toiminnan objektina, joka on tietämättömyyttään, huijattuna tai köyhyyden vuoksi ajautunut tilanteeseensa. Toinen syy, miksi suuri osa mielikuvista koski naisia voi olla, että nainen on ehkä helpompi nähdä uhrina ja heikompana.

Ihmiskaupan tekijöistä ilmaisut olivat rikollisuutta lukuun ottamatta sekalaisia ilmaisuja, joilla ei ollut juuri mitään yhtenäistä. Yleisimmin tekijät objektivoitiin rikollisiksi tai järjestäytyneeksi rikollisuudeksi: yksi vastaaja mainitsi esimerkkinä japanilaisen rikollisorganisaation Yakuzan. Yksittäisiä kauppiaita kuvailtiin tarkemmin eri tavoin, esimerkiksi ”*parittajia (N35)*”, ”*lipevä vanhempi mies (N19)*” tai ”*kokaiiniaddiktit (M31)*”.

Ihmiskaupan alalajit Ihmiskaupan alalajien kohdalla käyttivät vastaajat objektivointia kertoessaan, millaista työtä tai muuta vastaavaa toimintaa ihmiskauppa tarkoittaa. Työhön liittyvä ilmaus, jätettäessä pois seksityö, oli usein ravintolatyö. Lisäksi mainittiin perheytykset, kotiapulaiset, kerjäläiset, tehdastyöläiset ja thaimaalaiset marjanpoimijat. Seksikauppa mainittiin lähes jokaisessa vastauksessa, 35/39:sta (katso taulukko 5). Tästä puhuttiin lähinnä nimillä prostituutio, ihmisten myyminen prostituutioon/seksiin ja seksikauppa. Vain muutamissa vastauksissa viitattiin itse henkilöihin, jolloin heistä käytettiin nimitystä prostituoitu tai seksityöläinen. Vapaaehtoisen ja pakotetun prostituution rajat tuntuivat olevan vastaajille usein epäselviä, ja nämä kaksi ilmiötä sekoittuivatkin usein toisiinsa. Elinkaupasta, jonka itse laskin ihmiskaupan yhdeksi alalajiksi, oli vain yksi maininta. Muita mainittuja muotoja olivat, joihin ihmiskauppa objektivoitiin, olivat ”*deittimatkat (M23)*” ja useammin mainittu lasten laitton adoptiokauppa.

Sosiaalisia representaatioita konstruoivia seikkoja Tietoon ja tunteisiin liittyvillä mielikuvilla ei vaikuta olevan vastaajien mielessä figuratiivista, kuvallista, ydintä. Ihmiskauppa objektivoidaankin näissä negatiivisiin asioihin: ”*käsittämättömän kauheaa (N34)*”, ”*vääryys (N33)*”, ”*vastenniellinen ja ikävä (N35)*”, ”*negatiivinen käsite ja sekä normien ja moraalien vastaista toimintaa (N36)*”. Figuratiivisena kuvattuja ilmaisuja ihmiskaupasta oli vain kaksi, ja ne olivat ”*se tuntuu niin iskulta vasten kasvoja (N21)*” ja ”*pelkästään sana ihmiskauppa saa ihokarvani pystyyn (N33)*”.

Kategorioimalla jokin asia tiettyyn luokkaan voidaan myös arvottaa sitä. Luokittelemalla asioita voidaan tehdä joistakin asioista tavanomaisia, hyvänä pidettyjä asioita tai negatiivisia, toiseutta edustavia asioita, joiden kanssa emme halua olla tekemisissä. (Pirttilä-Backman 2010, 271.) Millaista arvomaailmaa edustaa ihmiskauppa? Mikäli ihminen rinnastetaan esineeseen antaa tämä kuvan, että kaikkea on mahdollista ostaa jo muutoinkin kulutuskeskeisessä maailmassa. Tunteisiin ja moraaliiin liittyvistä ilmaisuista kuitenkin huomaa, etteivät vastaajat pidä tällaista hyväksyttävänä, vaan ihmisarvon ja –oikeuksien vastaisena –jopa normien ja moraalin. Tämä on tietenkin hyvä asenne, ellei se johda siihen, ettemme halua olla missään tekemisissä ihmiskaupan kanssa.

Erityisesti Suomessa, missä ihmiskauppa on vähäistä, on helppoa ummistaa silmänsä siltä. Anna Kontulan (2008, 49) mukaan seksityöntekijöiden suurin ongelma on sosiaalinen stigma, joka voi johtaa syrjintään ja marginalisointiin. Erityisesti seksikauppa on asia, joka on erityisen vahvasti normien vastainen. Paitsi että jo vapaaehtoinen prostituutio edustaa toiseutta, liittyy pakotettuun prostituutioon myös ihmisen myyminen vastoin tämän tahtoa –se on kahdesti normien vastaista. Mielenkiintoista on myös, että useissa vastauksissa ihmiskaupan ajateltiin tapahtuvan (tai ainakin uhrien olevan peräisin) köyhistä tai kehitysmaista. Suomenkin ihmiskauppatapaukset liitettiin aasialaisiin. Tällöin ihmiskaupan ongelma liitetään jonnekin muualle eli toiseen yhteiskuntaan.

Joutsenon vastaanottokeskuksen (2012, 4) mukaan sekä tekijöinä että uhreina on kuitenkin myös suomalaisia. Suomi nähtiin kyllä kohdemaana tai kauttakulkumaana, mutta kukaan ei esimerkiksi pohtinut, kuka ihmiskaupan uhrien palveluja Suomessa käyttää tai miksi ihmiskauppa on täällä mahdollista. Ihmisillä on usein tarve nähdä omassa yhteisössään positiiviset puolet (Pirttilä-Backman 2010, 273). Uhrin ovat joitakin toisia oman yhteisön ulkopuolella: ulkomaalaisia, laittomia, prostituoituja... Tämän vuoksi heidät on helppoa pelkistää vain uhriksi. (Kontula 2008, 58.) Johanna Sirkiän mukaan (katso Kontula 2008, 60) uhrimyyntiä voidaan käyttää vallankäytön välineenä, jolloin uhrilla itsellään ei ole sanottavaa, vaan muut ratkaisevat hänen tilanteensa ja luokittelevat hänet. Sirkiä viittaa vapaaehtoiseen prostituutioon, mutta väitettä voi pohtia myös ihmiskaupan kannalta. Ihmiskaupan kohteeksi joutuneet henkilöt ovat rikoksen uhreja. Mikäli he pelastuvat ja pääsevät jonkinlaiseen auttamisjärjestelmään, ei heitä kuitenkaan saisi enää pelkistää pelkäksi uhriksi, jonka puolesta kaikki päätökset tehdään. Ihmiskaupassa henkilö voi menettää totaalisesti vapautensa: vapauden päättää missä elää, mitä tekee työkseen sekä päättää oman kehonsa käytöstä. Tämä on otettava huomioon niin, ettei uhria taas eristetä muusta yhteiskunnasta

esimerkiksi suojapaikkaan, jossa hän ei saa itse päättää tekemisistään. (U.S. Department of State 2012, 22.)

Myös prostituutiosta, prostituoiduista ja seksityöläisistä puhuminen sekoittaa vapaaehtoisen ja pakotetun prostituution rajoja. Jääskeläinen (2010, 79-80) havaitsi pro gradu tutkielmassaan, että uutisoinnissa käytetään samoja nimityksiä. Hän huomauttaa, että ei ole tarpeellista puhua prostituoiduista, mikäli henkilöä on hyväksikäytetty, koska tällöin he ovat ihmiskaupan tai parituksen uhreja. Itse olen käyttänyt myös pakotettu prostituutio-termiä.

Representaatiot auttavat ymmärtämään erilaisia arjessamme esiintyviä ilmiöitä. Ajattelumme saa vaikutteita esimerkiksi historiasta ja mediasta. (Pirttilä-Backman 2010, 267; Pirttilä-Backman 2012, 175.) Kun uusi ilmiö tulee eteemme, on meidän muodostettava siitä jonkinlaisia mielikuvia. Ihmiskauppa on esillä mediassa ja ilmiö, josta ei ennen ehkä oltu tietoisia, on tullut osaksi arkeamme –median kautta. Suomessa ihmiskauppa ei kuitenkaan ole kuin erittäin harvoin sillä tavalla näkyvää, että siihen törmäisi kadulla kävellessään. Tutkittavieni vastauksissa tuotiin esille monin paikoin, että vastaaja tunsu tietonsa ihmiskaupasta heikoiksi eikä ollut varma, kuinka hyvin tieto vastaa todellisuutta. Yhtä henkilöä lukuun ottamatta, joka oli kuullut ihmiskaupasta ulkomailla käydessään paikallisilta, vastaajat kertoivat saaneensa tietonsa mediasta kuten kirjoista, lehdistä, elokuvista, tv-sarjoista. Tämä varmasti vaikutti vastauksiin. Seksityöstä oli suhteessa muihin ihmiskaupan muotoihin eniten mainintoja ja se usein mainittiin ensimmäisenä mieleen tulleena asiana koskien ihmiskauppaa. Kuitenkin ILO:n maailmanlaajuisen ihmiskauppatutkimuksen mukaan ihmiskaupan uhreista vain 22% on seksikaupan uhreja (ILO 2012, 13-14)²⁶.

Oman tuntumani mukaan juuri seksikauppa on eniten esillä mediassa. Olin aiheesta kiinnostunut jo ennen tutkielmani tekemistä, jolloin huomasin suuren osan erityisesti fiktiivisestä materiaalista käsittelevän seksikauppaa. Myös tutkimuskirjallisuutta etsiessäni käsitelivät tietokirjat usein paljon seksikauppaa. Mikäli ihmiskauppuheessa keskitytään seksikauppaan, jäävät muut ihmiskaupan muodot tuntemattomiksi, eikä niihin osata reagoida. Toinen seikka, mihin huomasin median vaikuttaneen vastausten suhteen, olivat Tampereen uutisoidut ihmiskauppatapaukset. Pirkanmaalla uutisoitiin kolmesta työperäisestä ihmiskauppaepäilystä vuoden sisään, jotka kaikki liittyivät aasialaistaustaisiin ravintoloihin (Rimpiläinen 2012). Työperäisen ihmiskaupan suhteen usea vastaaja mainitsikin nämä tapaukset. Koska vastaajani on hankittu Tampereen yliopiston

²⁶ Lisätietoja luvussa 2.1

sähköpostilistojen kautta, ovat Tampereella tapahtuneet tapaukset varmasti jääneet paremmin heidän mieleensä.

Representaatioiden mielikuvallisuutta, figuratiivista ainesta, voi olla vaikeaa tuottaa tahdonalaisesti (Pirttilä-Backman 2010, 275). Tämä voi olla yksi syy vastaajien ilmaisemaan epävarmuuteen tiedoistaan ihmiskaupasta. Objektivoinnissa tuntemattomat ja abstraktit käsitteet ja ajatukset muutetaan konkreettiseksi arkea koskeviksi realiteeteiksi, vastaamaan jotakin mitä on fyysisessä maailmassa (Helkama ym. 1995, 186-187). Voi olla vaikeaa liittää ihmiskauppaan figuratiivista ainesta, sillä koko ilmiö on vielä abstraktilla tasolla mielessämme. Moscovicin (1984, 38-42) mukaan yhteiskunnassamme on käsitteitä, joita ei voi liittää mihinkään kuvaan mielessämme, koska sille ei ole kuvia tai siitä tulevat mielijohteet ovat tabu. Vasta, kun jotakin käsitettä ja siihen viittaavia sanoja käytetään riittävästi, tulee siitä itsenäinen ja kaikkien ymmärtämä. Uskon, että ihmiskauppa ei vielä ole tällainen käsite. Tutkittavillani toki on siitä paljon oikeaakin tietoa, mutta ihmiskauppa on vasta käsite, josta on alettu puhua enemmän. Pikku hiljaa siitä tulee todellisuutta. Voi myös olla, etteivät kaikki halua puhua ihmiskaupasta ja se on osittain tabu. Tähän viittaavat vastaukset, joissa ihmiskauppa kuvailtiin hyvin negatiiviseksi ilmiöksi. Yksi vastaaja sanoikin, että on ennen gradukyselyäni ”*ohittanut aiheen liian ahdistavana ja halunnut olla ajattelematta koko asiaa (N12)*”. Myös tunteet ovat osa sosiaalisia representaatioita, sillä ne liittyvät ajatteluun ja toimintaamme, jotka kaikki kietoutuvat yhteen sosiaalista maailmaa tarkastellessamme (Pirttilä-Backman 2012, 175).

8.2 TUTKIMUKSEN TULOSTEN POHDINTA

Ensimmäinen tutkimuskysymykseni koski sitä, kuinka vastaajani määrittelevät ihmiskaupan yleisesti, sekä sen alalajit seksikaupan, työperäisen ihmiskaupan ja elinkaupan. Toiseksi halusin ottaa selvää, kuinka näitä mielikuvia voidaan tulkita sosiaalisten representaatioiden teorian kautta. Olen saanut vastaukset kysymyksiini. Vastaajilla ei ole yhtä yhtenäistä mielikuvaa ihmiskaupasta, vaan mielikuvat vaihtelevat. Tieto on epävarmuuden sävyttämää ja kaipaa jäsenystä. Vastauksissa korostuivat tietyt asiat, jotka voivat luoda vääristynyttä kuvaa ihmiskaupasta, kuten esimerkiksi seksikaupan tai naisuhrien määrä. Yleisesti ottaen seksikauppa ja työperäinen ihmiskauppa tunnustetaan, mutta elinkauppa ei. Tutkimuksen tuloksia käsittelevät taulukko 2 ja liite 4 vahvistavat tulokset.

Mielikuvien tutkiminen on ollut paitsi mielenkiintoista, myös haastavaa. Siihen, miten näkee jonkin asian, vaikuttavat myös henkilökohtaiset kokemukset. Ihmisten mielikuvat ovat monikerroksisia ja moniaineksisia. Tämä aiheuttaa haasteen tutkijalle. (Pirttilä-Backman 2010, 276.) Aineistoa analysoidessani pohdin monesti, pelkistänkö henkilön ajatuksen oikein, vai oliko jokin lause vain sivuhuomaus, jota mietin liikaa. Toki myös omat mielikuvani ihmiskaupasta, vaikka olenkin lukenut siitä valtavasti tietoa, pyrkivät vaikuttamaan –ne on vain tietoisesti yritettävä siirtää sivuun.

Kuten aina suuren urakan jälkeen voi yleensä lopussa sanoa joitakin asioita, joita olisi tehnyt toisin. Omassa tutkielmassani ne liittyvät erityisesti aineiston keruuseen. Aineistoa kerätessäni olisi ehkä ollut parempi jättää johdattelevat kysymykset pois ja kysyä vain, mitä mielikuvia vastaajilla on ihmiskaupasta, jolloin vastauksien puhdas mielikuvallisuus olisi korostunut. Toisaalta, koska aihe on suhteellisen tuntematon ja vastaajien tiedot siitä olivat epävarmoja, olisi vastauksia voinut olla entistä hankalampaa saada. Tämän vuoksi käytinkin apukysymyksiä. Lähetin kyselyn hyvin monille sähköpostilistoille ennen kuin sain mielestäni riittävän määrän vastauksia. Tässä kohtaa toivoisin, että olisin kysynyt tarkemmin, mitä alaa henkilöt opiskelevat, jolloin vastauksia olisi pystynyt tarkastelemaan myös sen perusteella. En kuitenkaan tehnyt näin, koska kuvittelin alussa saavani vastaukset muutaman sähköpostilistan kautta.

Sisällönanalyysin käyttäminen aineiston erittelyssä yhdessä sosiaalisten representaatioiden kanssa toimi hyvin. Sisällönanalyysillä sain ensin selville, mitä yhteistä ja keskeistä aineistossa oli. Tämän jälkeen sitä oli helppoa tulkita sosiaalisten representaatioiden kautta. Harkitsin ensin sisällönanalyysin aloittamista pohjaten sosiaalisten representaatioiden teoriaan, mutta teorian käyttäminen osittain analyysitaulukkoa muodostettaessa oli toimivampi tapa. Mikäli olisin lähtenyt suoraan etsimään vain esimerkiksi objektivointeja, olisi kokonaiskuva aineistosta jäänyt heikommaksi. Kun aineisto on luokiteltu sisällönanalyysin avulla, edustavat syntyneet luokat myös sosiaalisia representaatioita. Pelkkä sisällönanalyysin käyttäminen olisi kuitenkin jättänyt analyysin liian kevyeksi. Sosiaalisten representaatioiden avulla tulkinta antoi mahdollisuuden syvällisempään analyysiin ja sain aineistosta enemmän irti.

Joissakin kohdissa käytin apuna myös numeerista tarkastelua. Sen ongelma voi olla, että aineisto on niin pieni, ettei menettely tuo juurikaan uutta tietoa (Sarajärvi & Tuomi 2009, 121). Tätä ajatellen aineisto on tosiaan suhteellisen pieni ja välillä tuntui, että teenköhän aivan turhaa työtä. Joissakin kohdissa kvantifioinnin teko kuitenkin antoi lisäarvoa. Esimerkiksi ihmiskaupan maantieteellisyyttä

ja eri alalajeja tutkiessani sain sen avulla entistä selkeämmän kokonaiskuvan aineistosta. Koko aineistoon numeerisen tarkastelun käyttäminen olisi ollut turhaa.

Ihmiskauppa on selkeästi aihe, joka kaipaa selvyyttä jo viranomaistasolla. Ei ole ihme, etteivät aiheeseen perehtymättömät osaa sitä kunnolla representoida, kun koko termistä on vielä niin monia määritelmiä. Aineistoa kerätessäni törmäsin useisiin tilastoihin, joissa luvut ja tiedot saattoivat olla todella vaihtelevia riippuen siitä, miten uhreja oli laskettu tai millaista määritelmää käytetty. Vähemmistövaltuutettu (2010, 8) huomauttaakin, että ihmiskaupalla pitäisi olla kansainvälisesti yhtenäisempi määritelmä, jota soveltaa käytännössä. Huomasin myös, että tieto ja erityisesti tilastot ihmiskaupasta ovat nopeasti vanhentuvia. Tietämys ilmiöstä selkeästi kehittyy ja siitä tehdään uutta tutkimusta jatkuvasti. Myös lainsäädännön ja viranomaisten tasolla ongelma on tiedostettu useissa maissa. Tämänkaltaisen ilmiön tutkiminen on haaste, mutta myös erittäin mielenkiintoista. Kun tutkimusta ei vielä ole paljoa verrattuna joihinkin vuosikymmeniä tutkittuihin aiheisiin, tuntee oman tutkimuksensa oikeasti tuovan uutta tietoa.

Jääskeläisen (2010) tutkimuksessa Helsingin Sanomien ja Dagens Nyheterin ihmiskauppaa ja ihmissalakuljetusta koskevista uutisista nousi esille hyvin samanlaisia seikkoja kuin omasta aineistostani. Tämä ei ole yllättävää, kun ottaa huomioon, että vastaajat tutkimuksessani kertoivat saaneensa tietonsa lähinnä mediasta. Uutisoinnissa ihmiskauppa ja ihmissalakuljetus liitettiin kansainväliseen rikollisuuteen ja erityisesti EU:n ulkopuolelta tulevaksi uhaksi. Maahanmuuttajat nähtiin uhkaavina ulkopuolisina. Uhrit yleensä kuvattiin naiiveiksi tai poikkeuksellisiksi, erityisesti tytöiksi ja yhdistettiin paljolti seksin myyntiin. Heidän tavoitteenaan nähtiin olevan parempi elintaso. Miehistä ei uutisissa puhuttu uhreina. (Jääskeläinen 2010, 51, 79-80.) Tulokset ovat jopa hämmästyttävän samankaltaisia kuin omani. Medialla on toki tapana dramatisoida asioita paremman myynnin saamiseksi, mutta en uskoisi tämän olevan Helsingin Sanomien tai Dagens Nyheterin pääasiallinen tavoite. Miksi jopa näiden lehtien uutisointi siis näyttäisi olevan samankaltaista kuin ihmiskaupasta koko median perusteella saatava kuva? Ehkä syynä on juuri tiedon riittämättömyys.

Uskon, että mikäli ihmiskaupan määritelmä yhtenäistyisi, alkaisi myös media käyttää sitä enemmän oikeissa yhteyksissä. Ylipäätään on hyvä, että ihmiskaupasta on alettu puhua julkisuudessa enemmän, sillä näin siitä vähitellen tulee tunnetumpi, ja ihmiset osaavat representoida sitä. Sosiaaliset representaatiot ilmenevät myös käytänteissä –niillä on vaikutusta siihen, kuinka yhteiskunnallisia aiheita käsitellään (Pirttilä-Backman 2012, 175). Mikäli ihmiskauppaa ei tunneta,

ei sitä voida käsitellä. Tällöin kiellämme ongelman olemassaolon. Koska ihmiskauppa kuitenkin on ongelma myös suomalaisessa yhteiskunnassa, on sen ratkaisemiseksi asiasta tultava tunnettu. Tällä hetkellä tieto näyttäisi olevan median varassa. Mediaan on kuitenkin aina syytä suhtautua kriittisesti, mutta mikäli muuta tietoa ei ole, on vaikeaa lähteä kritisoimaan. Luokittelua on mahdollista käyttää syrjinnän ja sarron toteuttamiseen (Pirttilä-Backman 2010, 271). Tällä hetkellä näyttää siltä, että mielikuvat ihmiskaupan uhreista ovat, että he ovat joitakin toisia, jopa uhkaavia. Mikäli tällainen ajatusmalli jatkuu, on tämä ihmiskaupan uhrien kannalta erittäin huolestuttavaa.

On tärkeää ottaa huomioon uhrin psyykinen toipuminen. Tämän tekemiseksi uhrille olisi tarjottava mm. turvallinen oleskelupaikka ja suojelua hänelle sekä hänen perheelleen, apua ihmiskauppaan erikoistuneilta ammattilaisilta ja tukea elämän jatkamiseen tukemalla taitoja ja omia kiinnostuksenkohteita. Seurauksia ihmiskaupasta voivat olla posttraumaattinen stressireaktio, päihteiden väärinkäyttö, masennus ja erilaiset mielenterveyden ongelmat, itsetuhoinen käytös, tapahtuneen kieltäminen, epäluottamus ihmisiin jne. Hyväksikäyttäjät usein manipuloivat uhria psyykkisesti, jotta tämä olisi tottelevaisempi. Uhri yritetään objektivoida ja saada tuntemaan itsensä arvottomaksi, voimattomaksi ja menettämään arvokkuutensa. Tästä seurauksia voivat olla oman identiteetin kadottaminen ja turvattomuus. Ilman apua mahdollisuus joutua uudelleen kaupatuksi kasvaa. Uhri ei välttämättä itse osaa edes mieltää tapahtunutta rikokseksi ja vaatia apua. Mikäli viranomaisilla ei ole tietoa ihmiskaupasta, eivät hekään välttämättä tunnista sitä tai osaa auttaa. Usein ratsiat ovat välttämättömiä uhrien löytämiseksi, mutta voivat vahingoittaa heitä, mikäli uhri pidätetäänkin esimerkiksi prostituution harjoittamisesta. (U.S. Department of State 2012, 12, 17, 29.) Edellä mainitut asiat vaativat tietoa ihmiskaupasta rikoksena. Ammattilaisten pitäisi tuntea ihmiskaupan erityispiirteitä pystyäkseen auttamaan.

Yhtenä jatkotutkimusalueena näen eri ihmiskaupan kanssa toimivien ammattilaisten tiedon tai mielikuvien tutkimisen. Tällöin saataisiin selville, millaisia valmiuksia heillä todella on toimia ihmiskaupan suhteen. Tällä hetkellä tiedot vaikuttaisivat olevan heikolla pohjalla: esimerkiksi Pullilan ja Knuutilan (2010) tutkimuksesta sosiaalialan työntekijöiden ammatillisista valmiuksista tunnistaa ja ohjata ihmiskaupan uhreja ja Auvisen, Kaharin ja Kilpeläisen (2010) tutkimuksesta sosiaalialan ja työsuojelupiirin henkilöstöstä kävi ilmi, ettei työntekijöillä ole ammatillisia valmiuksia tunnistaa tai kunnolla auttaa uhreja. Sosiaalialan ja työsuojelun lisäksi ammattilaisia, jotka voivat kohdata ihmiskaupan uhreja ovat ainakin poliisi, tulli ja muu rajahenkilöstö ja terveydenhoidon ammattilaiset. Toki kuka vain voi mahdollisesti käyttää ihmiskaupatun henkilön palveluja, vaikka vain hakiessaan ruokaa ravintolasta, Suomessakin.

Ihmiskaupasta tehdään kuitenkin koko ajan tunnetumpaa ja kuten mainitsin, tieto ilmiöstä näyttäisi muuttuvan jatkuvasti, koska sitä tutkitaan lisää. Suomessa ihmiskaupan kanssa tekemisissä oleville ammattilaisille on tarjolla koulutuksia, joita järjestää ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Myös monet järjestöt ja virastot ovat mukana ihmiskaupan vastaisessa työssä ja ihmiskaupasta järjestettiin Ihmiskauppa ei ole satua-kampanja. (Ammattiliitto Pro ym.; Suomen kansallinen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä.) Tämän vuoksi olisikin esimerkiksi vuoden tai parin päästä hyvä tutkia mielikuvia uudelleen: ovatko ne muuttuneet? Tällöin saataisiin selville, toimiiko tiedotus ihmiskaupasta vai tarvitaanko sitä lisää. Yksi sosiaalisten representaatioiden piirre on, että ne ovat alati muuttuvia, joten muutosta on hyvinkin voinut tapahtua.

On muistettava, että sosiaaliset representaatiot vaihtelevat kulttuureittain ja ovat erilaisia eri yhteiskunnissa (Helkama, Karmela & Myllyniemi 1998, 186). Jossakin maassa, missä ihmiskauppa on yleisempää, olisivat vastaukset varmasti aivan erilaisia. Suomessakin ne voisivat olla erilaisia, mikäli tutkimusjoukkoni olisi korkeakoulutettujen sijaan vaikkapa aivan eri ikäisistä ihmisistä koostuva. Mielenkiintoista olisikin tutkia jonkin muun maan ihmisten mielikuvia ihmiskaupasta tai suorittaa vertailevaa tutkimusta Suomen ja muiden maiden mielikuvien välillä.

8.3 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arvioimiseksi ei ole yksiselitteisiä ohjeita, vaan ne vaihtelevat eri tutkimusperinteiden ja painotusten mukaan. Olennaista on kuitenkin, että kokonaisuus on johdonmukainen ja eri tutkimuksen osat ovat sopivassa suhteessa toisiinsa. Tutkija kuvaa selkeästi ja riittävän yksityiskohtaisesti tutkittavan ilmiön sekä mitä on tehnyt. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 140-141.) Tässä luvussa kuvaan tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyviä seikkoja. Osa toki tulee tarkemmin esille sisällönanalyysiä ja tutkimuksen etenemistä käsittelevässä luvussa.

Tutkijan on pyrittävä aineistoaan tarkastellessa olemaan puolueeton ja kuulemaan tiedonantajiaan antamatta omien ajatustensa tai arvojen vaikuttaa tulkintaan (Sarajärvi & Tuomi 2009, 136). Aineistoa lukiessani omat tietoni ihmiskaupasta toki vaikuttivat siihen, kuinka vastauksia tulkitsin. Mikäli en tietäisi ihmiskaupasta mitään, olisin ajatellut niistä ehkä aivan eri tavoin. Pyrin kuitenkin keskittymään ensisijaisesti tutkimuskysymyksiin ja ajattelemaan aihetta mahdollisimman

neutraalisti. Saadakseni selville, mitä juuri tämä vastaaja ajattelee ihmiskaupasta, luin yksittäisen henkilön vastauksia useaan kertaan kokonaisuutena.

Tutkimusmenetelmien luotettavuuteen liittyvät tutkimuksen validiteetti ja reliabiliteetti. Validiteetin mukaan tutkimuksessa tutkitaan sitä, mitä on luvattu ja reliabiliteetti tarkoittaa, että tutkimuksen tulokset ovat toistettavissa. (Sarajärvi & Tuomi 2009, 136.) Olen pyrkinyt tutkimaan mahdollisimman tarkasti aineistoa rajaamieni tutkimuskysymysten suhteen. Ihmiskaupan alalajien suhteen tämä aiheutti hieman päänvaivaa, sillä vaikka itse olen määritellyt alalajit tietyllä tavalla, eivät nämä tavat välttämättä vastaa tutkittavieni käsityksiä. Niinpä esimerkiksi työperäisen ihmiskaupan ja seksikaupan suhteen jouduin jonkin verran päättelämään, tarkoittaako vastaaja työllä myös seksityötä. Olen kuitenkin pyrkinyt avaamaan ja perustelevaan päätöksiäni aineiston tuloksia auki kirjoittaessani. Tutkimuskysymykseeni ihmiskaupan alalajeista liittyi myös elinkauppa. Tästä ei tutkittavien vastauksissa ollut kuin yksi maininta, jota en pystynyt tutkimaan mielikuvia elinkaupasta. Toisaalta sekin, ettei sitä mainita, on tulos.

Parkkilan ym. (katso Sarajärvi & Tuomi 2009, 138-139) mukaan tutkimukseen osallistuneista on tehtävä riittävä kuvaus ja arvioitava myös kerätyn aineiston totuudenmukaisuus. Päättely ja tehdyt ratkaisut on esitettävä niin, että lukijan on mahdollista seurata ja arvioida päättelyä. Olen pyrkinyt kuvaamaan kaikki tutkimuksen vaiheet niin yksityiskohtaisesti, että tutkimuksesta selviää, kuinka se on edennyt. Vastaajista laskin heidän määränsä ja selvitin heidän taustaansa kuten ikä, sukupuoli ja opiskelu-/työssäolostatus. Uskon kerätyn aineiston olevan melko totuudenmukainen: kirjoitukset olivat asiallisia enkä näe syytä epäillä, että joku olisi vastannut tutkimukseen väärin perustein. Pyysin sekä sähköpostilistoille lähetetyssä pyynnössä että vastausten keräämiseen käytetyssä e-lomakkeessa, etteivät vastaajat käyttäisi Googlea tiedon hakemiseen ihmiskaupasta ennen vastaustaan, jotta saisin selville heidän todelliset mielikuvansa. En voi kontrolloida etteikö joku olisi näin tehnyt. Vastauksissa ei kuitenkaan ollut niin yksityiskohtaisia tai laajoja tietoja, että minun olisi tällaista syytä epäillä. Vastaajilleni kuvasin lähetetyssä viestissä ja lomakkeessa myös, mihin vastauksia käytetään ja lupasin, ettei vastauksia käytettyjä lainauksia lukuun ottamatta tule näkemään kukaan muu. Näin olen tehnyt. Olen myös poistanut vastauksista seikkoja, joiden perusteella vastaaja voitaisiin niistä tunnistaa enkä välitä vastaajien nimiä kenellekään muulle. Suurin osa vastaajista on anonyymeja minullekin e-lomakkeen käyttämisen vuoksi.

Tutkimuksen tuloksia vahvistaa Eskolan ja Suorannan mukaan (katso Sarajärvi & Tuomi 2009, 139) se, että tulokset saavat tukea muista vastaavaa ilmiötä tarkastelleista tutkimuksista. Vaikkei aivan

vastaavaa, mielikuvia koskevaa tutkimusta, ole tehty ihmiskaupasta, ovat muiden aihetta käsittelevien tutkimusten tulokset samankaltaisia²⁷.

Perusvaatimuksena laadullisessa tutkimuksessa on, että tutkijalla on riittävästi aikaa tehdä tutkimusta (Sarajärvi & Tuomi 2009, 142). Olen töiden ja muiden opintojen ohella tehnyt tutkielmaani melko kauan eli noin 1,5 vuotta. En näe siihen pitkään mennyttä aikaa kuitenkaan huonona asiana, sillä olen välillä kiireisempinä aikoina jättänyt tutkielman tekemisen kuukaudeksi tai kahdeksikin. Tämän jälkeen olen voinut palata uudelleen sen pariin, ja olen tauon jälkeen nähnyt kokonaisuuden selkeämmin. Käytetty aika mielestäni parantaa tutkimuksen luotettavuutta ja laatua, kun olen ehtinyt kunnolla pohtia tekemiäni ratkaisuja. Olen ehtinyt myös tutustua hyvin ihmiskauppaa koskevaan materiaaliin ja nähdä tässäkin ajassa, kuinka paljon lisää sitä on tullut.

²⁷ Tästä lisää luvussa aikaisemmat tutkimukset (luku 2) sekä pohdintaosuudessa (luku 8).

LÄHTEET

Aronowitz, Alexis (2003) Trafficking in human beings: an international perspective. Teoksessa Dina Siegel & Henk van de Bunt & Damián Zaitch (toim.) Global Organized Crime. Trends and Developments. Dordrecht: Springer Netherlands, 85-95.

Bales, Kevin & Trodd, Zoe & Williamson, Alex Kent (2009) Modern Slavery. The secret world of 27 million people. Oxford: Oneworld Publications.

Blair, Cherie & Chalke, Steve (2009) Seis! Pysäytä ihmiskauppa. Helsinki: Suomen Lähetysseura Ry.

Cummings, Nina & Parrot, Andrea (2008) Sexual enslavement of girls and women worldwide. Westport: Praeger Publishers.

Danielsson (2012) Työrikkokset. Rikollisuustilanne 2011. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 262.

Helkama, Klaus & Liebkind, Karmela & Myllyniemi, Rauni (1998) Johdatus sosiaalipsykologiaan. Helsinki: Edita.

Honkatukia, Päivi & Lehti, Martti & Niemi, Hannu (2012) Ulkomaalaiset, maahanmuuttajat ja rikollisuus. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 262.

Kara, Siddharth (2009) Sex trafficking. Inside the business of modern slavery. New York: Columbia University Press.

Kontula, Anna (2008) Punainen Eksodus. Tutkimus seksityöstä Suomessa. Helsinki: Like.

Kontula, Anna (2010) Näkymätön kylä. Siirtotyöläisten asema Suomessa. Helsinki: Like.

Kukkonen, Heidi (2009) Missing Daina, Liettua. Tutkimusmatka ihmiskaupan ytimeen. Humanistinen ammattikorkeakoulu: Sarja D. Opinnäytetyöt 6, 2009. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Lappi-Seppälä, Tapio & Niemi, Hannu (2012) Seksuaalirikokset. Rikollisuustilanne 2011. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Helsinki: Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 262.

Leppäkorpi, Mervi (2011) Asiaton oleskelu kielletty. Helsinki: Into Kustannus Oy.

Malarek, Victor (2003) Natashat: seksibisneksen uhrit. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Moscovici, Serge (1984) The phenomenon of social representations. Teoksessa Robert Farr & Serge Moscovici (toim.): Social representations. Cambridge: Press Syndicate of the University of Cambridge, 3-69.

Nieminen, Liisa (2006) Lapsuudesta vanhuuteen. Perus- ja ihmisoikeuksien merkitys eri ikävaiheissa. Helsinki: Edita.

Pirttilä-Backman, Anna-Maija (2010) Arkiajattelu. Teoksessa Marja Ahokas, Anja Riitta Lahikainen, Anna-Maija Pirttilä-Backman & Eero Suoninen (toim.) Arjen sosiaalipsykologia. Helsinki: WSOYpro Oy, 243-290.

Pirttilä-Backman, Anna-Maija (2012) Tiedon sosiaalipsykologia. Teoksessa Irmeli Järventie, Anja Riitta Lahikainen, Marko Salonen & Eero Suoninen (toim.) Sosiaalipsykologian sukupolvet. Tampere: Vastapaino, 166-178.

Roth, Venla (2010) Defining human trafficking, identifying its victims: A study on the impacts and future challenges of the international, European and Finnish legal responses to prostitution-related trafficking in human beings. Turku: Turun yliopisto. Oikeustieteellinen tiedekunta.

Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni (2009) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Digitaaliset lähteet

Aamulehti. Vietnamilaisravintolan pitäjiä syytetään ihmiskaupasta Tampereella. Aamulehti 12.11.2012.

<http://www.aamulehti.fi/Kotimaa/1194777332250/artikkeli/vietnamilaisravintolan+pitajia+syytetään+ihmiskaupasta+tampereella.html>. Viitattu 15.2.2013.

Ammattiliitto Pro & Heku & IKON Graphics & IOM International Organization for Migration & Joutsenon vastaanottokeskus & Kennel Helsinki & Markkinointitoimisto KING & Metallityöväen Liitto ry & Oikeusministeriö & Oulun vastaanottokeskus & Palvelualojen ammattiliitto PAM & Solina Records & Soundart & Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK & Vähemmistövaltuutettu. Ihmiskauppa ei ole satua. <http://www.ihmiskauppaeiolesatua.fi/>. Viitattu 5.8.2013.

Auvinen, Esa & Kahari, Sanna & Kilpeläinen, Johanna (2010) Ihmiskauppa ja uhrin tunnistaminen. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Saimaan ammattikorkeakoulu. https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/13280/Oppari_250410_FINAL_PDF2.pdf. Viitattu 21.2.2013.

Biaudet, Eva & Roth, Venla. Ihmiskauppaa ei vielä tunnisteta riittävästi. Helsingin Sanomat 3.11.2011.

<http://www.hs.fi/paakirjoitukset/Ihmiskauppaa+ei+vielä+tunnisteta+riittävästi/a1305548601360>. Viitattu 1.2.2012.

Caplan, Arthur & Dominguez-Gil, Beatriz & Matesanz, Rafael & Prior, Carmen (2009) Trafficking in organs, tissues and cells and trafficking in human beings for the purpose of the removal of organs. Joint Council of Europe/United Nations Study.

http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/trafficking/docs/news/organtrafficking_study.pdf. Viitattu 14.1.2013.

ILO (2005) A global Alliance Against Forced Labour. Global Report under the follow-up to the ILO declaration of Fundamental Principles and rights at Work 2005. International Labour Conference. 93rd Session 2005. Report I (B).

http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms081882.pdf. Viitattu 24.8.2012.

ILO International Labour Organization (2012) Global Estimate of Forced Labour. Results and Methodology.

http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms182004.pdf. Viitattu 24.8.2012.

Interpol. Trafficking in human beings. <http://www.interpol.int/Crime-areas/Trafficking-in-human-beings/Trafficking-in-human-beings>. Viitattu 1.9.2012.

Joutsenon vastaanottokeskus (2012) Ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Tilastokatsaus.

http://www.migri.fi/download/39357_ihmiskaupan_uhrien_auttamisjarjestelma_tilastokatsaus_2012.pdf. Viitattu 13.1.2013.

Jääskeläinen, Tiina (2010) Ihmissalakuljetus ja ihmiskauppa Helsingin Sanomissa ja Dagens Nyheterissa. Pro gradu –tutkielma. Kulttuurimaantiede. Helsingin yliopisto.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24502/ihmissal.pdf>. Viitattu 24.8.2012.

Keskusrikospoliisi. Ihmiskauppa.

<http://www.poliisi.fi/poliisi/krp/home.nsf/pages/A95AE1046BA5196FC22571ED004A679A>. Viitattu 13.1.2013.

Knuutila, Lotta & Pullinen, Anne-Maarit (2010) Sosiaalialan työntekijöiden ammatilliset valmiudet tunnistaa ja ohjata ihmiskaupan uhreja. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Laurea-ammattikorkeakoulu.

http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/14834/Knuutila_Pullinen.pdf. Viitattu 21.2.2013.

MTV3. Ravintolayrittäjille tuomio ihmiskaupasta: vankeutta ja miljoonakorvaukset. MTV3 Rikos

29.6.2012. <http://www.mtv3.fi/uutiset/rikos.shtml/ravintolayrittajille-tuomio-ihmiskaupasta-vankeutta-ja-miljoonakorvaukset/2012/06/1573820>. Viitattu 15.2.2013.

Rimpiläinen, Tuomas. Tampereella epäillään jälleen aasialaista ravintoloitsijaa ihmiskaupasta. Aamulehti 20.4.2012.

<http://www.aamulehti.fi/Kotimaa/1194739208393/artikkeli/tampereella+epaillaan+jalleen+aasialaista+ravintoloitsijaa+ihmiskaupasta.html>. Viitattu 11.7.2013.

Suomen kansallinen ihmiskaupan uhrien auttamisjärjestelmä. Haetko tietoa?

<http://www.ihmiskauppa.fi/tiedotteet/eero>. Viitattu 5.8.2013.

Vähemmistövaltuutettu (2010) Kansallinen ihmiskaupparaportti. Kertomus 2010. Ihmiskauppa ja siihen liittyvät ilmiöt sekä ihmiskaupan uhrien oikeuksien toteutuminen Suomessa. Julkaisusarja 7.

K 17/2010 vp. http://www.ihmiskauppa.fi/files/32/Ihmiskaupparaportti_2010.pdf. Viitattu 13.1.2013.

Vähemmistövaltuutettu (2012) Kansallinen ihmiskaupparaportti. Kertomus 2012. Julkaisusarja 12. http://www.vahemmistovaltuutettu.fi/download/38665_Ihmiskaupparaportti_FI_2012_pdf.pdf. Viitattu 18.1.2013.

U.S. Department of State (2012) Trafficking in Persons Report 2012. <http://www.state.gov/documents/organization/192587.pdf> Viitattu 24.8.2012.

Valtiosopimukset 71/2006. Kansainvälisen järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimuksen lisäpöytäkirja ihmiskaupan, erityisesti naisten ja lasten kaupan ehkäisemisestä, torjumisesta ja rankaisemisesta. http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2006/20060071/20060071_2. Viitattu 1.3.2012.

Viitala, Riikka (2011) Diskurssianalyttinen tutkimus suomalaisten kansalaisjärjestöjen ihmiskaupan vastaisesta toiminnasta. Pro gradu –tutkielma. Sosiaalipolitiikka. Tampere: Tampereen yliopisto. <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu05477.pdf>. Viitattu 24.8.2012.

Dokumentit

Ajankohtainen kakkonen special: Espanjan varastetut lapset. Tuottaja BBC. Esitetty 17.7.2012. Yle TV2.

Liv D: Adoption nurja puoli. Tuottaja Galaxie Presse. Esitetty 3.7.2012. LIV.

Liv D: Stacey ja ihmiskaupan nuoret uhrin. Kausi 2, jakso 2. Stacey Dooley. Tuottaja Fiona Lloyd-Davies. Esitetty 7.8.2012. LIV.

LIITE 1: AINEISTONKERUUSEEN KÄYTETTY E-LOMAKE JA SÄHKÖPOSTIViesti

Sähköpostiviesti

Seuraavan sähköpostiviestin lähetin sähköpostilistoille, joiden kautta keräsin aineistoni:

Aihe: Mitä tiedät ihmiskaupasta?

Hei!

Olen sosiaalipsykologian opiskelija ja teen Tampereen yliopistossa pro gradu -tutkielmaani. Kerään sitä varten mielikuvia ihmiskaupasta sähköpostilistojen kautta. Voit kirjoittaa kaiken, mitä aiheesta mieleesi tulee. Esimerkiksi mitä ymmärrät käsitteellä ihmiskauppa? Missä sitä tapahtuu vai tapahtuuko? Millaiset ihmiset siihen liittyvät? Näihin kysymyksiin ei kuitenkaan tarvitse vastata: pääajatus on kirjoittaa, mitä ihmiskauppa sinun mielestäsi tarkoittaa. Myös se, että et tiedä aiheesta mitään on tutkimuksen kannalta arvokasta tietoa: voit vastata vaikka vain yhdelläkin lauseella! Enimmäispituutta ei ole.

HUOM! ÄLÄ kerää tietoa esimerkiksi googlettamalla vastausta varten, sillä tarkoitus on tutkia tämänhetkistä käsitystäsi aiheesta! Vastauksia ei tule näkemään kukaan muu kuin minä, ja niitä käytetään ainoastaan tutkielmaa varten. Valmiissa tutkielmassa tulee olemaan lainauksia vastauksista, mutta niin, ettei niistä voi tunnistaa vastaajaa. Kysymyksiä tai kommentteja tutkielmaa koskien voi lähettää osoitteeseen terhi.hamalainen@uta.fi tai lisätä tekstisi loppuun. Tutkimuksen on tarkoitus olla valmiina keväällä 2013.

Voit lähettää tekstisi minulle sähköpostilla osoitteeseen terhi.hamalainen@uta.fi tai käydä vastaamassa E-lomakkeeseen halutessasi täysin anonymisti osoitteessa <https://elomake3.uta.fi/lomakkeet/8215/lomake.html>. Mikäli vastaat sähköpostitse, kerrothan vastauksessasi myös sukupuolesi, ikäsi ja oletko opiskelija vai työssäkäyvä.

Suuri kiitos vastauksestasi!

Terveisin Terhi Hämäläinen

E-lomake

Aineistonkeruuseen käyttämäni e-lomake koostui seuraavista asioista. Tiedot löytyvät myös osoitteesta <https://elomake3.uta.fi/lomakkeet/8215/lomake.html>.

Mielikuvia ihmiskaupasta

Hei! Olen sosiaalipsykologian opiskelija ja teen Tampereen yliopistossa pro gradu -tutkielmaani. Kerään sitä varten mielikuvia ihmiskaupasta. Voit kirjoittaa kaiken, mitä aiheesta mieleesi tulee. Esimerkiksi mitä ymmärrät käsitteellä ihmiskauppa? Missä sitä tapahtuu vai tapahtuuko? Millaiset ihmiset siihen liittyvät? Näihin kysymyksiin ei kuitenkaan tarvitse vastata: pääajatus on kirjoittaa, mitä ihmiskauppa sinun mielestäsi tarkoittaa. Myös se, että et tiedä aiheesta mitään on tutkimuksen kannalta arvokasta tietoa: voit vastata vaikka vain yhdelläkin lauseella! Enimmäispituutta ei ole.

HUOM! ÄLÄ kerää tietoa esimerkiksi googlettamalla vastausta varten, sillä tarkoitus on tutkia tämänhetkistä käsitystäsi aiheesta!

Vastauksia ei tule näkemään kukaan muu kuin minä, ja niitä käytetään ainoastaan tutkielmaa varten. Valmiissa tutkielmassa tulee olemaan lainauksia vastauksista, mutta niin, ettei niistä voi tunnistaa vastaajaa. Kysymyksiä tai kommentteja tutkielmaa koskien voi lähettää osoitteeseen terhi.hamalainen@uta.fi tai lisätä tekstisi loppuun. Muistathan laittaa myös yhteystietosi, mikäli haluat vastauksen. Tutkimuksen on tarkoitus olla valmiina keväällä 2013.

Suuri kiitos vastauksestasi!

Vastaus:

Vastaajan ikä

Sukupuoli: nainen/mies

Oletko: opiskelija/työssäkäyvä/muu

LIITE 2: AINEISTONKERUUPYYNNÖT SÄHKÖPOSTILISTOILLE

Listat joille aineistonkeruupyyntö on lähetetty:

Interaktio (sosiaalipsykologia, sosiologia, sosiaaliantropologia)

Mentor (kasvatustiede)

Cortex (psykologia)

Salus (hoitotiede ja kansanterveystiede)

Kopula (suomen kieli)

Teema (suomen kirjallisuus ja yleinen kirjallisuustiede)

Lexica (vieraiden kielten opiskelijat)

Spatikka (ympäristöpolitiikka ja aluetiede)

Listat joille pyyntöä ei ole välitetty tai en ole varma, välittikö ylläpitäjä sen²⁸:

Reetorit (puheoppi ja logopedia)

Patina (historia)

Aatos (filosofia)

Tampereen Lääketieteen Kandidaattiseura TLK (lääketiede)

Johtamiskorkeakoulun ylioppilaat (JKY)

Vostok (tiedotusoppi)

ITU (Lastentarhanopettajat)

Kalma (matematiikan aineenopettajaopiskelijat)

Oka (luokanopettajaopiskelijat)

Iltakoulu (kansainvälinen politiikka ja valtio-oppi)

Tariffi (vakuutustiede)

Staabi (hallintotiede)

²⁸ Useimmat ylläpitäjät eivät vastanneet pyyntöön, jolloin en ollut varma, välittivätkö he viestin eteenpäin. Ainakin osa kuitenkin välitti sen, sillä sain vastauksia e-lomakkeeseen lähetettyäni viestin.

LIITE 3: ALKUPERÄISILMAISUJEN LUOKITTELU SISÄLLÖNANALYYSIN LUOKITUSJÄRJESTELMÄN MUKAAN

Naiset

Ihmiskauppa on järjestyneen rikollisuuden organisoimaa. (N12)	Rikollisuus liittyy ihmiskauppaan
Yleensä siihen liittyy rikollisuutta ja rahaa. (N2)	Rikollisuus liittyy ihmiskauppaan
Ihmiskaupasta tulee mieleen: (...) -järjestäytynyt rikollisuus (N20)	Rikollisuus liittyy ihmiskauppaan
(romanikerjäläiset) ansaitsemaan rahaa rikollisille. (N13)	Rikollisuus liittyy ihmiskauppaan
Ihmiskaupasta tulee mieleen epäoikeudenmukaisuus, epätasa-arvo ja kunnioituksen puute. (N35)	Muita ihmiskaupan piirteitä
mutta ihmisen kauppaaminen tuo mieleen vapaudenriiston, hyväksikäytön, alistamisen ja ihmisarvon lyttämisen. (N5)	Muita ihmiskaupan piirteitä
Ihmiskauppa liittyy mielestäni keskeisesti ihmisarvon käsitteeseen. Jollain tavalla se liittyy henkilökohtaiseen vapauteen, itsemääräysoikeuteen ja tasa-vertaiseen kohteluun (lain edessä). (N32)	Muita ihmiskaupan piirteitä
Ihmiskauppaan liittyy mielikuvissani juuri raakuus ja julmuus: ihmisistä ei välitetä. (N34)	Muita ihmiskaupan piirteitä
Myös omaisuutta voidaan takavarikoida laittomasti, ja muutenkin vaikeuttaa ihmisten mahdollisuuksia irtautua työstään, vaikka se näennäisesti olisikin mahdollista. (N25)	Uhrin hallintakeinot
Uhri ei pääse tilanteesta pakoan, koska ei tiedä, mistä apua saisi, ei osaa maan kieltä tai "työnantajat" pitävät hallussaan uhrin passia. (N9)	Uhrin hallintakeinot
Ihmiskauppa on hyväksi käyttöä, jolloin ihmisen vapautta rajoitetaan ja uhria saatetaan uhkailla ja pahoinpidellä, sillä ihmiskauppa on lain vastaista. (N37)	Uhrin hallintakeinot
Kotiin lähdön mahdollisuutta ei ehkä ole, jos työnantaja on takavarikoinut passin. (N27)	Uhrin hallintakeinot
Ihmiskaupan uhrit saattavat toimia henkisen tai fyysisen painostuksen, uhan tai väkivallan alla tai he eivät esimerkiksi tiedä oikeuksiaan esim huonon kielitaidon tai lukutaidottomuuden alla. (N32)	Uhrin hallintakeinot
Uhrit eivät saa töistään mainitsemisen arvoista palkkaa ja voivat joutua väkivallan tms. ikävien asioiden kohteeksi. Näin ollen ihmiskaupan uhreilla on kurjat oltavat eikä heidän elämänsä voi elämäksi edes kutsua. (N35)	Uhrin hallintakeinot
Usein kyseessä on se, että ihminen ei osaa kohdemaan kieltä eikä täten voi lähteä tilanteesta, jossa hänellä ei ole rahaa eikä mahdollisuutta kertoa kenellekään tilanteesta. (N34)	Uhrin hallintakeinot
Yksi ihmiskaupan piirre on se, että ihmiset maksavat "kuljettajilleen/kauppaajilleen", jotta pääsisivät huonoista oloista parempiin esimerkiksi Afrikan mantereelta Eurooppaan töihin. (N34)	Ihmiskauppa sekoittuu ihmissalakuljetukseen
En ole varma, tarkoittaako käsite todellisuudessa ihmisten ostamista ja myymistä, niinkun sen arkiajattelulla voisi ymmärtää. (N36)	Ihmisen osto ja myynti
Mielestäni ihmiskauppa on ihmisten kustannuksella käytyä kauppaa eli esimerkiksi sitä, että ihmisiä kaupataan seksityöläisinä. (N35)	Ihmisen osto ja myynti
Minulle käsite ihmiskauppa on kirjaimellisesti ihmisten myymistä, ihmisten esineellistämistä, ihmisen kiduttamista ja hyväksikäyttämistä. (N33)	Ihmisen osto ja myynti
Ihmiskauppa on ihmisten myymistä erinäisiin tarkoituksiin: työntekijöiksi kurjiin olosuhteisiin, seksuaalisesti hyväksikäytettäväksi. Suurin osa ihmiskaupan uhreista lienee kurjiin työoloihin pakotettuja. (N10)	Ihmisen osto ja myynti
Ihmiskaupasta mieleeni tulee se, että ihmisiä myydään vasten heidän omaa tahtoaan toisten ihmisten alistettavaksi, esimerkiksi seksityöntekijöiksi. (N24)	Ihmisen osto ja myynti
Ihmiskaupasta tulee päälimmäisenä mieleen juuri se, että ihmisiä kaupataan: että he eivät saa itse päättää tekemisistään, vaan joku hyötyy heistä. (N34)	Ihmisen osto ja myynti
Ihmiskauppa on käsittääkseni sitä, kun ihmistä hyödynnetään toisten ihmisten tai ryhmien tarkoituksiin ilman, että hän sitä haluaa tai ilman asianmukaista korvausta. (N9)	Taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen
Ihmiskaupassa käytetään hyväksi toisia ihmisiä, esimerkiksi seksuaalisesti tai taloudellisesti pakkotyötä teettämällä tai polkemalla työ- ja palkkaehtoja. (N27)	Taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen
Käsitän ihmiskaupan toiminnaksi, jossa ihmisiä annetaan toisen palvelukseen	Taloudellinen hyväksikäyttö ja

heidän oman tahtonsa vastaisesti tai huijaamalla heitä. Pääasiassa siis ymmärrän ihmiskaupan pakkotyönä, johon voi liittyä hyvin vakavia ihmisoikeusrikkoksia. (N28)	alistaminen
Miellän ihmiskaupaksi myös muunlaisen ihmisten "kustannuksella" tehdyn työn (esim. lapsityövoima), (N35)	Taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen
Ihmiskaupalla ymmärrän kuvion, missä tietty henkilö myy muiden ihmisten vartaloa tai palveluksia ilman, että itse myynnin kohteena olevalla on siihen mitään sanomista. (N3)	Taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen
Nyt näen ihmiskaupan laajasti ihmisen hyväksikäyttönä taloudellisesti, (N32)	Taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen
Ihmiskauppa tarkoittaa sitä, että toista ihmistä käytetään hyväksi ja sen avulla tehdään rahaa. Hyväksikäyttö voi olla seksuaalista tai se voi liittyä pakkotyöhön. (N21)	Taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen
Ihmiskauppa on sitä, kun ihmisen työvoimaa käytetään hyväksi ilman korvausta. Ihminen on ihmiskaupassa vaihdon välineenä eli työnantaja voi värvätä työntekijän tekemään itselleen töitä. Työnantaja voi esimerkiksi maksaa ihmisen perheelle, jotta ihminen ryhtyisi prostituoiduksi vastoin tahtoaan. (N37)	Taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen
joita houkutellaan muka töihin ja myydäänkin sitten eteenpäin esim. huoriksi. (N14)	Uhri huijattu mukaan tarjoamalla olematonta työtä tai muita mahdollisuuksia
(naisten) huijaaminen ulkomaille seksityöhön. (N28)	Uhri huijattu mukaan tarjoamalla olematonta työtä tai muita mahdollisuuksia
Ihmiskaupan uhreille on mahdollisesti huijattu, että pääsevät jonkinlaiseen työhön, josta saataviin tuloihin heillä ei olisi mahdollisuuksia kotimaassa. (N11)	Uhri huijattu mukaan tarjoamalla olematonta työtä tai muita mahdollisuuksia
Naisia esimerkiksi huijataan aivan toisenlaisella työnkuvalla lähtemään kotimaastaan, mutta todellisuudessa heitä odottaa prostituutio. (N12)	Uhri huijattu mukaan tarjoamalla olematonta työtä tai muita mahdollisuuksia
Usein uhria voidaan johtaa harhaan siten, että luvataan tie pois köyhyydestä tarjoamalla työpaikkaa ulkomailta, mutta tosiasiaa hän joutuikin ihmiskaupan uhriksi, jolloin joku muu hyötyy köyhän avuttomuudesta. (N37)	Uhri huijattu mukaan tarjoamalla olematonta työtä tai muita mahdollisuuksia
Yleensä ihmiskaupan uhrit eivät tiedä, millaisiin oloihin ovat tulossa. Esimerkiksi tyttöjä saatetaan houkutella tanssiopinnoilla, ja todellisuudessa he joutuvat seksityöläisiksi. (N27)	Uhri huijattu mukaan tarjoamalla olematonta työtä tai muita mahdollisuuksia
Usein ihmisiä huijataan tai pakotetaan mukaan, esimerkiksi seksityöläisten tapauksessa, jolloin nuoria naisia usein houkutellaan töihin esimerkiksi kampaamoihin tai kauneushoitoloihin, mutta todellisuudessa naisilta otetaan passit pois ja heidät työnnetään huoriksi kaduille. (N38)	Uhri huijattu mukaan tarjoamalla olematonta työtä tai muita mahdollisuuksia
Varmasti suhteellisen usein ihmiskaupasta tulee mieleen aasialais- ja afrikkalaisnaiset, joille on luvattu jotain työtä, mutta työhön myöntymisen jälkeen todellisuudessa heidät onkin viety täysin erilaiseen "työympäristöön" kuin mitä on aluksi luvattu. (N35)	Uhri huijattu mukaan tarjoamalla olematonta työtä tai muita mahdollisuuksia
Oletan myös, että ihmiskauppaa tapahtuu ennen kaikkea köyhemmissä maissa. (N13)	Tapahtuu jossakin muualla
Sitä tapahtuu mielestäni vieläkin maailmalla, Suomessa ei tietääkseni. (N2)	Tapahtuu jossakin muualla
On ollut epäilyksiä että Suomenkin kautta kuljetettaisiin ihmiskaupan uhreja. (N12)	Ihmiskauppa Suomessa
Ihmiskauppa Suomessa tuo mieleeni ensimmäisenä jutut itämaisista, esim.kiinalaisista ravintoloista, joissa on harjoitettu ihmiskauppaa. Työntekijöitä on käytetty käytännössä orjatyövoimana ja palkanmaksu on laiminlyöty. (...)Varmasti ihmiskauppaa tapahtuu myös Suomessa, mutta suhteellisen pienimuotoisesti. (N36)	Ihmiskauppa Suomessa
Ihmiskaupasta tulee ensimmäisenä mieleen hiljattain Tampereella paljastuneet itämaisten ravintoloiden tapaukset (N28)	Ihmiskauppa Suomessa
mutta ihmiskauppaa esiintyy laajasti myös nyky-yhteiskunnassa. Esimerkiksi Tampereella yksi aasialaistautainen ravintoloitsija sai tuomion ihmiskaupasta viime vuonna. (N32)	Ihmiskauppa Suomessa
Viime aikoina esillä on ollut muun muassa ihmiskauppautinen Tampereelta,	Ihmiskauppa Suomessa

(N34)	
Ihmiskauppaa tapahtuu varmasti kaikkialla, mutta sen yleisyys riippuu luultavasti paikasta. En usko, että joka maassa se olisi yhtä helppoa. (N5)	Ihmiskauppa on maailmanlaajuista
Ihmiskaupan yhdistää aina muihin maihin kuin länsimaisiin sivistysvaltioihin, mutta toisaalta on uutisoitu ihan ihmiskaupasta Tampereellakin. (...) Ensimmäisenä tulevat mieleen itä-Euroopan maat ja Aasia, mielikuvissani en esimerkiksi Afrikkaa heti ensimmäisenä yhdistä ihmiskauppaan vaikka asia on loppujen lopuksi varmaan jotain ihan muuta. (N8)	Ihmiskauppa on maailmanlaajuista
Ihmiskauppaa tapahtuu maailmalla joka paikassa. Ennen luulin, ettei sitä Suomessa ole, mutta nyt sitä on tullut jo monissa paikoin esiin meillä Tampereellakin. (N9)	Ihmiskauppa on maailmanlaajuista
Ihmiskauppaa tapahtuu ympäri maailmaa, maiden väleillä ja se on iso bisnes. (N37)	Ihmiskauppa on maailmanlaajuista
ja sitä tapahtuu kaikkialla maailmassa. Euroopan lisäksi Lähi-idän öljyvaltiot ovat tyypillinen paikka, mutta myös esim. Afrikka toimii paitsi kaupan lähtömaana, myös sen näyttämönä. (N27)	Ihmiskauppa on maailmanlaajuista
Ensisijainen mielikuva ihmiskaupasta on, että se tapahtuu jossain kaukana, lähinnä juuri kehitysmaissa tai kehittyvissä maissa. Ihmiskauppaa on kuitenkin myös Suomessa ja muissa länsimaissa. (N25)	Ihmiskauppa on maailmanlaajuista
Ensimmäinen mielikuva on, että sitä tapahtuu enimmäkseen Aasiassa ja yleensäkin kehitysmaissa. (...) Kun mietin asiaa tarkemmin, tulee mieleen, että ihmiskauppaa tapahtuu varmasti aivan kaikkialla, myös Suomessa ja sen lähimaissa (etenkin Itä-Euroopassa ja Baltian maissa). (N14)	Ihmiskauppa on maailmanlaajuista
Mielikuvissani ihmiskaupan uhrin tulevat entisistä itäblokin maista ja Aasiasta. (N12)	Uhrien liikkuvuus
Ihmiskauppa on myös ongelma Suomessa, vaikka siitä ei usein juuri puhuta. Erityisesti Virosta ja Venäjältä tuodaan (...) Suomeen. Suomea käytetään myös läpikulkumaana kun kuljetetaan lapsia ja naisia idästä länteen. (...)Kaikesta huolimatta käsitykseni mukaan Suomi on vielä kuitenkin joutunut kärsimään verrattuna moniin muihin Eurooppalaisiin(kin) maihin melko vähän ihmiskaupasta. (N21)	Uhrien liikkuvuus
Mielikuvissani ihmiskaupan uhri on itäisestä Euroopasta kotoisin oleva (...) joka viedään läntiseen Eurooppaan (N29)	Uhrien liikkuvuus
Maantieteellisesti ihmiskauppa tuo mieleeni itäisen Euroopan ja Aasian maat. Luulen, että ihmiskaupan uhrin ovat lähtöisin pääosin matalan elintason teollistuvista/kehittyvistä maista. He päätyvät ihmiskaupan uhreina korkeamman elintason maihin pohjoiselle tai läntiselle pallonpuoliskolle. (N36)	Uhrien liikkuvuus
Ihmiskauppaa ei tapahdu vain mannerten välillä (kuten äskeisessä esimerkissäni mainitsin), vaan se on ehkä stereotypia - yhtä hyvin ihmiskauppaa voi tapahtua mantereen tai vaikka maan sisällä. (N34)	Uhrien liikkuvuus
ja siitä kuinka (Albaniassa) köyhien kylien perheet kauppaavat tyttärensä eteenpäin Eurooppaan tai muihin maihin. (N33)	Uhrien liikkuvuus
Eli oman käsitykseni mukaan ihmiskaupalla tarkoitetaan lähinnä ihmisten kuljetusta paikkakunnasta, maasta ta maanosasta toiseen (N38)	Uhrien liikkuvuus
oman käsityksen mukaan tätä tapahtuu Lähi-Idässä, Afrikan maissa, Aasiassa... siis että nämä ihmiskaupan uhrin tulee näistä maista. sitten tietysti kohdemaita voi olla ihan Suomikin ja muu Eurooppa. (N17)	Uhrien liikkuvuus
Ensimmäinen ajatus on, että kyseessä on Baltian maista tulevista naisista, joita välitetään muualle Eurooppaan (myös muualle maailmaan) prostituution takia. (N19)	Uhrien liikkuvuus
Ihmiskauppaa tapahtuu varmaan ympäri maailman, mutta käsitteen liittäisin Aasian ja Afrikan maihin sekä Venäjälle. Aasialaisia, afrikkalaisia ja venäläisiä, (...) myydään länsimaihin (N24)	Uhrien liikkuvuus
ihmiskaupasta tulee mieleen lasten myynti työvoimaksi eism jonnekin tehtaisiin, (N17)	Lasten myynti työvoimaksi
Ihmiskaupasta tulee mieleen, että perheistä riistetään lapsia ja heitä kaupitellaan työvoimaksi. Olen myös kuullut, että nälkää näkevät köyhät perheet saattavat myydä lapsiaan rahaa ja ruokaa vastaan. (N7)	Lasten myynti työvoimaksi
Osa ihmiskaupan uhreista on myös lapsia. Hirvittävintä lienee myydä siepattuja	Lasten myynti seksityöhön

lapsia seksiorjiksi. Valkoiset lapset ovat kuulemma erityisen kysytyjä. (N10)	
Toisaalta voihan kyse olla myös esimerkiksi lasten laittomasta kaupallisluontoisesta adoptiosta, (N28)	Laiton adoptiokauppa
Omasta mielestäni myös lasten kauppaaminen adoptioon muuten kuin virallisen adoptiojärjestön kautta (esimerkiksi ryöstetyn lapsen myyminen uusille vanhemmille tai lasten ostaminen pimeästi lapsesta luopuvilta vanhemmilta) on eräänlaista ihmiskauppaa. (N38)	Laiton adoptiokauppa
Myös lapsia voidaan myydä laittomana adoptiona. (N5)	Laiton adoptiokauppa
Ihmiskauppa on käsitykseni mukaan esimerkiksi tyttöjen myymistä seksityöläisiksi joko yksityiseen käyttöön tai johonkin ilotaloon yms. (N5)	Myyminen seksityöhön
taikka sitten naisten myyminen prostituoiduiksi. (N17)	Myyminen seksityöhön
Ihmiskaupasta tulee ensimmäisenä mieleen tyttöjen ja naisten kauppaaminen, johon puolestaan liittyy valitettavan läheisesti seksuaalinen hyväksikäyttö ja seksityöntekijöiden välittäminen ja myyminen eri maihin. (N13)	Myyminen seksityöhön
Ihmiskauppaan saattaa liittyä myös prostituutia. (N25)	Prostituutio ja seksikauppa
Ensimmäisenä ja vahvimpana tulee mieleen seksikauppa ja prostituutio, jossa seksinostajan maksama korvaus ei mene ainakaan kokonaisuudessaan seksiä hänen kanssaan harjoittaneelle, vaan jollekin "ylemmälle" taholle. (N3)	Prostituutio ja seksikauppa
Ihmiskaupasta tulee ensimmäisenä mieleen varmasti vaan ne negatiivisimmat puolet ihmiskaupasta, eli prostituutioon liittyvä ihmiskauppa. (N8)	Prostituutio ja seksikauppa
Liitän siihen (ihmiskauppaan) usein seksin kauppaamisen. (N11)	Prostituutio ja seksikauppa
Kuvittelisin että ihmiskauppa liittyy ennen muuta prostituutioon, (N12)	Prostituutio ja seksikauppa
Perinteinen kuva omassa mielessäni on kuitenkin tuo prostituutio. (N19)	Prostituutio ja seksikauppa
Käsitykseni mukaan naiset joutuvat ihmiskaupan uhriksi esimerkiksi prostituoituina, paritettuina tai muuten hyväksikäytettyinä. (N36)	Prostituutio ja seksikauppa
Ihmiskaupasta tulee mieleen: (...) -prostituutio (...) -seksitaudit (N20)	Prostituutio ja seksikauppa
Toiseksi tulee mieleen prostituutio. (N22)	Prostituutio ja seksikauppa
On vaikea erotella omia mielikuvia ihmiskaupasta siitä mielikuvasta, joka minulla näyttää olevan prostituutiosta. (N29)	Vapaaehtoinen prostituutio liittyy ihmiskauppaan
Prostituution ja ihmiskaupan välinen yhteys on käsittäkseni yleensäkin ottaen aika läheinen. (N36)	Vapaaehtoinen prostituutio liittyy ihmiskauppaan
Kun prostituution takana on ihmiskauppaa, jossa ihmiset pakotetaan tähän työhön, se on jotain niin käsittämättömän kauheaa, ettei sitä sanoin voi kuvailla. (N34)	Tunteisiin liittyvät ilmaisut
Ihmiskaupasta tulee mieleeni negatiivinen fiba. (N5)	Tunteisiin liittyvät ilmaisut
Ennen tätä gradukyselyä olen aina ohittanut aiheen liian ahdistavana ja halunnut olla ajattelematta koko asiaa. (N12)	Tunteisiin liittyvät ilmaisut
Tällaiset kertomukset ovat herkkiä asioita minulle. On kamalaa miten joku saattaa riistää toisen vapauden rahasta. (N22)	Tunteisiin liittyvät ilmaisut
Ihmiskaupasta harvoin puhutaan ja sen vuoksi se saa minut puhumaan asiasta yhä enemmän sillä tällainen väärä suututtaa minua kovasti. (N33)	Tunteisiin liittyvät ilmaisut
Se tuntuu niin iskulta vasten kasvoja, vasten ihmisarvoa. Ehkä siksi että se on niin lähellä ja koskettaa myös Suomea. (N21)	Tunteisiin liittyvät ilmaisut
Ihmiskauppa ajatuksena on hyvin vastenmielinen ja ikävä. (N35)	Tunteisiin liittyvät ilmaisut
Ja tällä hetkellä suurin pelkoni on ihmiskaupan kohteeksi joutuminen. Jo pelkästään sana ihmiskauppa saa ihokarvani pystyyn. (...) Tämä aihe saa usein myös tunteei pintaan. (N33)	Tunteisiin liittyvät ilmaisut
Mielestäni ihmiskauppa on aina väärin oli sen kohteena kuka hyvänsä. (N35)	Moraaliin liittyvät ilmaisut
Ihmiskauppa on todella tuomittavaa eikä sitä tulisi tapahtua missään. (N9)	Moraaliin liittyvät ilmaisut
Kuitenkin ihmiskauppa on negatiivinen käsite ja sekä moraalinen että normien vastaista toimintaa. (N36)	Moraaliin liittyvät ilmaisut
Oletan, että yleensä ihmiskaupan uhrit (mutta myös "pomot") ovat ulkomaalaistaustaisia henkilöitä, joilla ei itsellään ole kunnollisia edellytyksiä (esim. kielitaito, toimeentulo, uskonto kieltää työssäkäynnin naisilta, huumeriippuvuus ja ylimääräisen rahantarve tms.) tulla muuten toimeen ja siksi ajautuvat tai ajetaan kiristämällä tai uhkailemalla tähän. (N3)	Köyhyys ja kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema edistävät uhriutumista
Mielikuvani on että ihmiskaupan uhrit ovat usein vähä osaisia joilla ei ole vaihtoehtoja. (N22)	Köyhyys ja kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema edistävät uhriutumista

Ihmiskaupan uhreiksi joutuvat tyypillisesti taloudellisesti ja sosiaalisesti heikossa asemassa olevat, usein nuoret naiset. (N27)	Köyhyys ja kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema edistävät uhriutumista
Veikkaisin, että ihmiskaupan kohteeksi joutuvat helpoiten kouluttamattomat ja köyhistä oloista tulevat naiset, (N8)	Köyhyys ja kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema edistävät uhriutumista
Varmaankin tätä tapahtuu eniten köyhemmissä maissa. Köyhyys ja koulutuksen puute myös estänevät ihmiskaupan uhreja hakemasta apua. (N10)	Köyhyys ja kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema edistävät uhriutumista
Ajattelen, että naiset joutuvat tilanteeseen vasten tahtoaan tai sitten huono taloudellinen tilanne ajaa heidät siihen. (N19)	Köyhyys ja kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema edistävät uhriutumista
Alkuun hän voi olla halukas lähtemään esimerkiksi toiseen maahan työhön, tai se tuntuu houkuttelevalta, koska hänellä ei välttämättä ole muuta vaihtoehtoa. (N9)	Köyhyys ja kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema edistävät uhriutumista
En ole täysin varma, mutta voisi ajatella ehkä niinkin, että ihmiskaupaan ei aina jouduta, vaan jotkut voivat haluta sen "kohteeksi" jos ei ole muutaakaan tapaa "tienata" tai elää. (N35)	Köyhyys ja kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema edistävät uhriutumista
Yksi olennaisista syistä ihmiskaupaan on ihmisten kurjat elinolot ja heidän kouluttamattomuutensa. (N34)	Köyhyys ja kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema edistävät uhriutumista
ja jotenkin uskoisin, että nimenomaan "paremman elämän toivossa". (N34)	Paremmen elämän etsintä
Omissa mielikuvissani uhri on henkilö, joka lähtee ehkä jopa vapaaehtoisesti etsimään parempaa elämää mutta jossain vaiheessa hänestä tulee ihmiskaupan uhri monien tekijöiden seurauksena. (N29)	Paremmen elämän etsintä
Ihmiskaupan tekijät hyödyntävät usein tätä toisen ihmisen ahdingkoa ja lupaavat parempaa elämää. (N9)	Paremmen elämän etsintä
lähtevät paremman elämän toivossa vieraaseen maahan, (N15)	Paremmen elämän etsintä
Tulevaisuus ja mahdollisuudet uskotaan paremmiksi, mutta todellisuus (tässä tapauksessa Euroopassa) on usein kuitenkin kurja, eivätkä olot ole juuri paremmat kuin aiemmassa kotipaikassa. (N34)	Paremmen elämän etsintä
En tiedä, kuinka hyvin tämä korreloi totuuden kanssa. (N29)	Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista
Hävettää oikein kuinka vähän tietoa minulla on siitä mitä ihmiskauppa oikeastaan tarkoittaa. Ei ole juuri mitään käsitystä siitä kuinka laajasta ilmiöstä on kysymys eli kuinka paljon ihmiskaupan uhreja on Euroopassa tai maailmanlaajuisesti. (N12)	Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista
En ole varma miten ihmiskauppa määritellään, (N5)	Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista
Sinänsä käsite ihmiskauppa on myös hieman epäselvä enkä osaisi yhdellä lauseella edes argumentoida, mitä se oikeasti on tai miten se määritellään. (N8)	Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista
Oma tietämykseni ihmiskaupasta on melko heikkoa. (N11)	Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista
tarkempaa käsitystä siitä, miten ihmiskauppa toimii käytännössä (ketkä sitä harrastaa ja miten), mulla ei oikeastaan ole. (N17)	Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista
Aluksi täytyy sanoa, että en oikeastaan tiedä, mitä ihmiskaupan käsitteellä varsinaisesti tarkoitetaan. (N36)	Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista
En tiedä ihmiskaupasta paljoakaan. (N14)	Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista
Oikeastaan en kuitenkaan tiedä ihmiskaupasta paljoakaan. (N22)	Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista
Ihmiskaupan stereotyyppiset uhrit ovat mielestäni itä-eurooppalaisia naisia joita myydään esim. prostituoiduiksi, (N15)	Uhreina naispuoliset henkilöt
erityisesti ja pääasiassa naisia, (N24)	Uhreina naispuoliset henkilöt
nuori ja viaton tyttö, (...) prostituoiduksi. (N29)	Uhreina naispuoliset henkilöt
Minulla on mielikuva, että suurin osa ihmiskaupan uhreista on naisia. (N26)	Uhreina naispuoliset henkilöt
tyttöjä ja naisia seksityöläisiksi (N21)	Uhreina naispuoliset henkilöt
sekä köyhistä maista kotoisin olevien nuorten naisten (N28)	Uhreina naispuoliset henkilöt
Mielikuvissani ihmiskaupan uhreja ovat esimerkiksi nuoret tytöt, (N14)	Uhreina naispuoliset henkilöt

Kuvittelisin että ihmiskauppa liittyy (...), mutta myös lapsikauppaan. (N12) tai aasialaisia, jotka (N15)	Uhrin muitakin kuin naisia Uhrin muitakin kuin naisia
Huomasin myös, että mielikuvissani ihmiskaupan uhri on aina nainen. Nuori tyttö, hieman ehkä naivi, joka ei pysty puolustamaan itseään. Todellisuus lienee toisenlainen, etenkin vähän koulutetut miehet saattanevat olla alttiita ihmiskaupalle. (N29)	Uhrin muitakin kuin naisia
Uskoakseni ja toivoakseni suomen kansalaisilla on melko pieni vaara joutua ihmiskaupan uhreiksi. Joskus kuitenkin kuulee huhuja nuorista reppureissaajista jotka ovat joutuneet kidnapatuiksi. (N21)	Uhrin muitakin kuin naisia
Ihmiskaupan kohteeksi tietenkin varmasti joutuvat myös miehet, mutta koen naisten olevan hyvin huonossa asemassa tässä suhteessa. (N33)	Uhrin muitakin kuin naisia
ja vaikka varmasti normaalisti ajatellaan, että sen kohteeksi joutuvat vain naiset niin mielestäni sen kohteena voivat olla ihan yhtä hyvin myös lapset ja miehet. (N35)	Uhrin muitakin kuin naisia
Tuntuu ettei poikiin kohdistuvasta ihmiskaupasta puhuta mediassa kovinkaan paljon. (N14)	Uhrin muitakin kuin naisia
Ulkomailla myös laittomat maahanmuuttajat ovat käsittääkseni merkittävässä osassa ihmiskaupassa, mutta en ole kuullut, että Suomessa toimijat olisivat laittomasti maassa. (N3)	Lailliset tai laittomat maahanmuuttajat uhreina
Ihmiskaupasta tulee mieleen: (...) -laiton siirtolaistyövoima (N20)	Lailliset tai laittomat maahanmuuttajat uhreina
Laiton maahanmuutto ei tarkoita samaa kuin ihmiskauppa, mutta ihmiskauppa voi usein liittyä laittomaan maahanmuuttoon. (N34)	Lailliset tai laittomat maahanmuuttajat uhreina
Ihmiskauppa liittyy varmasti edelleen prostituutioon mutta myös siirtolaisuuteen, erityisesti laittomaan sellaiseen. (N32)	Lailliset tai laittomat maahanmuuttajat uhreina
usein maahanmuuttajataustaiset tai laittomasti maassa oleivat työntekijät. (N38)	Lailliset tai laittomat maahanmuuttajat uhreina
Pääasiassa kuitenkin ajattelen siis, että ihmiskaupan "pomot" ovat parittajia tai myyjiä, jotka myyvät kohteikseen joutuneita ihmisiä eteen päin. (N35)	Kauppiaat
Kauppias on lipevä vanhempi mies, joka vähät välittää naisten tunteista - raha on tärkein. (N19)	Kauppiaat
En äkkiseltään pysty hahmottamaan, onko kyse yksittäisten ihmisten tai hyvin löyhästi organisoitujen yhteisöjen toiminnasta vai onko taustalla hyvin järjestäytyntä rikollisuutta. (N29)	Kauppiaat
Oletan, että yleensä ihmiskaupan uhrin (mutta myös "pomot") ovat ulkomaalaistaustaisia henkilöitä, joilla ei itsellään ole kunnollisia edellytyksiä (esim. kielitaito, toimeentulo, uskonto kieltää työssäkäynnin naisilta, huumeriippuvuus ja ylimääräisen rahantarve tms.) tulla muuten toimeen ja siksi ajautuvat tai ajetaan kiristämällä tai uhkailemalla tähän. (N3)	Kauppiaat
Orjuus ei ole koskaan loppunut, nykyään sitä on enemmän kuin koskaan. (N10)	Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen
Ihmiskauppa on tietyllä tavalla nykypäivän orjakaupaa. (N24)	Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen
Ihmiskauppa on modernia orjuutta, (N27)	Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen
yleensä kuitenkin jonkin asteisesta orjuudesta: ihmiskaupan uhriksi joutuneella ei ole asiassa omaa sananvaltaa, eikä hän saa pakkotyöstä välttämättä minkäänlaista palkkaa, mikä tietysti on tämän tapaisen ihmiskaupan motiivi. (N28)	Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen
Ihmiskauppa on nykyajan orjatyötä. (N30)	Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen
Jollain tapaa orjuudesta ei olla siis päästy vieläkään eroon. Nyt ihmisiä ei vain myydä toreilla kaikkien nähtävillä vaan se tehdään salaa kenenkään tietämättä, kunnes jos hyvin käy siitä jäädään jossain vaiheessa kiinni. (N22)	Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen
Nähtävästi mielikuvia ihmiskaupastani värittää kaksi asiaa: prostituutio ja orjuudenkaltainen työ. (N29)	Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen
Ihmiskaupasta tulee mieleen ennenkaikkea orjuus ja prostituutio. (N2)	Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen
lähdin X:ään X kuukaudeksi. Tämän periodin aikana kuulin paikallisilta tarinoita ihmiskaupasta (N33)	Tieto saatu paikallisilta

Luin puolivuotta sitten lehtijutun työstä ja tämän kaverista jotka päättivät lähteä kiertämään eurooppaa poikaystäviensä kanssa. Toinen työstä oli vasta hetki sitten tutustunut poikaystävänsä ennen matkaa. Ruotsin ja Norjan jälkeen he päätyivät Suomeen jossa pojat kertoivat tytöille suunnitelmista myydä heitä asiakkaille jotka halusivat seksiä. (N22)	Tieto saatu mediasta
Usein sarjoissa ihmiskaupaan liittyy ihmisten kuljettaminen esimerkiksi rekassa, ihmisten alistaminen ja jonkinlainen huijaus. (N11)	Tieto saatu mediasta
Noloa, että mielikuvat ihmiskaupasta tulevat elokuvista, joissa ihmisiä kuljetetaan pakettiauton perässä tai nuoret naiset ovat huumattuja seksityöläisiä. (N12)	Tieto saatu mediasta
Ensin mainitsemani kohtaan linkittyy myös muistikuva Lilja 4ever -leffasta, joka teki minuun aikanaan syvän vaikutuksen (ja johon ymmärryksen ihmiskauppa-käsitteestä hyvinkin pitkälti perustuu). (N13)	Tieto saatu mediasta
Käsitykseni ihmiskaupasta muotoutuu lähinnä televisiosta ja lehdistä tulevaan informaatioon. (N19)	Tieto saatu mediasta
Mielikuvani ihmiskaupasta rakentuu eniten mediasta ja uutisista kuulemiini asioihin (N15)	Tieto saatu mediasta
Uskon, että medialla ja kirjallisuudella on hyvin vahva rooli näiden mielikuvien muokkaamisessa. (N29)	Tieto saatu mediasta
Käsitettä alettiin kuitenkin käyttämään valtavirtajournalismissa enemmän noin viisi vuotta sitten ja oma käsitykseniikin laajeni. Myöskin Eva Biaudet (hänen toimiessaan EU:n jossain asiaan liittyvässä virassa) esiin nostamat asiat laajensivat käsitettä minulle. (N32)	Tieto saatu mediasta
Uhri voi joutua tekemään järkyttävän pitkiä työpäiviä, hänelle ei makseta oikeasti kunnollista palkkaa (jos maksetaan ollenkaan) ja hänen asumisestaan ei huolehdi. Uhri voi joutua todella huonoihin oloihin asumaan ja hänen elämäänsä ei kuulu muuta kuin suoranaista pakkotyötä. (N9)	Huono/olematon palkka ja pitkät työajat joihin ei usein voi vaikuttaa
tarkoituksena hyötyä ihmisistä alipalkattuna tai ilmaisena työvoimana. (...) Ihmiskaupan uhreja ovat myös esimerkiksi ravintoloissa tai tehtaissa toisinaan jopa ympäri vuorokauden väkisin pidetyt alipalkatut tai ilman palkkaa työskentelevät (N38)	Huono/olematon palkka ja pitkät työajat joihin ei usein voi vaikuttaa
Olisikohan esimerkiksi ihmisten tuominen "orjatyövoimaksi", huonolla palkalla ja kauheilla työajoilla, ihmiskauppaa? Ehkä. (N8)	Huono/olematon palkka ja pitkät työajat joihin ei usein voi vaikuttaa
Ihmiskauppa voi ilmetä esim. kolmannen maan tehtaissa omistajien maksaessa niin pikkiriikkistä palkkaa, ettei työntekijöiden ole mahdollista lähteä pois. (N25)	Huono/olematon palkka ja pitkät työajat joihin ei usein voi vaikuttaa
Ihmistä/hänen työpanostaan käytetään hyväksi usein minimaalista maksua vastaan, niin ettei uhri kykene vaikuttamaan työoloihinsa (esim. passi viety, ei tietämystä maan työlaista, ei kielitaitoa tms.) (N30)	Huono/olematon palkka ja pitkät työajat joihin ei usein voi vaikuttaa
Ihmiskauppaa voi olla se, että ihminen tuodaan esimerkiksi yhdestä maasta toiseen tekemään työtä, mutta hänelle ei makseta tästä (kunnan) palkkaa. (N34)	Huono/olematon palkka ja pitkät työajat joihin ei usein voi vaikuttaa
Epäinhimillisuus tässä yhteydessä tarkoittaa liian pitkiä työtunteja, liian pientä korvausta työstä ja esim. vapaa-ajanvieton rajoittamista. (N29)	Huono/olematon palkka ja pitkät työajat joihin ei usein voi vaikuttaa
Ilmiöön kuuluu kenties myös ihmisten hyväksikäyttämistä halpa -tai orjatyövoimana. (N12)	Huono/olematon palkka ja pitkät työajat joihin ei usein voi vaikuttaa
missä heidät pakotetaan työskentelemään epäinhimillisissä oloissa erittäin alhaisella palkalla. (N15)	Huono/olematon palkka ja pitkät työajat joihin ei usein voi vaikuttaa
Puhuttaessa ihmiskaupasta mieleen tulee pieni perheyrittys, joka pitää työntekijöitään epäinhimillisissä työolosuhteissa. (N29)	Esimerkkejä työstä
Ihmisiä tuodaan tekemään erilaisia töitä: on esimerkiksi ravintola- tai seksityöläisiä (N34)	Esimerkkejä työstä
Prostituution ohella esimerkiksi ravintoloissa ja "kotiapulaisissa". (N30)	Esimerkkejä työstä
Seuraavaksi ajattelin romanialaiskerjäläisiä, joista osa on voinut tulla Suomeen	Esimerkkejä työstä

ihmiskaupan kautta, (N13)	
Ajattelen, että maailmalla (esim. Aasiassa) ihmiskauppa on vielä räikeämpää kuin Suomessa esiin tulleet tapaukset ovat olleet. (...) Ei sillä, että Suomen tapaukset olisivat sen hyväksyttävämpiä, vaan mielestäni ne tulee suhteuttaa ympäröivään yhteiskuntaan. Suomessa ilmi tulleet tapaukset ovat meille yhtä järkyttäviä kuin vielä vakavemmat jossain köyhemmissä yhteiskunnissa. (N9)	Erot maiden välillä siinä mikä on ihmiskauppaa
Pohdin myös onko esimerkiksi elinkauppa jonkin sortin ihmiskauppaa? Siinähan kaupataan ihmisen osaa rahaa vastaan, joten voisin ajatella myös sen joksikin ihmiskaupan kategoriaksi. (N19)	Elinkauppa

Miehet

Ahdingossa ja huonossa elämäntilanteessa olevat ihmiset joutuvat turvautumaan esimerkiksi prostituutioon, jotta saisivat hankittua edes tyydyttävän elintason. (...) Esim. prostituoiduksi ihminen voi joutua maksaakseen velkansa; toisaalta tilanne on itseaiheutettua, toisaalta olosuhteiden pakosta se lienee monille ainoa varteenotettava vaihtoehto. (M6)	Vapaaehtoinen prostituutio liittyy ihmiskauppaan
Ensimmäisenä konkreettisenä esimerkkinä ihmiskaupasta tulee mieleen lomittuminen kansainvälisen prostituution kanssa. (...) Tämä ikävä tosiasia on häirinyt esimerkiksi Suomessa keskustelua seksikaupan kriminalisaation vaikutuksesta seksityöläisten turvallisuuteen. (M40)	Vapaaehtoinen prostituutio liittyy ihmiskauppaan
joista osa päättyy lopulta seksityöläiseksi ja parituksen uhriksi. (M40)	Prostituutio ja seksikauppa
Ihmiskaupasta tulee mieleeni ensimmäisenä orjat ja prostituoidut, tarkemmin oikeastaan sutenöörit. (M31)	Prostituutio ja seksikauppa
Kohdemaassa naiset pakotetaan jonkinlaisen prostituution harjoittamiseen. (M39)	Prostituutio ja seksikauppa
Varmaan selkeimmin mielikuva liittyy nais-prostituutioon; tuotetaan idästä nuoria naisia länteen ja paritetaan. (M4)	Prostituutio ja seksikauppa
Ihmiskaupassa on mielestäni kyse ihmisten kauppaamisesta, vaihtamisesta ja siirtämisestä tiettyihin tehtäviin. (M6)	Ihmisen osto ja myynti
Ihmisten ostamista ja myymistä vastoin heidän tahtoaan. (M26)	Ihmisen osto ja myynti
Määrittelisin ihmiskaupan toiminnaksi, jossa jokin taho (yksittäinen henkilö tai järjestö) myy yksilön vapauden ja itsemääräämisoikeuden vastoin tämän tahtoa kolmannelle osapuolelle rahallista, materiaalista tai muuta etua vastaan. (M39)	Ihmisen osto ja myynti
nuoria naisia houkuttellaan itä-Euroopasta "esiintyjiksi" länsi-Eurooppaan. Päättyvät pakotettuun prostituutioon. (M23)	Uhri huijattu mukaan tarjoamalla olematonta työtä tai muita mahdollisuuksia
prototyyppiksi nuorta naista, joka houkuttellaan kurjista sosioekonomisesta olosuhteista ihmiskauppaajien matkaan valheellisin lupauksin paremmasta elämästä kohdemaassa. (M39)	Köyhyys ja kouluttamattomuus tai muuten yhteiskunnallisesti heikko asema edistävät uhriutumista
Vähemmässä määrin työperäinen ihmiskauppa; tulee mieleen viimeaikaiset kiinalais-tapaukset kiinalaisravintoloissa. (M4)	Esimerkkejä työstä
Myös romanikerjäläisten ja (...) kohdalla on julkisuudessa puhuttu ihmiskaupasta. (M6)	Esimerkkejä työstä
thaimaalaiset marjanpoimijat Suomessa (M23)	Esimerkkejä työstä
Erona paskaduuni-malliseen palkkatyöhön se, että huonostakin työstä voi erota. En tee eroa siltä osin, millaiseen työhön uhri pakotetaan; ymmärrän ihmiskauppaan kuuluvan muutakin kuin sen kuuluisimman esimerkin, pakotetun seksityön. (M26)	Taloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen
(mielipide) ja hyvin riippuvainen median julkituomasta kuvasta. (M6)	Tieto saatu mediasta
Niin tiedotusvälineet kuin fiktiiviset lähteet (mm. elokuvat ja kirjallisuus) vaikuttavat konstruoivan ihmiskaupan uhrin stereotyyppiksi (M39)	Tieto saatu mediasta
En tiedä ihmiskaupan tarkkaa (virallista) määritelmää tai kuinka suuri ongelma se on nimenomaan Suomessa. (M26)	Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista
En ole tutustunut ihmiskaupan ilmiöihin sen tarkemmin, joten mielipiteeni on lähinnä "mutu-tuntumaa" (M6)	Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vaillinaista
Tuodaan maahan ja sitten pidätetään palkka määrittelemättömän kauan, verukkeena että pääsivät länteen/pois Kiinasta ja katettiin osa matkakuluista. (M4)	Uhrin hallintakeinot
ns. työnantajan asemassa oleva taho sitoo ihmiskaupan uhrin itseensä	Uhrin hallintakeinot

taloudellisin pakottein, ehkä myös henkisen ja fyysisen väkivallan avulla. (...Ylipäättään ihmiskaupassa vaikuttaisi rakentuvan tilanteita, joista uhrin on mahdotonta pyristellä irti ilman, että seuraus on jollakin tasolla hänelle epäedullinen. (M39)	
Jos ihmiskaupan uhri on tuotu laittomasti maahan, voi avun hakeminen olla hankalaa, sillä viranomaisten lähestyminen saattaisi johtaa maasta karkottamiseen. (M39)	Uhrin hallintakeinot
Usein ihmiskaupan uhrit joutuvat alistumaan kohtaloonsa, sillä paluu vanhaan on helposti mahdotonta ja pakeneminen työstä on vaikeaa. Yleensä länsimaihin tulleilla ihmisillä ei ole minkäänlaisia henkilöllisyyspapereita, jolloin muun työn tekeminen tai tavallinen eläminen tulee vaikeaksi. (M16)	Uhrin hallintakeinot
muuhun kuin prostituutioon kytkeytyvää ihmiskauppaa, joka koskettaa sekä miehiä että naisia. (M39)	Uhrit muitakin kuin naisia
Median tarjoaman mielikuvan mukaan ihmiskauppaa harjoittavat sekä yksittäiset rikolliset että suuremmat järjestäytyneet rikollisorganisaatiot, kuten japanilainen Yakuza. (M39)	Rikollisuus liittyy ihmiskaupaan
Toisaalta ihmiskauppa on käsitykseni mukaan yleensä varsin järjestäytyntä rikollisuutta, jonka kitkeminen mahdollisimman laajalti ja varhain estäisi sen juurtumisen entistä syvemmälle. (M26)	Rikollisuus liittyy ihmiskaupaan
Esimerkiksi Tampereelle työskentelemään tulleet kiinalaiset, joille ei maksettu suomen lakien mukaisia palkkoja oli määritelty ihmiskaupan uhreiksi. Toisaalta Kiinassa ks. tilanne olisi luokiteltu normaaliksi. (M6)	Erot maiden välillä siinä mikä on ihmiskauppaa
Naisten lisäksi prostituutioon liitetään alaikäisinä ihmiskaupattut tytöt ja pojat. (M39)	Lasten myynti seksityöhön
Uhreista ne, jotka siihen saadaan pakotettua tai huijattua. Kehittyneissä maissa ennen kaikkea maahanmuuttajat, jotka eivät tunne paikallista kieltä tai kulttuuria ja eivät osaa tai uskalla hakeutua poliisin suojelukseen. (M26)	Lailliset tai laittomat maahanmuuttajat uhreina
Asiakkaista ne, jotka eivät tiedä tai välitä muiden kaltoinkohtelusta. (M26)	Asiakkaat
Sutenööreistä tulee mieleen Itä-Euroopasta naisia kuljettavat kokaiiniaddiktit. (M31)	Kauppiaat
Kauppiaista ne, jotka eivät välitä toisten kaltoinkohtelusta. (M26)	Kauppiaat
En muista törmänneeni kertomuksiin, joissa ihmiskaupan harjoittajan toimintaan olisi suhtauduttu relativistisesti ja ymmärtäen, esimerkiksi niin, että ihmiskauppaja olisi ajautunut myymään toisia ihmisiä oman henkensä pitimiksi. (M39)	Kauppiaat
Köyhistä maista välitetään jatkuvasti nuoria rikkaampiin maihin, (M40)	Uhrien liikkuvuus
Ihmiskaupassa muun muassa Itä-Euroopan ja Afrikan maista houkutteellaan länsimaihin paremman elämän toivossa, mutta käytännössä heidät palkataan lähes tulkoon orjatyöhön muun muassa prostituoiduiksi. (M16)	Uhrien liikkuvuus
Kaikkialla. Vähemmän niissä maissa, joissa on toimiva poliisi- ja oikeuslaitos. Olettaisın yleisen elintason olevan melko hyvin käänteisessä korrelaatiossa ihmiskaupan kanssa. (M26)	Ihmiskauppa on maailmanlaajuista
Näissä tapauksissa on usein kyse orjuuden modernista ilmentymästä: ihmisiä tuodaan maahan tekemään epäinhimillisen pitkiä päiviä töitä joko täysin palkatta tai minimaalista korvausta vastaan. (M39)	Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen
Toki varmasti tapahtuu myös ns. pakkotyötä tai ihmiskauppaa johon uhri osallistuu pakon sanelemana, eikä niinkään "omasta valinnasta". Tällöin voisi puhua jo melkein pä orjuudesta. (M6)	Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen
Lähes synonyyminen orjakaupan kanssa, mutta erona orjuuteen se, että orjan status on laillisesti tunnustettu. (M26)	Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen
"Orjia" voi ajatella lähinnä klassisella tavalla, joka ei välttämättä ole nykyaikana ihan relevanttia (näin länsimaissa ainakaan). (M31)	Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen
deittimatkat Venäjälle, Ukrainaan jne. (M23)	Puoliso ulkomailta
ristiriitainen aihe: Thaimaalainen vaimo, ihmiskauppaa, onnen etsimistä, prostituutiota, huijausta vai rakkautta? (M23)	Puoliso ulkomailta

LIITE 4: AINEISTON SISÄLLÖNANALYYSIN TULOS

YLÄLUOKKA	ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAISU
<p>Ihmiskauppa on väestöisesti määrättäviä piirteitä</p>	<p>Ihmisen ostto ja myynti (9)</p>	<p>En ole varma, tarkoittaako käsite todellisuudessa ihmisten ostamista ja myymistä, ruokakauppa sen arkijajattelulla voisi ymmärtää. (N36)</p> <p>Mielestäni ihmiskauppa on ihmisten kustannuksella käytyä kauppaa eli esimerkiksi sitä, että ihmisiä kaupataan seksityöläisinä. (N35)</p> <p>Munulle käsite ihmiskauppa on kirjaimellisesti ihmisten myymistä, ihmisten esineellistämistä, ihmisten kiduttamista ja hyväksikäyttämistä. (N33)</p> <p>Ihmiskauppa on ihmisten myymistä erityisoin tarkoituksiin: työntekijäksi kurjiin olo-uhreihin, seksuaalisesti hyväksikäytettäviksi. Suurin osa ihmiskaupan uhreista lienee kurjiin työoloihin pakotettuja. (N10)</p> <p>Ihmiskaupasta mieleeni tulee se, että ihmisiä myydään vasten heidän omaa tahtoaan toisten ihmisten alistettavaksi, esimerkiksi seksityöntekijöiksi. (N24)</p> <p>Ihmiskaupasta tulee päälimmäisenä mieleen juuri se, että ihmisiä kaupataan: että he eivät saa itse päättää tekemisistään, vaan joku hyötyy heistä. (N34)</p> <p>Ihmiskaupassa on mielestäni kyse ihmisten kaupannista, vaihtamisesta ja siirtämisestä tiettyihin tehtäviin. (M6)</p> <p>Ihmisten ostamista ja myymistä vastoin heidän tahtoaan. (M26)</p> <p>Määrittäisin ihmiskaupan toiminnaksi, jossa jokin tahto (yksittäinen henkilö tai järjestö) myy yksilön vapauden ja itsensä määräämisoikeuden vastoin tämän tahtoa kolmannelle osapuolelle rahallista, materiaalista tai muuta etua vastaan. (M39)</p>
<p>Ihmiskauppa on väestöisesti määrättäviä piirteitä</p>	<p>Ihmiskauppa on kokonaan tai osittain rinnastettavissa orjuuteen (12)</p>	<p>Orjuus ei ole koskaan loppunut, nykyään sitä on enemmän kuin koskaan. (N10)</p> <p>Ihmiskauppa on tietyllä tavalla nykyään orjakauppaa. (N24)</p> <p>Ihmiskauppa on modernia orjuutta. (N27)</p> <p>Yleensä kuitenkin jonkin asteista orjuudesta: ihmiskaupan uhriksi joutuneella ei ole asiassa omaa sananvaltaa, eikä hän saa pakko-työtä välttämättä minkäänlaista palkkaa, mikä tietysti on tämän tapaisen ihmiskaupan motiivi. (N28)</p> <p>Ihmiskauppa on nykyään orjatyötä. (N30)</p> <p>Jollain tapaa orjuudesta ei olla siis päästy vielä kukaan eroon. Nyt ihmisiä ei vain myydä toisella kaikkien määrättävillä vaan se tehdään salaa kenenkään tietämättä, kunnes jos hyvin käy sitä jäädään, jossain vaiheessa kiinni. (N22)</p> <p>Nähtävästi mielikuvia ihmiskaupastani värittää kaksi asiaa: prostituutio ja orjuudenkaltaisen työ. (N29)</p> <p>Ihmiskaupasta tulee mieleen suhteellisesti orjuus ja prostituutio. (N2)</p> <p>Näissä tapauksissa on usein kyse orjuuden modernista ilmentymästä: ihmistä tuodaan maahan tekemään epäinhimillisen pitkiä päiviä töitä joko täysin palkkattuna: minimialista korvausta vastaan. (M39)</p> <p>Toki varmasti tapahtuu myös ns. pakko-työtä tai ihmiskauppaa johon uhri osallistuu pakon sanelemana, eikä niinkään "omasta valinnasta". Tällöin voisit puhua jomakin orjuudesta. (M6)</p> <p>Lähies synonyyminen orjakaupan kanssa, mutta erona orjuuteen se, että orjan status on laillisesti turmattu. (M6)</p> <p>"Orjia" voi ajatella lähinnä klassisella tavalla, joka ei välttämättä ole nykyäänkaan ihan relevanttia (näin läsnäollessa sinakaan). (M31)</p>

MIELIKUVAT IHMISKAAPASTA
PÄÄLUOKKA: Ihmiskauppa

YLÄLUOKKA

ALALUOKKA

ALKUPERÄISILMAISU

<p>Ihmiskauppaa yleisesti määrittäviä piirteitä</p>	<p>Jaloudellinen hyväksikäyttö ja alistaminen (9)</p>	<p>Ihmiskauppa on käsitteellisesti, kun ihmistä hyödynnetään toisten ihmisten tai ryhmien tarpeisiin ilman, että hän sitä haluaa tai ilman asianmukaisia korvauksia. (N9)</p> <p>Ihmiskaupassa käytetään hyväksi toisia ihmisiä, esimerkiksi seksuaalisesti tai taloudellisesti pakko-työtä teettämällä tai polkemalla työ- ja palkkaehtoja. (N27)</p> <p>Käsitteen ihmiskaupan toiminnaiksi, joissa ihmisellä annetaan toisen palvelukseen heidän omaan tahtonsa vastaisesti tai huijaamalla heitä. Pääasiassa siis ymmärrään ihmiskaupan pakko-työnä, johon voi liittyä hyvin valtavia ihmisiä oikeusrikkouksia. (N28)</p> <p>Miellään ihmiskaupaksi myös muunlaisen ihmisten "kustannuksella" tehdyn työn (esim. lapsityövoima), (N35)</p> <p>Ihmiskaupalla ymmärrään kuvion, missä tietty henkilö myy muuten ihmisten vastaltoa tai palveluksia ilman, että itse myynnin kohteena olevalla on siihen mitään sanoamista. (N3)</p> <p>Nyt näen ihmiskaupan laajasti ihmisen hyväksikäyttönä taloudellisesti, (N32)</p> <p>Ihmiskauppa tarkoittaa sitä, että toista ihmistä käytetään hyväksi ja sen avulla tehdään rahaa. Hyväksikäyttö voi olla seksuaalista tai se voi liittyä palkko-työhön. (N21)</p> <p>Ihmiskauppa on sitä, kun ihmisen työvoimaa käytetään hyväksi ilman korvausta. Ihminen on ihmiskaupassa vaihdon välineenä eli työantaja voi varvasta työmekijän tekemään itselleen töitä. Työnantaja voi esimerkiksi maksaa ihmisen perheelle, jotta ihmisen ryhtyisi prostituoiduksi vastoin tahtonsa. (N37)</p> <p>Erona paskadunni-malliseen palkko-työhön se, että huonostakin työstä voierota. En tee eroa siltä osin, millä se on työhön uhri pakotetaan, ymmärrään ihmiskauppaan kuuluvan muutakin kuin sen kuuluisimman esimerkin, pakotetun seksityön. (N26)</p>
<p>Muita ihmiskaupan piirteitä (4)</p>	<p>Ihmiskaupasta tulee mieleen epäoikeudenmukaisuus, epätasa-arvo ja kunnioituksen puute. (N35)</p> <p>mutta ihmisen kauppamiehen tuo mieleen vapaudenriiston, hyväksikäytön, alistamisen ja ihmisen lyttämisen. (N5)</p> <p>Ihmiskauppa liittyy mielestäni keskeisesti ihmisen kaupan käsitteeseen. Jollain tavalla se liittyy henkilökohtaiseen vapauteen, itsenäisyyteen oikeuteen ja tasa-vertaiseen kohteluun (lain edessä). (N32)</p> <p>Ihmiskauppaan liittyy mielestäni sama juuri raakaus ja julmuus: ihmisistä ei välitetä. (N34)</p>	

YLÄLUOKKA

ALALUOKKA

ALKUPERÄISILMAISU

	<p>Ihmiskauppa Suomessa (5)</p>	<p>On ollut epäilyksiä että Suomenkin kautta kuljetetaan ihmiskaupan uhreja. (N12)</p> <p>Ihmiskauppa Suomessa tuo mieleeni ensimmäisenä jutut itämaisista, esim. kiinalaisista ravintoloista, joissa on harjoitettu ihmiskaupaa. Työntekijöitä on käytetty kätyrimössä orjatyövoimana ja palkanmaksu on laiminlyöty. (...) Varmasti ihmiskaupaa tapahtuu myös Suomessa, mutta suhteellisen pienimuotoisesti. (N36)</p> <p>Ihmiskaupasta tulee ensimmäisenä mieleen hiljattain Tampereella paljastuneet itämaisten ravintoloiden tapaukset (N28) mutta ihmiskaupasta esiintyy laajasti myös nyky-yhteiskunnassa. Esimerkiksi Tampereella yksi asiainvaltuutettiin savatololaisista tuomion ihmiskaupasta viime vuonna. (N32)</p> <p>Viime aikoina esillä on ollut muun muassa ihmiskauppauutinen Tampereelta. (N34)</p>
<p>Missä ihmiskauppa tapahtuu</p>	<p>Ihmiskauppa on maailmanlaajuisia (8)</p>	<p>Ihmiskauppa tapahtuu varmasti kaikkialla, mutta sen yleisyys riippuu luultavasti paikasta. En usko, että joka maassa se olisi yhtä helppoa. (N5)</p> <p>Ihmiskaupan yhdistää aina muhinkin kuin länsimaisiin siviilityövaltoihin, mutta toisaalta on uutisoitu ihan ihmiskaupasta Tampereellakin. (...) Ensimmäisenä tulevan mieleen Itä-Eurooppaan maasta ja Aasia, mielekkäimmän esimerkiksi Afriikkaa heti ensimmäisenä yhdistäisi ihmiskauppaan valkossa onloppujen lopuksi varmaan jostain ihan muuta. (N8)</p> <p>Ihmiskauppa tapahtuu maailmalla joka paikassa. Ennen luulin, ettei sitä Suomessa ole, mutta nyt sitä on tullut jo monissa paikoin esin media Tampereellakin. (N9)</p> <p>Ihmiskauppa tapahtuu ympäri maailmaa, maiden välillä ja se on iso bisnes. (N37)</p> <p>Ja sitä tapahtuu kaikkialla maailmassa. Euroopan lisäksi Lähi-idän öljyvaltiot ovat tyyppillinen paikka, mutta myös esim. Afrika toimii paitsi kaupan lähtömaana, myös sen näyttämönä. (N27)</p> <p>Ensimmäinen mieleinen ihmiskaupasta on, että se tapahtuu jossain kaukana, lähinnä juuri kehitysmaissa tai kehittyvissä maissa. Ihmiskauppa on kuitenkin myös Suomessa ja muissa länsimaissa. (N25)</p> <p>Ensimmäinen mieleinen on, että sitä tapahtuu enimmäkseen Aasiassa ja yleensäkin kehitysmaissa. (...) Kun mietin asiaa tarkemmin, tulee mieleen, että ihmiskauppa tapahtuu varmasti aivan kaikkialla, myös Suomessa ja sen lähimaisissa (etenkin Itä-Euroopassa ja Baltian maissa). (N14)</p> <p>Kaikkialla. Vähemmän niissä maissa, joissa on toimiva poliisi- ja oikeuslaitos. Oletaisin yleisen elintason olevan melko hyvin käänteisessä korrelaatioissa ihmiskaupan kanssa. (M26)</p>

YLÄLUOKKA

ALALUOKKA

ALKUPERÄISILMAISU

	<p>Mielikuvissani ihmiskaupan uhrit tulevat entisistä itäblokin maista ja Aasiasta. (N12)</p> <p>Yhmiskauppa on myös ongelma Suomessa, vaikka sitä ei usein juuri puhuta. Erityisesti Virosta ja Venäjältä tuodaan (...) Suomeen. Suomea käytetään myös läpikulkuunsa kun kuljetetaan lapsia ja naisia idästä länteen. (...) Katsesta huolimatta käsitykseni mukaan Suomi on vielä kuitenkin joutunut kärsimään verettömän monin muhin Eurooppalaisiin (kin) maihin melko vähän ihmiskaupasta. (N21)</p> <p>Mielikuvissani ihmiskaupan uhrit on itäisestä Euroopasta kotoisin oleva (...) joka vietiään läntiseen Eurooppaan (N29)</p> <p>Maantieteellisesti ihmiskauppa tuo mieleeni itäisen Euroopan ja Aasian maat. Luulen, että ihmiskaupan uhrit ovat lähitoin pääosin matalan elintason teollistuvista kehittyvistä maista. He päätyvät ihmiskaupan uhreina korkeamman elintasoon maihin pohjoiselle tai läntiselle pallonpuoliskolle. (N36)</p> <p>Ihmiskauppa ei tapahdu vain maanarten välillä (kuten aikaisessa esitelmässäni mainitsin), vaan se on eheää stereotypia - yhtä hyvän ihmiskauppa voi tapahtua maantereen tai vaikkapa maan ja sisällä. (N34)</p> <p>Ei! oman käsitykseni mukaan ihmiskaupalla tarkoitetaan lähinnä ihmisten kuljetusta paikkakunnasta, maasta ja maanosasta toiseen. (N38)</p> <p>oman käsityksen mukaan sitä tapahtuu Läbi-Ildissä, Afrikan maissa, Aasiassa... siis että nämä ihmiskaupan uhrit tulee näistä maista, sitten tietysti kohdemaita voi olla ihan Suomikin ja muu Eurooppa. (N17)</p> <p>Ensimmäinen ajatus on, että kyseessä on Baltian maista tulevista naisista, joita välitetään muualle Eurooppaan (myös muualle maailmaan) prostituution takia. (N19)</p> <p>Ihmiskauppa tapahtuu varmaan ympäri maailman, mutta käsitteen liittäisin Aasian ja Afrikan maihin sekä Venäjälle. Aasialaisia, afrikkalaisia ja venäläisiä. (...) myydään länsimaihin (N24)</p> <p>Köyhistä maista välitetään jatkuvasti nuoria rikkaimpiin maihin, (N40)</p> <p>Ihmiskauppa muun muassa Itä-Euroopan ja Afrikan maista houkuttelee länsimaihin paremman elämän toivossa, mutta käytännössä heidät paljastaan lähäs talkoisiin muun muassa prostituutioksi. (M16)</p>
<p>Missä ihmiskauppa tapahtuu</p>	<p>Ajattelen, että maailmalla (esim. Aasiassa) ihmiskauppa on vielä raikeämpää kuin Suomessa, se eiin tulleet tapaukset ovat olleet. (...) E: sillä, että Suomen tapaukset olisivat sen hyväksyttävämpiä, vaan mielestäni ne tulee suljetuina ympäröivään yhteiskuntaan. Suomessa ilmi tulleet tapaukset ovat melko yhä järkyttäviä kuin vielä vakaavimmat jossa in köyhemmissä yhteiskunnissa. (N9)</p> <p>Esimerkiksi Tampereelle työskentelemään tulleet kiinalaiset, joille ei maksettu suomen lakien mukaisia palkkoja oli määrätty ihmiskaupan uhreiksi. Toisaalta Kiinassa ks: tilanne siltä huokseksi rommaksi. (M6)</p>
<p>Tapahtuu joissakin muualla (2)</p>	<p>Oletan myös, että ihmiskauppa tapahtuu ennen kaikkea köyhemmissä maissa. (N13)</p> <p>Sitä tapahtuu mielestäni vieläkin maailmalla, Suomessa ei tiedäkseni. (N2)</p>

MIELIKUVAT IHMISKAUPASTA
PALUOKKA: Ihmiskauppa

MIELIKUVAT IHMIKÄUPASTA
PÄÄLUOKKA: Ihmiskauppa

YLÄLUOKKA	ALÄLUOKKA	ALKUPERÄISILMAISU
	<p>Kauppiaat (7)</p>	<p>Pääasiassa kuitenkin ajartelen siis, että ihmiskaupan "pomot" ovat paritajia tai myyjiä, jotka myyvät kolmellekseen joutuneita ihmisiä gšeennpäin. (N35)</p> <p>Kauppiaat on lipevä vanhempi mies, joka vähät välittää naisten tunteista - raha on tärkein. (N19)</p> <p>En äkkiseltään pysty hahmottamaan, onko kyse yksittäisten ihmisten tai hyvin löyhästi organisoitujen yhteisöjen toiminnasta vai onko tautalla hyvin järjestäytyneitä rikollisuutta. (N29)</p> <p>Oletan, että yleensä ihmiskaupan uhatti (mutta myös "pomot") ovat ulkomaalaisia naisia henkilöitä, joilla ei itsellään ole kunnollisia edellytyksiä (esim. kieltäntö, toimentulo, uskonto kieltää työskälymän naisilla, huumeriippuvuus ja ylimääräisen rahantarve tms.) tulla muuten toimeen ja siksi ajautuvat tai ajetaan kiertämällä tai uhkailemalla tähän. (N13)</p> <p>Suten oireista tulee mieleen itä-Euroopasta naisia kuljettavat kolaitaiddit. (M31)</p> <p>Kauppiaista ne, jotka eivät välitä toisten kaltoinkohelusta. (M26)</p> <p>En muista tormanneeni kertomuksin, joissa ihmiskaupan harjoittajien toimintansa olisi suhtautunut relativistisesti ja ymmärtäen, esimerkiksi niin, että ihmiskauppajaja olisi ajautunut myymään toisia ihmisiä oman henkensä pitimiksi. (M39)</p>
	<p>Asiakkaat (1)</p>	<p>Asiakkaista ne, jotka eivät tiedä tai välitä muiden kaltoinkohelusta. (M26)</p>
<p>Ihmiskauppaan liittyviä henkilöitä: uhrit ja tekijät</p>	<p>Rikollisuus liittyy ihmiskauppaan (6)</p>	<p>Ihmiskauppa on järjestyneen rikollisuuden organisoimaa. (N12)</p> <p>Yleensä siihen liittyy rikollisuutta ja rahaa. (N2)</p> <p>Ihmiskaupasta tulee mieleen: (...) -järjestäytyneet rikollisuus (N20)</p> <p>(romani-kerjäläiset) ansaitsemaan rahaa rikollisille. (N13)</p> <p>Median tarjoaman mielikuvan mukaan ihmiskauppa harjoittavat sekä yksittäiset rikolliset että suuremmat järjestäytyneet rikollisorganisaatiot, kuten japanilainen Yakuza. (M39)</p> <p>Toisaalta ihmiskauppa on käsitteeksi mukaan yleensä varsin järjestäytyneitä rikollisuutta, jonka kitkeminen mahdollisimman laajalti ja vahvain estäjä sen juurtumisen entistä syvemmälle. (M26)</p>
	<p>Uureina naispuoliset henkilöt (7)</p>	<p>Ihmiskaupan stereotyyppiset uhrit ovat mielestäni itä-eurooppalaisia naisia, joita myydään esim. prostituoiduiksi, (N15)</p> <p>erityisesti ja pääasiassa naisia. (N24)</p> <p>nuori ja viaton tyttö, (...) prostituoiduksi. (N29)</p> <p>Minulla on mielikava, että suurin osa ihmiskaupan uhreista on naisia. (N26)</p> <p>tyttöjä ja naisia seksityöläisiksi (N21)</p> <p>seksä köyhistä maista kotoisin olevien nuorten naisten (N28)</p> <p>Mielikuvissani ihmiskaupan uhreja ovat esimerkiksi nuoret tytöt, (N14)</p>

YLÄLUOKKA	ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAISU
Ihmiskauppaan liittyviä henkilöitä: uhrit ja tekijät	Uhrit muutenkin kuin naisia (8)	<p>Kuvittelisin että ihmiskauppa liittyy (...), mutta myös lapsikauppaan. (N12) tai aasialaisia, jotka (N15) Huomasin myös, että mielikuvisani ihmiskaupan uhrit on aina nainen. Nuori tyttö, hieman ehkä pöyry, joka ei pysty puolustamaan itsensä. Todellisuus lienee toisenlainen, etenkin vähän koulutetu miehet saattanevat olla alhaisia ihmiskaupalla. (N29) Uskokseni ja toivokseni suomen kansalaisilla on melko pieni vaara joutua ihmiskaupan uhreiksi. Joskus kuitenkin kuulee huhuja nuorisareppureissaajista jotka ovat joutuneet kidnappatuiksi. (N21) Ihmiskauppaan kohteeksi tietenkin joutuvat myös miehet, mutta kokenneiden olevan hyvin huonossa asemassa tässä suhteessa. (N33) ja vaikka varmasti normaalisti ajatellaan, että sen kohteeksi joutuvat vain naiset niin mielestäni sen kohteena voivat olla ihan yhtä hyvin myös lapset ja miehet. (N35) Tuntuu ettei poikkein kohdistuvasta ihmiskaupasta puhuta mediassa kovinkaan paljon. (N14) muuhun kuin prostituutioon kytkötyvää ihmiskaupaa, joka koettelee sekä miehiä että naisia. (M39)</p>
Ihmiskauppaan liittyviä henkilöitä: uhrit ja tekijät	Lailiset tai laittomat maahanmuuttajat uhreina (6)	<p>Ulkomailla myös laittomat maahanmuuttajat ovat käsitällisesti merkittävässä osassa ihmiskaupassa, mutta en ole kuullut että Suomessa toimijat olisivat laittomasti maassa. (N3) Ihmiskaupasta tulee mieleen: (...) -laiton siirtolaistyövoima (N20) Laiton maahanmuutto ei tarkoitakaan maahanmuuttajia, vaan ihmiskauppa voi usein liittyä laittomaan maahanmuuttoon. (N34) Ihmiskauppa liittyy varmasti edelleen prostituutioon mutta myös siirtoläisyyteen, erityisesti laittomaan sellaiseen. (N32) us ein maahanmuuttajataustaiset tai laittomasti maassa olevat työntekijät. (N38) Uhreja ne, jotka siihen saadaan pakotettua tai huijattua. Kehätyneissä maissa ennen kaikkea maahanmuuttajat, jotka eivät tunne paikallista kieltä tai kulttuuria (M26)</p>
Ihmiskauppaan liittyviä henkilöitä: uhrit ja tekijät	Lasteen myynti työvoimaksi (2)	<p>Ihmiskaupasta tulee mieleen lasten myynti työvoimaksi esimerkiksi siemijonnekin tehtaisiin. (N17) Ihmiskaupasta tulee mieleen, että perheitä riistetään lapsia ja heitä kaupetellaan työvoimaksi. Olen myös kuullut, että nalkaa näkevät köyhät perheet saattavat myydä lapsiaan rahaa ja ruokaa vastaan. (N7)</p>
Ihmiskauppaan liittyviä henkilöitä: uhrit ja tekijät	Lasteen myynti seksityöhön (2)	<p>Osa ihmiskaupan uhreista on myös lapsia. Hirvittävinä lienee myydä siepattuja lapsia seksiohjeiksi. <u>Valkoiset lapset ovat kuulemma erittäin kysyttyjä.</u> (N10) Naisten lisäksi prostituutio on liitetään alaikäisiin ihmiskaupatut tytöt ja pojat. (M39)</p>

MIELIKUVAT IHMIKÄUPASTA
PAALUOKKA: Ihmiskauppa

YLÄLUOKKA

ALALUOKKA

Köyhyys ja kouluttamattomuus
tai muuten yhteiskunnallisesti
heikko asema edistävät
uhritunniä (10)

ALKUPERÄISILMAISU

Oletan, että yleensä ihmiskaupan uhrit (mutta myös "pomot") ovat ulkomaalaisista naisia henkilöitä, joilla ei itsellään ole kunnollisia edellytyksiä (esim. kielitaito, toimintatulo, uskonto kivaää työssäkäynnin näsiltä, huumoripöppövyys ja ylimääräisen rahantarve tms.) tulla muuten toimiseen ja siksi ajautuvat tai ajetaan kiristämällä tai uhkailemalla tähän. (N3)
Mielikuvani on että ihmiskaupan uhrit ovat usein vähä~~oisia~~ naisia, joilla ei ole vaihtoehtoja. (N22)
Ihmiskauupan uhreiksi joutuvat tyypillisesti taloudellisesti ja sosiaalisesti heikoissa asemassa olevat, usein nuoret naiset. (N27)
Vielkkäisin, että ihmiskaupan kolteeksi joutuvat helpoiten kouluttamattomat ja köyhissä oloissa tulevat naiset. (N8)
Varmaanakin täitä tapaituu eniten köyhemmissä maissa. Köyhyys ja koulutuksen puute myös estävät ihmiskaupan uhreja hakemasta apua. (N10)
Ajattelen, että naiset joutuvat tilanteeseen vasten tahtoaan tai sitten huono taloudellinen tilanne ajaa heidät siihen. (N19)
Alkuvun hän voi olla halukas lähtemään esimerkiksi toiseen maahan työhön, tai se tuntuu houkuttelevalta, koska hänellä ei välttämättä ole muuta vaihtoehtoa. (N9)
En ole täysin varma, mutta voisi ajatella ehkä niinkin, että ihmiskauppaan ei aina jouduta, vaan jotkut voivat haluta sen "kohteeksi" jos ei ole muutama tapaa "tseata" tai elää. (N35)
Yksi olennaisista tyistä ihmiskauppaan on ihmisten kurjat elinolot ja heidän kouluttamattomuutensa. (N34)
prototyypiksi nuorta naisia, joka houkuttelee kurgista sosioekonomisesta oloistaista ihmiskauppaajien matkaan valheellisin lupauksin paremmasta elämästä kohdeimaassa. (N39)

Uurit huijattu mukaan,
socioomalla olemattomia työtöitä tai
mahdollisuksia (9)

joita houkuttelee mukatoihin ja myydäkkin sitten eteenpäin esim. huoneksi. (N14)
(naisten) huijattaminen ulkomaille seksityöhön. (N28)
Ihmiskauupan uhreille on mahdollisesti huijattu, että pääs evätjonkinlaiseen työhön, jota saatarin tuloihin heillä ei olisi mahdollisuuksia kotimaassa. (N11)
Naisia esimerkiksi huijataan aivan toisenlaisella työkuvalla lähtemään kotimaastaan, mutta todellisuudessa sa beetä odottaa prostitutio. (N12)
Usein uhria voidaan johtaa hahtaan siten, että lupaantaa pois köyhydestä tarjoamalla työpaikkaa ulkomailta, mutta tosiasiassa hän joutuu ihmiskaupan uhriksi, jolloin jokin muu hyöty köyhän avuttomuudesta. (N37)
Yleensä ihmiskaupan uhrit eivät tiedä, millaisiin oloihin ovat tulossa. Esimerkiksi tyttöjä saatetaan houkuttaa tanssitopimolla, ja todellisuudessa he joutuvat seksityöläisiksi. (N27)
Usein ihmisiä huijataan tai pakotetaan mukaan, esimerkiksi kauppaamoihin tai kauneushoitoliin, mutta todellisuudessa naiset otetaan pois houkuttelemisesta esimerkiksi kaupoille. (N38)
Varmaasti sukiteellisen uuseen ihmiskaupasta tulee mieleen aasialais- ja afrikkalaiset, joille on luvattu jotain työtä, mutta työhön myötenymisen jälkeen todellisuudessa heidät onkin viety täysin erilaiseen "työympäristöön" kuin mitä on aluksi luvattu. (N35)
nuoria naisia houkuttelee ~~ihä-Eurooppaan~~ "esiintyjiksi" ~~länsi-Eurooppaan~~. ~~Päätyvät pakotettuun prostititioon.~~ (M23)

Uuritunnieseen ja uhritiden
jatkuamiseen johtavia seikkoja

YLÄLUOKKA

ALALUOKKA

ALKUPERÄISILMAISU

<p>Uhritutuminen ja uhrinuden jatkuumiseen johtavia seikkoja</p>	<p>Uhrin hallintakeino (11)</p>	<p>Myyös omaisuutta voidaan talovarikoita laittomasti, ja muutenkin vaikeuttaa ihmisten mahdollisuuksia irtautua työstään, vaikka se näennäisesti olisiikin mahdollista. (N25)</p> <p>Uhrin ei pääse tilanteesta pakoon, koska ei tiedä, mistä apua saisi, ei osaa maan kieltä tai "työomatkat" pitävät hallussaan uhrin paissa. (N9)</p> <p>Ihmiskauppa on hyväksi käsitettävä, jolloin ihmisen vapauttaminen ja uhrin saattaminen uhkailuun ja pahoinpitelyllä, sillä ihmiskauppa on lain vastainen. (N37)</p> <p>Kotiin lähden mahdollisuutta ei ehkä ole, jos työnantaja on takavarikoimut passin. (N27)</p> <p>Ihmiskaupan uhrin saavat toimia henkisen tai fyysisen painostuksen, uhan tai väkivallan alla tai he eivät esimerkiksi tiedä oikeuksiansa epähuuonon kielitaidon tai lukutaidottomuuden alla. (N32)</p> <p>Uhrin ei voi saada toistaiseksi eniten arvoista palkkaa ja voivat joutua väkivallan tmn. ikävien asioiden kohteeksi. Näin ollen ihmiskaupan uhreilla on kurtat oltaavat eikä heidän elämänsä voi elämänsä edes kutsua. (N35)</p> <p>Usein kysessä on se, että ihminen ei osaa koidemman: kieltä eikä hänen voi lähteä tilanteesta, jossa hänellä ei ole rahaa eikä mahdollisuutta kertoa kenellekään tilanteesta. (N34)</p> <p>Tuodaan maahan ja sitten pidetään palkka määrittämättömän kauan, varukseensa että päättävät lähteä pois Kiinasta ja katettiin o sa matkakuuluista. (M4)</p> <p>ms. työnantajan asemassa oleva taho sitoo ihmiskaupan uhrin itsensä taloudellisiin pakottein, ehkä myös henkisen ja fyysisen väkivallan avulla. (...) Ylipäänsä ihmiskaupassa vaikuttaisi rakentuvan tilanteita, joista uhrin on mahdollonta pyrittäällä irti ilmaan, että seuras on jollakin tasolla häneille epäselvään. (M39)</p> <p>Jos ihmiskaupan uhrin on tuotu laittomasti maahan, voi avun hakemiseen olla hankalaa, sillä viennomaisien lähestyminen saattaisi johtaa maasta karkotukseen. (M39)</p> <p>Usein ihmiskaupan uhrin joutuvat alustamaan kohtalonsa, sillä paluu vanhaan on helposti mahdollonta ja pakeneminen työstä on vaikeaa. Yleensä länsimäihin tulleilla ihmisillä ei ole minikäänlaisia henkilökohtaisia suhteita, jolloin muun työn tekeminen tai tavallinen elämän on tulee vaikeaksi. (M16)</p>
	<p>Parempaan elämään etsintä (5)</p>	<p>ja jotenkin uskoisin, että nimenomaan "parempaan elämään toivossa". (N34)</p> <p>Omissa mielikuvissani uhrin on henkilö, jolla lähtee ehkä jopa vapaaehtoisesti etsimään parempaa elämää mutta josta on vaikeaa saada hänestä tulleita ihmiskaupan uhrin monien tekijöiden seurauksena. (N29)</p> <p>Ihmiskaupan tekijät hyödyntävät usein tätä toisen ihmisen ahdistusta ja lupaavat parempaa elämää. (N9)</p> <p>lähtevät parempaan elämään toivossa viereiseen maahan. (N15)</p> <p>Tulevaisuus ja mahdollisuudet uskotaan paremmiksi, mutta todellisuus (tässä tapauksessa Euroopassa) on usein kuitenkin kurja, eivätkä olot ole juuri paremmat kuin aiemmassa kotipaikassa. (N34)</p>

YLÄLUOKKA	ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAISU
<p>Työperäinen ihmiskauppa</p>	<p>Huono/olematon palkka ja pitkät työpajat joihin ei usein voi itse vaikuttaa (9)</p>	<p>ALKUPERÄISILMAISU</p> <p>Uhrin voijoutuat tekemään järkyttävän pitkä työpäiviä, hänelle ei makseta oikeasti kunnollista palkkaa. (Jog maksetaan ollenkaan.) ja hänen asumisestaan ei huolehdita. Uhrin voijortus todella huonoin oloihin asumaan, ja hänen elämäänsä ei kuulu muuta kuin suoramaita palkkoyötä. (N9)</p> <p>tarkoituksena hyötyä ihmistä alipalkattuna tai ilmaisena työvoimana. (...) Ihmiskupan uhreja ovat myös esimerkiksi ravintoloissa tai tehtaissa toisinaan jopa ympäri vuorokauden väkisin pidetyt alipalkatut tai ilman palkkaa työskentelevät (N38)</p> <p>Ollisikohan esimerkiksi ihmisten tuomanen "oijatyövoimaksi", huonolla palkalla ja kauheilla työajoilla, ihmiskavppas? Ehkä. (N8)</p> <p>Ihmiskavppa voi ilmeis esim. kolmannen maan tehtaissa omistajien maksees anin pikbirittikkisä palkkaa, ettei työntekijöiden ole mahdollista lähtee pois. (N25)</p> <p>Ihmistä/hänen työpanostaan käytetään hyväksi usein mainimaalista maksus vastaan, niin ettei ubri kykene vaikuttamaan työoloihinsa (esim. passi viety, ei tietämystä maan työolasta, ei kieltätoa tms.) (N30)</p> <p>Ihmiskavppaa voi olla se, että ihminen tuodaan esimerkiksi yhdestä maasta toiseen tekemään työtä, mutta hänelle ei makseta tästä (kunnan) palkkaa. (N34)</p> <p>Epäinhimillisyys tässä yhteydessä tarkoittaa liian pitkiä työuntja, liian pientä korvauts työstä ja esim. vapaa-ajanvieton rajoittamista. (N29)</p> <p>Ihmion kuulua kenties myös ihmisten hyväksikäyttämisiä halpa-jai oijatyövoimana. (N12)</p> <p>missä heidät pakoetaan työskentelemään epäinhimillisissä oloissa erittäin alhaisella palkalla. (N15)</p> <p>ALALUOKKA</p> <p>Esimerkiksi työstä (?)</p> <p>Puhuttaessa ihmiskaupasta mieleen tulee pieni perheyryitys, joka pitää työntekejoihin: epäinhimillisissä työoloouhteissa. (N29)</p> <p>Ihmisiä tuodaan tekemään erilaisia töitä: on esimerkiksi ravintola- tai seksityöläisiä (N34)</p> <p>ROASTIITUION OHJELLA ESIMERKIKSI RAVINTOLOISSA JA "KOTIAPULAINISSA". (N30)</p> <p>Seuraavaksi ajattelin romaansalaiskärjäläisiä, joista osa on voimat tulla Suomen ihmiskaupan kautta. (N13)</p> <p>Vähemmässä määrin työperäinen ihmiskauppa, tulee mieleen viimeaikaiset kiinalais-ispakuset kiinalaisravintoloissa. (M4)</p> <p>Myös romani-kärjäläisten ja (...) kohdalla on julkisudessa puhuttu ihmiskaupasta. (M6)</p> <p>thaimaalaiset marjampoimijat Suomessa (M23)</p>

YLÄLUOKKA	ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAISU
	<p>Prostituutio ja seksikauppa (13)</p>	<p>Ihmiskauppaan saattaa liittyä myös prostituutio. (N25) Ensimmäisenä ja vahvimpana tulee mieleen seksikauppa ja prostituutio, jossa seksinostajan maksama korvaus ei mene asiakkaan kokonaistulokseen, vaan jollekin ”ylemmälle” taholle. (N3) Ihmiskaupasta tulee ensimmäisenä mieleen varmasti vaan ne negatiivisimmat puolet ihmiskaupasta, eli prostituutioon liittyvä ihmiskauppa. (N8) Liitin siihen (ihmiskauppa) usein seksin kauppauksen. (N11) Kuvittelin että ihmiskauppa liittyy ennen muuta prostituutioon. (N12) Perinteinen kuva omaisuusmieheksi on kuitenkin tuo prostituutio. (N19) Käsitteiksi mullaan naiset joutuvat ihmiskaupan uhriksi esimerkiksi prostituutioina, partietuina tai muuten hyväksikäytettyinä. (N36) Ihmiskaupasta tulee mieleen: (...)prostituutio (...)seksityöt. (N20) Toiseksi tulee mieleen prostituutio. (N22) Joista osa päättyi lopulta seksityöläiseksi ja partien uhriksi. (M40) Ihmiskaupasta tulee mieleeni ensimmäisenä orjat ja prostituoidut, tarkemmin oikeastaan sutenöörit. (M31) Kohdemaas: naiset pakotettiin jonkinlaisen prostituution harjoittamiseen. (M39) Varmaan selkeimmin mielestäni liittyy nair-prostituutioon; tuotetaan idästä nuoria naisia länteen ja paritetaan. (M4)</p>
<p>Seksikauppa</p>	<p>Vapasehtoinen prostituutio liittyy ihmiskauppaan (4)</p>	<p>On vaikea erotella omia mielikuvia ihmiskaupasta sitä mieltä, jota on, joka muilla näyttäisi olevan prostituutioista. (N29) Prostituutio ja ihmiskaupan välinen yhteys on käsitteellisesti yleensäkin otteen aika lähinen. (N36) Abdingossa ja huonossa elämäntilanteessa olevat ihmiset joutuvat turvautumaan esimerkiksi prostituutioon, jotta saisivat hankittua edes tyydyttävän elintason. (...) Esim. prostituoiduksi ihminen voi joutua maksakseen velkansa toisalla tilallaan on itsenäisyys, toisaalta olotilanteiden pakosta selitnee monille ainoa varteenotettava vaihtoehto. (M16) Ensimmäisenä konkreettisia esimerkkejä ihmiskaupasta tulee mieleen lormittuminen kansainvälisen prostituution kanssa. (...) Tämä ikävä tosiasia on häirinnyt esimerkiksi Suomessa keskustelua seksikaupan kriminalisatiosta vaikutuksesta seksityöläisten turvallisuuteen. (M40)</p>
	<p>Myyminen seksityöhön (3)</p>	<p>Ihmiskauppa on käsitykseni mukaan esimerkiksi tyttöjen myymistä seksityöläisiksi joko yksityiseen käyttöön tai johonkin liitoon yms. (N5) tulkitsin naisten myymisen prostituoiduksi. (N17) Ihmiskaupasta tulee ensimmäisenä mieleen tyttöjen ja naisten kauppaaminen, johon puolestaan liittyy valittavan läheisesti seksuaalinen hyväksikäyttö ja seksityöntekijöiden välittäminen ja myyminen eri maihin. (N13)</p>

MIELIKUVAT IHMISKAPASTA
PALUOKKA: Ihmiskupan alajit

YLÄLUOKKA	ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAISU
Maut lajit	Elinkauppa (1)	Pohdin myös onko esimerkiksi elinkauppa jonkin sortin ihmiskauppaa? Siinäkin kaupataan ihmisen osaa rahaa vastaan, joten voisikin ajatella myös sen joksikin ihmiskaupan kategoriaksi. (N19)
	Laiton adoptiokauppa (3)	Toisaalta voihan kysyä myös esimerkiksi lasten laittomasta kaupallisesta adoptiosta. (N28) Oman mielestäni myös lasten kauppainen adoptio on muuten kuin virallisen adoptiojärjestön kautta (esimerkiksi ryöstetyt lapset myyminen uusille vanhemmille tai lasten ostaminen pimeästi lapsista luopuvilta vanhemmilta) on eräänlaisia ihmiskauppaa. (N38) Myös lapsia voidaan myydä laittomana adoptiona. (N5)
	Puoliso ulkomailla (2)	deittimatkat Venäjälle, Ukrainaan jne. (M25) ristiritäinen aihe: Thaimaalainen vaimo, ihmiskauppa, orjan etsimistä, prostituutiota, huijausta vai rakkautta? (M23)

YLÄLUOKKA	ALALUOKKA	ALKUPERÄISILMAISU
<p>Tieto</p>	<p>Tieto saatu mediasta (10)</p> <p>Vastaajan tieto ihmiskaupasta on vailla maista (11)</p>	<p>Lain puolelta siitä, miten lehtijuttu työstä ja tämän kaavanista josta päättivät lähtee kiertämään eurooppaa polkaystävien kanssa. Toimen työstä oli vasta heikki siten tutustunut polkaystävien kanssa. Ruotsin ja Norjan jälkeen he päätyivät Suomeen jossa pojat kertoivat työstään suunitelmista myöskin heitä asiakkailla jotka halusivat seksiä. (N22)</p> <p>Usain sarjoissa ihmiskaupasta liittyy ihmisten kuljettaminen esimerkiksi rekasta, ihmisten alistaminen ja jonkinlainen huijaus. (N11)</p> <p>Noloa, että mielikuvat ihmiskaupasta tulevat elokuvista, joissa ihmisiä kuljetetaan pakettinauton perässä tai nuorenaiset ovat huurnattuja ja seksityöläisiä. (N12)</p> <p>Ensin mainitsi ansain kohtaan liittyvä myös muistikuva Lulla 4ever -leffasta, joka teki minun aikanaan syvän vaikutuksen (ja johon ymmärryksenä ihmiskauppa-käsitteessä hyvinkin pitkälti perustuu). (N13)</p> <p>Käsitykseni ihmiskaupasta muotoutuu lähinnä televisiota ja lehdistä tulevaan informaatioon. (N19)</p> <p>Mielikuvani ihmiskaupasta rakentuu eniten mediasta ja uutisista kullekin asioidin (N15)</p> <p>Uskon, että medially ja kirjallisuudella on hyvin värvä rooli näiden mielikuvien muodokkumisessa. (N29)</p> <p>Käsitteitä alettiin kuitenkin käyttämään valtavirtajournalismissa ennen kuin nouta viisi vuotta sitten ja omakäsityksenikin laajeni. Myöskin Eva Björkstén (hänen toimissaan EU:n jossain asiaan liittyvässä virassa) esitin noitamat asiat laajensivag käsitettä minulle. (N32)</p> <p>(mielipide) ja hyvin riippuvan median julkitu omasta kuvasta. (M6)</p> <p>Niin tiedotusvälineet kuin fiktiiviset lähteet (mm. elokuvat ja kirjallisuus) vaikuttavat konstruoivan ihmiskaupan ulkin stereotyyppiksi (M39)</p> <p>En tiedä, kuinka hyvin tämä korreloi totuuden kanssa. (N29)</p> <p>Hävettää oikein kuinka väliä tietos minulla on siitä mitä ihmiskauppa oikeastaan tarkoittaa. Ei ole juuri mitään käsitystä siitä kuinka laajasta ilmiöstä on kyse myöskin eli kuinka paljon ihmiskaupan ulreja ja Euroopassa tai maailmanlaajuisesti. (N12)</p> <p>En ole varma miten ihmiskauppa määritellään. (N5)</p> <p>Sinänsä käsite ihmiskauppa on myös hieman epäselvä enkä osasi yhdellä lauseella edes argumentoida, mitä se oikeasti on tai miten se määritellään. (N8)</p> <p>Oma tietämykseni ihmiskaupasta on melko heikko. (N11)</p> <p>tiukempaa käsitystä siitä, miten ihmiskauppa toimii käytännössä (tehtä sitä harastaa ja miten), mutta ei oikeastaan ole. (N17)</p> <p>Aluksi täytyy sanoa, että en oikeastaan tiedä, mitä ihmiskauppa: käsitteellä varsinisesti tarkoitetaan. (N36)</p> <p>En tiedä ihmiskaupasta paljoakaan. (N14)</p> <p>Oikeastaan en kuitenkaan tiedä ihmiskaupasta paljoakaan. (N22)</p> <p>En tiedä ihmiskaupan tarkkaa (virallista) määritelmää tai kuinka suuri ongelma se on nimenomaan Suomessa. (N26)</p> <p>En ole tutustunut ihmiskaupan ilmiöihin sen tarkemmin, joten mielipiteeni on lähinnä "mutu-tuntua" (M6)</p>
<p>Tunteet ja moraalit</p>	<p>Tieto saatu paikallisista (1)</p> <p>Tunteisiin liittyy ihmiskaut (8)</p> <p>Moraalisiin liittyvät ilmaisu (3)</p>	<p>lähden X:ään X kuulaudeksi. Tämän perioodin aikana kuulin paikallisilta tarinoita ihmiskaupasta (N33)</p> <p>Kun pro stituiton takana on ihmiskauppa, jossa ihmiset pakotetaan tähän työhön, se on jostain niin käsittämättömän kauheaa, ettei sitä sanoin voi kuvailla. (N34)</p> <p>Ihmiskaupasta tulee mieleeni negatiivinen fiiba. (N5)</p> <p>Ennen tätä gradukyselyä olen aina o bitannut aiheen liian ahdistavana ja halunnut olla ajattelemtatta koko asiaa. (N12)</p> <p>Tällaiset kertomukset ovat herkkiä asioita minulle. On kamalaa miten joku saattaa riistää toisen vapauden rahansta (N22)</p> <p>Ihmiskaupasta harvoin puhutaan ja sen vuoksi se saa minut puhumaan asiasta yhä enemmän sillä tällainen vääritys suuttua minua kovasti. (N33)</p> <p>Se tuntuu niin tiukalta vastenkasvoja, vasten ihmisarvoa. Ehkä siksi että se on niin lähellä ja koskettua myös Suomea. (N21)</p> <p>Ihmiskauppa ajatuksena on hyvin vastenmielinen ja ikävä. (N35)</p> <p>Ja tällä heikkellä suurin pelkoni on ihmiskaupan kohteeksi joutuminen. Jo pelkistään sana ihmiskauppa saa ihobarvani pyryttyn. (...) Tämä aihe saa usein myös tunteeni pintaan. (N33)</p> <p>Moraalisiin ihmiskauppa on aina väärin, eli se on kokeena kuka hyvänsä. (N35)</p> <p>Ihmiskauppa on todella tuomitavaa eikä sitä tulisi tapahtua missään. (N9)</p> <p>Kuitenkin ihmiskauppa on negatiivinen käsite ja se ei moraalin että normien vastaista toimintaa. (N36)</p>

LIITE 5: LISÄTIETOA IHMISKAUPASTA KIINNOSTUNEILLE

Seuraavia teoksia en ole käyttänyt tutkielmassani lähteinä, mutta olen tutustunut niihin. Osa on kokonaan fiktiota, osa fiktiota perustuen tositapahtumiin ja osa tietokirjallisuutta/dokumentteja. Listan perusteella voi myös saada jonkinlaisen kuvan siitä, millaista tietoa ihmiskaupasta tuotetaan erityisesti fiktiona.

Painetut teokset

Airaksinen, Jaana (2006) Vailla varjoa. Helsinki: Like Kustannus Oy.

Aromaa, Kauko & Jokinen, Anniina & Ollus, Natalia (2011) Trafficking for Forced Labour and Labour Exploitation in Finland, Poland and Estonia. European Institute for Crime Prevention and Control. Publication Series No. 68. Helsinki: Hakapaino Oy.

Hirvonen, Elina (2010) Kauimpana kuolemasta. Helsinki: Avain.

Jokinen, Anniina & Ollus, Natalia & Viuhko, Minna (2011) Ehdoilla millä hyvänsä. Työperäinen ihmiskauppa ja ulkomaalaisten työntekijöiden hyväksikäyttö Suomessa. European Institute for Crime Prevention and Control. Publication Series No. 67. Helsinki: Hakapaino Oy.

Kristof, Nicholas & WuDunn, Sheryl (2010) Puolikas taivasta. Helsinki: Like Kustannus Oy.

Muhsen, Zana (1994) Myyty! Koulutyöt orjina Jemenissä. Helsinki: WSOY.

Oksanen, Sofi (2008) Puhdistus. Helsinki: WSOY.

Snellman, Anja (2010) Lemmikkikaupan tytöt. Helsinki: Otava.

Tervo, Jari (2011) Layla. Helsinki: WSOY.

Wassmo, Hjerbjørg (2009) Lasi maitoa, kiitos. Helsinki: Otava.

Elokuvat, tv-sarjat ja dokumentit

Dok: Naiskaupan tiet. Käsikirjoittaja, tuottaja ja ohjaaja Mimi Chakarova. Esitetty 9.7.2013. Yle Fem.

Ihmiskauppiat (Human Trafficking). Ohjaus Duguay, Christian. Tuottaja Muse Entertainment 2004. Esitetty 9.3.-30.3.2012. Yle TV1.

Lapsimorsiamen vaarallinen elämä. Tuottaja Zodiak International. Esitetty 22.8.2012. Yle TV2.

Lilja 4-ever (Lilya 4-ever). Ohjaus Moodysson, Lukas. Valmistusvuosi 2002. Tuotantoyhtiö Memphis Film.

Liv D: Stacey ja turismin nurja puoli –Kenia. Kausi 3, jakso 2. Tuottaja Lisa Poulter. Esitetty 21.8.2012. LIV.

Trade. Ohjaus Kreuzpaintner, Marco. Valmistusvuosi 2007. Tuotantoyhtiö Lionsgate.